











DA BOX

[illegible]

[illegible]

[illegible]



[illegible]



Erlig Welact och Gudfrychtige
Quinde, Mette Hannsdaatter
Er thenne liden bogh forerett
Aff then gode Mand Daniell
Christenssönn Aalborrigh thill
en Kiere thacknemmelighedtz the-
genn, thennd 29 Augusti
Anno 1593.

Matz Andersen

Quind denne
bog

Och Betiener [illegible]
Hos Madz Andersen
Jacob Nielsen

[illegible]

Herodis Ban-
cket/ eller Giestebud/ offuer
Johannis *Baptistæ* halshuggelse/

Marci 6. Vdi huilcken faaregiffuis nogle
besønderlige Synder oc Laster/ som
Sathan pleyer at sammen
kaage oc opøse vdi
Verden.

Met mange skøne Sprock oc mer-
ckelige Historier/ met Vers oc
Rim forklaret oc vdlagd/
ved
Sigismundum Sueuum Freistadiensem,
Predicker til Lauben.

Oc nu vdsat paa Danske/ oc met Vidnes-
byrd oc Exempler aff Scrifften
formeret/
ved
Niels Jørgenssøn/ Predicker
vdi Malmø.



Kiøbenhaffn:
Cum Priuilegio Regiæ Maiestatis.
Anno 1581.



Erlige / vise / forstandige oc velacte / Borgemestere oc Raad: Disligeste alle fromme oc gudfryctige Borgere oc Indbyggere / vdi den Kongelige Stad Malmø / mine gunstige Herrer / oc tilforladendis gode Venner / ynsker jeg / euig Fred / Naade oc Lycksalighed / baade til Siæl oc Liff / aff Gud Fader / ved vor HERRE Jesum Christum.

GVnstige Herrer oc gode Venner / Den hellige Apostel Paulus siger til de Rom: vdi det 8. Cap: Jeg holder det saa / at denne tids Pinactighed / er icke den Herlighed værd / som skal obenbaris i oss.

Vdi disse hellige Ord / vil den værdige Apostel lære oc paaminde den hellige Christelige Kircke oc Menighed om tuende Stycker:

)(iij Først

I. Først / at Guds Børn skulle haffue megen Sorg oc Modgang her vdi Verden.

II. Dernæst trøster hand oss igien / at all denne timelig Modgang oc Sorg / skal snart oc vel faa ende.

Om det Første.

At Guds Børn / som ere de rette Lemmer vdi den Christne forsamling / skulle haffue megen Sorg oc Bedrøffuelse her vdi Verden / giffuer Paulus tilkiende i Apostlernis Gierninger / i det 14. Cap: oc siger / at Guds Børn skulle gaa i Guds rige / met megen Bedrøffuelse.

Oc saadan Bedrøffuelse tilfalder Guds Børn vdaff mange oc atskillige Aarsager: For Syndens skyld / som kommer aff onde Tancker / oc onde Affecter oc Be-

gierel-

gierelser/som den oprindelige Synd
fører met sig / oc vdbryder sig met
slemme oc onde Gierninger: Oc
der som saadanne Synder icke
bleffue straffede oc igienholdne/ ved
atskillige Modgand oc Sorg / da
skulde dette syndefulde Legeme/ ind-
falde vdi saa mange oc wsigelige
Synder / at det aldelis skulde om-
komme til euige Død oc Fordøm-
melse/ saadan en ond oc forgifftig
Rod / er den oprindelige Synd/
som oc de helligste Mennisker vdi
Verden / haffue bestaad oc yncke-
lige beklaget sig der vdi / Som den
hellige Kong Dauid/ i sin 51. Psal:
siger / der hand bleff paamint aff
Nathan/ om sine Synder / da be-
kiender hand sig skyldig faar Gud:
*Ecce enim in iniquitatibus conceptus
sum; & in peccatis concepit me mater
mea:* Det er: See / Jeg er fød aff

 syn-

syndig Sæd / oc min Moder haff-
uer vndfanget mig i Synd. Item/
den hellige Paulus siger til de
Rom: vdi det 7. Cap: *Infœlix ego
homo, quis liberabit me de corpore morti
obnoxio?* Det er: Jeg ælendige Men-
niske / huo skal frelse mig aff denne
Døds legeme? Fordi aff denne
Aandelige oc legemlige Strid oc
Wenighed / fornam hand saa stor
Sorg oc Hiertens bedrøffuelse vdi
sig selff / at hand meget helder vilde
vere død / oc frelsis saa fra all den-
ne legemlige Sorg / end hand len-
ger vilde leffue vdi saadan Hierte
Sorg oc Bedrøffuelse.

Saa er det fornøden/at Mod-
gang oc Sorg skal følge oc paa-
leggis den Christne Kircke / paa
det at Legemet kand temmis oc spæ-
gis/ lige som met Bidzel oc Tøme/
at det skal icke opsætte sig imod

Aanden/

Aanden/ Som Dauid siger: *Bonum mihi, quia humiliasti me, vt discam statuta tua.* Det er: HErre/ det er mig kiert / at du haffuer ydmyget mig / at ieg maa lære din Ræt. Psal: 119.

Dieffuelen legger sig oc der eff- II.
ter/ at hand kand føre den Christne Kircke oc Guds Børn vdi all Sorg oc Wlycke i denne Verden/ Som den hellige Apostel S: Peder siger i sin 1. Epistel i det 5. Cap: Eders Modstandere Dieffuelen gaar omkring lige som en brøllende Løue/ oc søger effter den hand kand opsluge. Denne Sathans flitighed / at hand saa søger omkring/ effter Menniskens skade oc fordærffuelse i Verden / giffuis klarlig at forstaa / aff hans Listighed / som hand brugte met vore første Forældre vdi Paradis / at hand ocsaa

vdaff Verdsens begyndelse haffuer indførd megen Modgang oc Bedrøffuelse offuer det gantske Menniskens kiøn/ oc endnu daglige bruger sit Vaald oc Tiranni / paa Mennisken/ vdi hues maade hand kand det bekomme/oc det giør hand aff den wsigelige Had oc Affuind/ hand haffuer baade til det gantske Menniskens kiøn / oc saa til Christum Guds Søn / som er den hellige Kirckis Frelsere oc Saliggiørere : paa det / hand vdi saa maade/ kand forføre Christi hellige Brud met sig til euig Fordommelse/ oc at hand kand formindske oc forringe/ Guds oc vor HErris Jesu Christi Ære oc Værdighed. Til saadant at bestille/oc fuldende/ bruger Sathan sine Lemmer/at Guds Børn skal io altid besuæris / oc lide allehaande Sorg oc Bedrøffuelse aff den-

dennem. Oc haffuer Sathan fire slags Lemmer / som hand giffuer Bestilling / oc bruger imod den hellige Christelige Kircke oc Menighed / her vdi Verden.

Det første slags / ere de verdslige vise oc skarpsindige / som met deris Sophisteri / oc egen Menniskelige visdom / bekrige den Christne Kircke / iblant disse ere alle slags Secter oc Kættere / som met deris Vildfarelser / staa Guds sande oc salige Ord oc Lærdom imod / oc stunde altid der effter / at de kunde foruende / den rette Saligheds lærdom / oc der met ville de vere deris Høffuidsmand Dieffuelen til vilie oc tieniste. I.

Det andet slags ere onde oc gruelige Tiranner / som met obenbare Vaald oc Tiranni / ville ødelegge Guds Børn / som mange Hi- II.

 storier

storier giffue tilkiende / baade i det gamle oc ny Testamente: Som wi maa læse om den wgudelige Kong Saul / i den 1. Samuelis Bog / i det 22. Cap: at hand lod myrde oc ihielsla 85 Guds Prester / ved Doeg Edomiter / for Kong Dauids skyld. Item / den wgudelige Kong Achab / oc Jesabel / lode ødelegge HErrens Prester / oc ihielsla dennem met Suerd / Som giffuis klarlig tilkiende / i den 3 Konge Bog / i det 18. oc 19. Cap: Oc nu i vor tid er Tyrcken oc andre Christendoms Fiender / som staar effter at ødelegge Guds Menighed met Vaald oc allehaande Tiranni.

III. Det tredie slags / ere hine Øyenskalcke / som vnder en hellig vduaartis / oc løgnactig Religion / ere Christi Kircke / til stor Sorg oc Bedrøffuelse / som Paffuen met

sine skadelige Tilhengere / vnder it helligt skin oc vduaartis Hellighed/ vdøser mange Christne Menniskers Blod/met Mord/brenden/ hengen / oc allehaande Pine oc Martir. Exempel er den hellige Mands Johannis Hussis iammerlige oc ynckelige Histori/ etc.

Det fierde slags Sathans Lemmer / ere hine store forgifftige obenbare oc lønlige Syndere oc Synderlnder / som Øffrigheden icke effter deris fortieniste straffer / for deris skyld kommer oc megen Sorg oc Bedrøffuelse / offuer den hellige Kircke vdi Verden/Som Historier klarlig giffue tilkiende/ for Achans Synd oc Misgierning skyld/ bleffue der mange aff Israels Børn slagne/Josuæ i det 7. Cap: Item/ Roboams misgierning vaar en Aarsage / huorfaare Israels tolff IIII.

Slecter

Slecter bleffue atskilde udi tho Kongeriger/huor aff Israels Børn bekom megen skade oc forfølgelse/ 3. Reg: 12. Jeroboams slemme Misgierning/at hand lod støbe tho Guldkalffue/ oc der aff stifftede det slemme Affguderi i Israel/ vaar Aarsage til meget ont/ 3. Reg: 12. 13. 14. Saa er der ingen tuil/ at der io bedriffuis mange store Synder/ som icke bliffue tilbørlige straffede/ Thi foraarsagis Gud/ til at straffe/ baade dem som saadant giøre/oc andre som samtycker met dem/met atskillige Forfølgelser oc Plager.

Om det andet Stycke.

Nu ville wi see huorledis Guds Børn skulle bekomme Trøst oc Husualelse/ udi Kaars oc Modgang/ som dem tilfalder her udi Verden.

Først

Først er det alle Christne oc I.
Guds Børn / alsomstørste Trøst
oc Husualelse / at de vide / at dem
vederfaris intet ont / vden det skeer
aff den Almectigste Guds tilladel-
se. Thi Christus siger klarlig hos
Matth: vdi det 10. Cap: Eders
Hoffuit haar ere alle talde / der-
faare frycter eder icke.

Saa haffuer den Almectigste
Gud / vor kiere Himmelske Fader /
sine sønderlige Sager / huorfaare
hand tillader / sine Børn / som
hand haffuer kier / at de skulle lide
Modgang oc Forfølgelse.

Den første Sag som er hos I.
Gud / er Guds Retfærdighed / som
er tilsammenføyet met hans Fa-
derlige Kierlighed / fordi lige som
Guds Retfærdighed vdkreffuer
Heffn oc Straff offuer oss for
Syndens skyld: Saa forbarmer
Gud

Gud sig offuer oss igien / oc tager oss til Naade / aff sin Faderlige Kierlighed / naar wi omuender oss til hannem / oc begiere Naade. Men de som gaar hen i denne Verden / foruden Straff oc Tuct / dem kalder den Mester til de Hebreer / i det 12. Cap: Wecte / oc icke Børn.

II. At Gud vor kiere Fader vil spæge oss met Bidzel oc Tøme / at wi skulle icke falde hoffuitkulds hen vdi atskillige Synd oc Last / Derfaare siger Dauid i den 32. Psal: *In chamo & freno os eius obturabis, qui non appropinquat ad te.* Du legger hannem Bidzel oc Tøme i Munden / som icke vil skynde sig til dig.

III. At Synden skal neddempis i oss / oc aldelis miste sin krafft / som Dauid siger / i den 38. Psal: Naar du straffer nogen for hans Synders skyld / saa fortæris hans Deylighed /

lighed / som aff Møl / etc. Item / Paulus til de Rom: i det 8. Cap: Der som Christus er i eder / da er io Legemet dødt for Syndens skyld.

At Guds Børn skulle prøff- IIII.
uis / oc offuerhøris ved Modgang oc Sorg / saa bleffue Abraham / Joseph / Job oc andre flere / prøffuede / ved Kaarsset / lige som paa en Prøffuesteen. Derfaare siger oc Job i sit 5. Cap: See / salige ere de Mennisker / som Gud straffer / Derfor foracte icke den Almectigstis straff. Thi hand giør saar / oc forbinder / hand knuser / oc hans Haand læger.

At Guds Børns Modgang oc V.
Forfølgelse skal vere en sand Beuisning om det euige Liff / som dem er bered / fordi Gud loffuer alle dē som tro paa hannem meget gaat / men

nu be-

nu bekomme de icke det gode i denne Verden / Derfaare er der it andet Liff / vdi huilcket Gud vil fuldkomme sit Løffte / Thi Gud kand icke liuffue.

VI. At de Gudfryctigis Sorg oc Modgang / skal paaminde de Wgudelige / oc Wbodfærdige / om den euige Plage / som dennem er bered / vden de snart omuender sig til Gud / met en sand Penitentze.

VII. At Gudfryctige Menniskers Kaars oc Modgang skal vere sande Vidnesbyrd / om den sande oc salige Lærdom. Derfaare vender alle Helgens Taalmodighed oc Bekiendelse vdi deris Martir oc Pine der hen / at de bestaa oc bekiende den sande Lærdom / oc det stadfeste oc besegle met deris Blod / etc.

Saadanne oc mange andre Sager / haffuer Gud Almectigste / huor-

huorfaare hand tillader / at Guds børn skulle haffue Sorg oc Bedrøffuelse i denne Verden / huor wi kunde bekōme stor Trøst oc Husualelse/naar wi dette rettelige saa ville betencke.

Her kand nogen sige: Huorledis skeer det/at de Wgudelige oc stundem haardelig plagis oc pinis vdi denne Verden? Dette haffuer oc sine Sager.

I. Naar de Wgudelige lider Modgang oc Sorg / det skeer aff Guds retfærdige Vrede oc Heffn / at Gud tilbørlige straffer dem / lige som sine obenbare Fiender oc Modstandere.

II. Mange wgudelige Mennisker lide Kaars oc Modgang vdi denne Verden / som den Røffuere der hengde paa den venstre side hos Jesum/ de angre icke deris Synder/ icke paakalde Gud / men foracte Christi Naade oc Barmhiertighed / oc do

(:) hen

hen i Fortuilelſe / oc der met bliffue
fordømde. De ſom ſaa lide Mod-
gang oc Pine / oc icke indfalde til
Gud / met en ſtadig Tro / de haffue
dette timelige Kaars oc Pine / til en
Paamindelſe / om den euige Pine de
ſkulle lide i Helffuede met alle Dieff-
le / oc fordømte Menniſker til euig
tid / foruden all Huſualelſe oc For-
mildelſe vdi nogen maade.

Nu efſterfølger fremdelis / huorle-
dis de Gudfryctige ſkulle trøſte ſig
vdi Modgangs tid.

I. De ſkulle giffue god act paa / om
ſaadan Bedrøffuelſe ſom dem tilfal-
der / er for deris onde Synders eller
Miſgierningers ſkyld / eller ey. Er det
icke for deris egne Miſgierningers
ſkyld / da ſkulle de trøſte ſig aff en god
oc rolig Samuittighed. Men der
ſom det tilfalder dem for deris Syn-
ders oc Miſgierningers ſkyld / da ſkul-
le de

le de snart giøre Penitentze / oc met den arme Røffuere omuende sig til Gud / oc begiere Naade / saa bliffuer deris Sorg oc Modgang / til it tacknemmeligt Offer for Gud vdi Himmelen.

Christne Menniske skulle oc trø- II.
ste sig i deris Modgangs tid / aff vor Herris Jesu Christi / oc mange Helgens Exempler / som oc for oss / oc i vor tid / haffue lid megen Forfølgelse / met stor Taalmodighed / lige som det oc endnu gaar til paa denne dag / mange fromme Christne lide Forfølgelse / for Retfærdigheds skyld / som mange hellige Martires giort haffue / huilcke som Christus siger at vere salige / hos Matth: i det 5. Cap: Salige (siger hand) ere de som lide Forfølgelse for Retfærdigheds skyld / fordi Himmerigs rige hører dennem til.

III. Det er oc en stor Trøst/ at Gud er næruerendis hos dem som lide Sorg oc Modgang/ som hand siger ved Dauid i sin 91. Psal: *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum:* Det er/ Jeg er hos hannem vdi Nød/ Jeg vil riffue hannem vd/ oc giøre hannem til ære.

IIII. Guds Børn skulle ocsaa trøste sig aff denne herlige Pauli Lærdom oc Paamindelse/ som hand siger: Jeg holder det saa/ at denne tids Pinactighed/ er icke den Herlighed værd/ som skal obenbaris vdi oss. Det er/ Christne Mennisker oc Guds Børn offueruinder snart denne timelig Sorg oc Modgang/ oc der effter bekommer de euig Glæde oc Herlighed/ som skal vare euindelig.

V. Den Herlighed oc Værdighed/ som følger met Kaarsset/ skal oc trøste Guds Børn i deris Modgangs tid/

Det

Det er/at de skulle bliffue Guds enbaarne Søn lige/paa det de kunde oc leffue met hannem vdi hans Herlighed. Det er det som Paulus siger til de Rom: i det 8. Capit: Ere wi Børn/da ere wi ocsaa Arffuinge/Ja Guds Arffuinge oc Christi Metarffuinge/saa fremt som wi lide met hannem/paa det wi oc kunde ærefuld giøris met hannem. Vdi disse oc andre maade/haffue mange gudfryctige Forfædre trøstet sig vnder Kaars oc Modgang/oc seet hen til en euig Forløsning/som dem er bered aff Gud ved Jesum Christum.

Oc effterdi denne hellige Mands Johannis Baptistæ halshuggelsis Historij/er ocsaa it merckeligt Exempel/som alle Christne oc Guds Børn i denne Verden skulle effterfølge/vdi Lærdom/Leffnet/Bekiendelse/Taalmodighed oc Bestandighed/i Mod-

gang oc Forfølgelse / Oc de sønderlige Laster / som indeholdis vdi denne Histori / oc ere bedreffne / i den vgudelige Kongis Herodis Bancket oc Giestebud / met dette Blodbad / ere tilforne screffne / aff den fromme Sigismundo Sueuo Freistadiense / Predicker til Lauben / oc aff hannem vdlagd / da tyckte mig det oc at vere nytteligt oc gaffnligt / at det kunde affsættis paa vort Danske maal / Thi haffuer ieg taget mig faare / oc haffuer denne Herodis Bancket affsæt paa Danske / det bedste mig haffuer veret mueligt. Oc vilde ieg her vdinden beuise mig tacknemmelig mod eder alle / som mit Embede ocsaa vdkreffuer / icke aleniste met predicken vdi Kircken / Men ocsaa met scriffuelse oc all anden tilbørlig Tieniste / saa vijt Gud forlener mig aff sin Naade. Oc effter fromme lærde Mends samtycke

tycke

tycke vdi Kiøbenhaffns Vniuersitet/
haffuer ieg ladet det vdgaa paa
Prenten vnder Eders Naffn. Thi
vil ieg haffue mine gunstige Herrer/
oc gode tilforladendis Venner / Bor-
gemestere oc Raad / sampt menige
Borgere oc Indbyggere vdi Malmø/
saa vel som alle andre frõme Christ-
ne/ gantske ydmygeligen ombedet / at
I dette ringe Arbeyde / ville tage til
tacke / oc denne Bancket flitelig igien-
nem læse / oc lade Eder vel befalde/
Jeg haabis met Guds hielp / at det
skal icke skee vden stor nytte oc gaffn.

Den Himmelske Gud vor Her-
ris Jesu Christi Fader / oc den vær-
dige hellig Aand / beuare vor naa-
digste Herre oc Konge / Kong Frede-
rick / oc giffue hannem it langua-
rigt Leffnet / oc lycksaligt Regiment /
sampt met Høybaarne Førstinde/
Dronning Sophia/ den vnge Herre/

met

met andre deris Elskelige oc Høybaarne Børn / Gud beuare Danmarckis Raad oc menige Adel / vnder sin Guddommelige Beskermelse / oc alle andre Øffrighed / baade her vdi Malmø oc andensteds / at Guds salige Ord oc Lærdom / kand ved saadanne Gudfrnctige Øffrigheds handthaffuelse oc beskermelse / forfremmis vdi disse Lande oc Stæder / met Rolighed oc Fredsommelighed / den euige Gud til ære / oc hans hellige Kircke oc Rige / til Formerelse oc Salighed / Gud bønhør oss naadelig for sin Søns Jesu Christi vor HErris skyld / Amen. *Malmogiæ pridie Calend: Iulij. Anno* 1 5 8 1.

Eders villige
Tienere

Niels Jørgenssøn
Suenburgensis.

Historia
Om Johannis Baptistæ halshuggelse.
Marci 6.

HErodes haffde vdsent/ oc grebet hannem/ oc lagd hannem vdi Fengsel/ for Herodias sin Broders Philippi Høstru skyld. Thi hand haffde taget hende til ecte. Oc Johannes sagde til Herodes: Det er icke ret/ at du haffuer din Broders Høstru. Oc Herodias stod efter hannem/ oc vilde slaget hannem ihiel/ oc kunde

icke. Oc Herodes fryctede hannem/ Thi hand viste/ at hand vaar en from oc hellig Mand/ Oc hand foruarede hannem/ Oc atlydde hannem i mange Sager/ Oc hørde hannem gierne.

Oc der kom en beleylig Dag/ at Herodes giorde de Offuerste oc Høffuidsmendene oc de Ypperste i Galilæa it Giestebud/ paa sin Aarsdag. Da traadde Herodias daatter hen ind/ oc dantzede/ Oc det behagede Herodes vel/ oc dem som sade til Bords. Da sagde

Kongen

Kongen til Pigen: Bed aff mig huad du vilt / Jeg vil giffue dig det. Oc hand soer hende en Eed / huad du beder aff mig / vil ieg giffue dig / indtil halffdelen aff mit Kongerige. Hun gick hen vd / oc sagde til sin Moder: Huad skal ieg bede om? Hun sagde: Johannis den Døberts Hoffuet. Oc hun gick strax hastelig ind til Kongen / bad / oc sagde: Jeg vil / at du skalt nu strax giffue mig / paa it Fad / Johannis den Døberts Hoffuet.

Kongen vaar bedrøffuet/ dog for Eedens skyld/ Oc deris som sade til Bords/ vilde hand icke lade hende bede til forgeffuis. Oc Kongen sende strax Bødelen bort/ oc befalede at hente hans Hoffuet. Hand gick hen/ oc halshug hannem i Fengselet/ Oc bar hans Hoffuet frem paa it Fad/ oc fick Pigen det/ Oc Pigen fick sin Moder det. Oc der hans Discipler hørde det/ komme de/ oc toge hans Legeme/ oc lagde det i en Graff.

Forkla-

Forklarelse offuer denne Histori.

HVi denne ynckelig oc iammerlig Historia / om denne hellige Mands Johannis Baptistæ halshuggelse / haffue wi it bedrøffueligt Billede oc Affmalning / om den hellige oc varhafftige Christelige Kircke : huor vdi wi maa see / at oc fromme Christne i denne ælendige Verden / maa bucke / oc suede Blod / vnder den grumme Dieffuel / oc hans Lemmer / huor offuer mange høyuise oc fornufftige Menniske / effter deris egen Forstand oc Vijsdom / forundrer / forarger / oc meget hefftig bekymre sig / huorledis det dog gaar til / at vor HErre oc Gud / kand see oc lide saadan Jammer.

Der om finde alene wi Christne / grundelig Lærdom / Vnderuisning oc Trøst i den hellige Scrifft. Oc iblant mange Aarsager / som findis vdi den hellige Scrifft / huor faar Gud lader det saa skee / at hans kiere Børn / oc christne Menniske / bliffue her vdi Verden / saa ilde oc skendelig aff Dieffuelen oc hans Lemmer / marterede oc

metfarne / oc bliffue dreffne lige som igien-
nem en Speds/til mange slags Modgang
oc Bedrøffuelser : Ere disse effterfølgende
Sager de besynderligste :

I. Paa det / at Guds rette oc tilbørlige
Vrede / kand obenbaris imod alle Menni-
skers Synder. Oc effterdi alle Mennisker
ere vndfangne oc fødde i Synden / Oc vdi
deris gantske Leffnet / ere beladne met
Synd / oc allehaande Syndsens skrøbelig-
hed : for den skyld skulde de oc alle sammen
vere vndergiffne / saa megen Jammer oc
Modgang. Propter peccata corripis fi-
lios hominum : for Syndens skyld /
straffer HErren Menniskens Børn.

II. At saadan Modgang oc Forfølgelse /
skal vere Vidnesbyrd / om den sande Lær-
dom / som predickis oc forkyndis om den
kaarsfeste Jesu Christo / Fordi / huo som
lader sig rette / oc ihielsla / for Christi Be-
kiendelse oc hans salige Ord oc Lærdoms
skyld : Hand beuiser visselig / at hand icke
met sin Lærdom / søger effter gode Dage /
eller effter timelig Rigdom oc Ære / Men
hand søger effter Guds Ære / oc Menni-
skens Salighed oc Velfart / som oc den hel-
lige

lige Paulus scriffuer om sin Sorg oc For-
følgelse til de Philip: i det 1. cap. Quæ mihi
acciderunt, ad profectum Euangelij
prouenerunt: Jeg lader eder oc vide/ kiere
Brødre / at huorledis det gaar mig/ det er
ickon kommet mere til Euangelij forfrem-
melse/ Item: Thi Christus er mit Leffnet/
oc det er min vinding at dø/ Som hand vil-
de sige: At ieg vdaff Guds tilladelse haff-
uer lid saa meget Ont i Verden/ det giør
ingen skade paa min Lærdom / Men met
Guds hielp/ da skal det vende der hen / at
mange fromme Mennisker / skulle met stor
Aluorlighed bliffue bistandige / oc holde sig
til den sande Euangelij lærdom.

Til det tredie/ at hellige Menniskers blo- III.
dige Suedbad/ Angest / Marter / Lidelse/
Nød oc Død/ skal vere sande Vidnesbyrd
oc den strenge tilkommendis Dom: vdi
huilcken Tiranner / oc alle vgudelige oc
vblufærdige Menniske/ som haffuer her
leffuet tryggelig hen / vdi allehaande Su-
seri/ vden Penitentz / sampt alle grumme
Dieffle / skulle forskiudis oc hen stødis til
Helffuedis affgrund. Oc der imod alle
fromme/ som haffue her vdi Verden / ve-

ret i Sorg oc Skiersilds pine / skulde da henføris til euig Glæde oc Herlighed. Fordi Gud vil icke / at de fromme skulle bliffue vdi Wrolighed. Psal: 55. Kast din Omhu paa HERren / hand skal forsørge dig/ Oc hand lader den Retfærdige icke faa wro euindelig.

Derfaare skulle wi vdi dette fremmede Herberg/ der som end Dieffuelen/ met sine Skandgiester / tit oc offte / spytter oss vnder Dynene / met mange sine slemme oc omfledige Dricke/ oc end stundem slaer effter met Kanden / ducke oc bucke oss ned / oc lære oss til at lide saadant met Taalmodighed/ oc en stadig Tro/ vdi denne Forhaabning/ at vor Forløsning er icke langt borte/ vdi huilcken wi skulle rigelige befries/ oc all vor Sorg oc Bedrøffuelse skal vel bliffue forglemt / som Paulus siger til de Rom: i det 8. Cap: Thi icg holder det saa/ at denne Tids pinactelighed / er icke den Herlighed værd/ som skal obenbaris i oss.

Saadant altsammen hører til vor Christelig Troes tredie Artickel: der som wi bekiende / at der er en hellig Christelig Kircke/ som er vnderlagd det hellige Kaars

vdi denne Verden. Oc kand denne Lærdom rettelig befattis vdi en Summa/ aff den 75. Psalme. Thi HERren haffuer it Begere i Haanden/ oc er fuld skenckt aff sterck Vin/ oc hand skencker der aff/ Men de Vgudelige skulle alle dricke/ oc vddricke Bermen.

Dette er visselig Pinens oc Straffens Begere/ aff huilcket mange fromme oc hellige Mennisker mue dricke mangen sterck Drick / indtil at Øynene løbe oc der aff offuer / dog dem til ingen skade / fordi wi vide (siger Paulus til de Rom: i det 8. cap.) at alle ting tiene dem til det beste / som elske Gud.

Men de Vgudelige som foracte Guds Tienere/ oc hans hellige Ord/ oc fare hen vdi Synden/ vden Penitentz/ de skulle vddricke det Begere/ som er fult aff Helffuedis Berme oc Grundsuppe.

Her om skulle wi finde oc bekomme klar Lærdom oc Vnderuisning vdi denne merckelige Historia/ Om Johannis Baptistæ halshuggelse.

Wi haffue icke her taget oss faare / at forklare denne Historiam/ Ord fra Ord/

met alle sine omstandigheds Vilkaar / at vdlegge den / vden wi ville aleniste tage Herodis Bancket for oss / oc der aff betencke oc ansee / huad forskreckelig Synder oc Laster / denne Legnens Fader oc Mørdere Dieffuelen / haffuer kaaget oc stegt til denne Bancket. Oc huad hand haffuer opøst / anrettet oc frembaaret for sine Giester vdi Herodis Hoff oc Pallatz.

Som er besynderlige: huorledis Kong Herodes / met sin Fruerstue oc gantske Hoffolck / haffue foractet Guds ord / oc hans hellige Ords Tienere / fraadset oc drucket / oc øffuet sig i all Vtuct oc Letfærdighed / haffue forød oc fordaait meget Gods / haffue wrettelig oc falskelig foret. Oc huorledis de Hyklere haffue allesammen tagd stille / oc vdi saadan maade haffue samtyckt oc forfremmet saadant / indtil paa det sidste / at deris Callatz oc Giestebud er induied til en mordiske Kirckemyss / ved den hellige Mands Johannis Baptistæ Blod / Saa at baade Værten oc Giesterne haffue paa det sidste bekommet deris tilbørlige Løn oc Straff / alle fromme Christne til Atuarsel / at de skulle fly oc foracte

saadan-

saadanne vgudelige Bancketer / Callatzer oc Giestebud, vdi huilcke Dieffuelen selff er den ypperste Vært. Vbi peccata regnant, Der som Synderne haffue fremgang / det er / der som Skam oc Skade bliffue omsier / den sidste Ræt / etc.

At mand nu kand dissbedre / oc til gaffns lære oc begribe / denne Historiam / om den hellige Johannis Baptistæ halshuggelse / skal wi acte disse siu efterfølgendis Laster / som indeholdis vdi Herodis Bancket oc Giestebud.

1. Guds ords Foractelse.
2. Fraadseri oc Druckenskab.
3. Vtuct oc Løsactighed.
4. Godsis ødeleggelse oc fordaaielse / ved store Skenck oc Gaffuer.
5. Wrette oc falske Eeder.
6. Hyckleri oc falsk Samtycke.
7. Tyranni oc wskyldigt Blods vdgydelse.

Om disse siu Laster ville wi ordentlig lære oc vnderuise / saa meget Gud forlæner oss Naaden. Om

Om den første Last/ som er Guds ords for-actelse.

TIl det første giffuis klarlig faare vdi denne Bancket / om Guds ords foractelse / som er en forskreckelig Synd imod det Tredie Budord / vdi huilcket Gud haffuer aluorlig befalet / icke at mand skal lære trolig aleniste / oc predicke Guds ord : Men ocsaa flitelig at tilhøre oc beuare det.

Effter denne Befalning / haffuer Johannes Baptista / oc trolig predicket oc lært Guds ord / Oc met Haand oc Mund vijst oss til Christum / som er det rette Guds Lam / der haffuer borttaget alle Verdsens Synder. Hand haffuer ocsaa aluorlig straffet Synd oc Last / Oc formanet alle til Bod oc Bedring / Lige saa oplæste hand en skarp oc haard Text for Kong Herode / oc sagde : Det er icke ret / at du haffuer din Broders Høstru / etc. Som hand vilde sige : Du Kong Herodes leffuer i Vtuct oc Blodskam / met din Broders Høstru / imod Guds Low / oc all Verdslig oc naturlig

lig Ræt / Ja imod all Kyskhed oc Erlighed. Thi er nu høyt paa Tiden / at du giør en aluorlig Penitentz / bekiender oc fortryder dine slemme Synder / oc søger Hielp oc Trøst hos Christum / oc leffuer her effter gudfryctelig / Eller Guds rette Vrede / ved tilbørlig Straff oc Heffn / vil visselig offuerfalde oc hiemsøge dig / at all Verden skal vide at sige oc siunge om dig / oc din Wgudelighed.

Her aff kand mand vel forstaa / at Johannes haffuer skarpelig tiltaled Kongen / oc icke stucket vnder stoel / men friit obenbare vden all Redsel / oc vden Personers anseelse / for det gantske Herodis Hoffolck / oc Fruerstue / oc for alle wgudelige Mennisker / fremsæt denne Lærdom oc Formaning.

Summa / effter som oc giffuis tilkiende / aff alle omstendigheds Vilkaar / da haffuer Johannes / den fromme Hoffpredicker / met saadan stor aluorlighed / predicket Louen oc Euangelium for sine Tilhørere / at de visselig alle / maatte enten skamme sig / eller io før / io bedre / omuende sig til Gud / oc forbedre sig met en sand oc aluorlig Penitentz.

Men

Men huad skeer her: Kongen sampt alle Fruer oc Jomfruer/ vdi hans Fruerstue/ oc det gantske Hoffolck/ haffue icke aleniste foractet Johannis predickede: Men de oc anamme den met saadan fortred/ lige som Johannes haffde taled baade imod deris Embede oc Ære. de vilde icke helder vdi nogen maade/ lade sig somme/ at lide saadant/ aff slig en ælendig Predicant.

Herodias tractede oc stod hannem effter hans Liff/ Herodes lader gribe/ fengsle oc foruare hannem: Item/ det gantske Maaltid offuer/ bliffuer icke Gud met sit salige Ord/ icke helder den fromme Predicant/met det alsomeniste Ord/ lagde til bedste/vden alle sammen tracted de effter/ oc vende der hen/ at den vnyttige Vaskere oc Ordgydere (som de holt Johannem at vere) kunde hastelig omkomme/ paa det de kunde der effter leffue som dem selff lystede/ vei lyst oc glæde/etc.

Lige saa gaar det endnu til/ paa denne dag vdi Verden/at Gud sender til oss Propheter/ Vijse oc Scrifftkloge/ Ja Guds Søn sider oc derfor hos sin Faders høyre

Haand/

Haand/ paa det hand vil sende oss Prophe-
ter/ Euangelister oc Siæle hyrder/ som skul-
le effter hans Befalning/ predicke faar oss
Guds ord/ formane alle Menniske til Pe-
nitentz/ vise dem hen til Christi fortieni-
ste/ oc vise dem den rette Vey til det euige
Liff.

Men den ledige oc grumme Dieffuels
Lemmer oc Hofftienere/ met den wgude-
lige Hob/ gaa secker oc trygge hen/ oc ac-
ter fromme Siælesørgers Predicken oc
Lærdom/ raaben oc skrigen/ lige som de
kunde høre en Gaass raabe til dennem.
Ja de tør vel strax sige: (som mange oc
giøre) wi ville intet giøre eller holde aff
det oss læris.

Oc der som de end kiende sig skyldige/ oc
de fornemmer/ at mand ocsaa rammer
paa dem/ mene de dog/ at det staar deris
Stat oc Ære for nær/ oc ville for ingen
deel lide saadant.

Derfaare vrie de icke oc snerper Næ-
sen sammen/ oc seer aleniste surt vd/
Men de ocsaa forbande/ oc bliffue rasen-
dis/ met snurcken oc pucken/ Oc staa oc
tracte aluorlig der effter/ at de kunde
igien

igien beuise de fattige Predicanter nogen Puds / oc saaledis komme dennem vdi stor Wuenskab oc Vidunder / hos mange Mennisker / met obenbarlige oc løgnactige Skandscriffter / Oc at de kunde enten til Hoffue / eller vdi andre maade / bestille dennem it Bad / at dennem kunde iagis it Laad igiennem Liffuet / eller oc bliffue vel offuerbred met it Knebbelspiud / at de saaledis vdi nogen maade kunde giøre deris Mod til intet. Wanseet / at fromme Mennisker som acter Ære / oc haffue en god Samuittighed / icke tørre fordriste sig til Onde eller nogen Argelist / at modstaa saadan Straffpredicken. Disligest / at de som ere skyldige / icke vdi nogen bedre maade / kunde komme der fra / vden at de bliffue fromme / oc omuender sig met en aluorlig Bekiendelse oc Penitentz til Gud / etc.

Men det gaar effter det almindelig Sprock / at naar mand slar iblant Hunde / huilcken mand rammer paa / den skriger oc huin strax / oc lader sig høre.

Item / Lige som en slem Hund / der falder vdi it Vand / hand bider oc snapper grummelig effter den / som vil hielpe hannem

nem op igien: Saa gaar det oc almindelig til / at naar de Vgudelige straffis aff Guds ord / for sine Synder / Oc de siden komme tilsammen / vdi deris Bancketer / Giestebud / oc Drickehus / da snacker de spaatskelig oc letfærdig om Guds ord / oc Ordsens Tienere / oc atskillige vdi mange maade / optencker oc stiffter mangeslags forgifftige Practicker imod dennem.

Saadanne foractere vil Gud hiemsøge / met aluorlig Straff / som hand oc truer Deut: 28. Men om du icke lyder HER- Deut: 28
rens din Guds Røst / oc holder oc giør effter hans Bud oc Ræt / som ieg binder dig i dag / da skulle alle disse Forbandelser komme offuer dig / oc falde paa dig. Forbandet skalt du vere i Staden / forbandet paa Ageren / forbandet skal din Kurff vere / oc huad der leffnis. Forbandet skal din Liffs Fruct vere / din Jords fruct / dit Fæis fruct / oc dine Faars fruct. Forbandet skalt du vere / naar du gaar ind / forbandet naar du gaar vd.

Item / Herren skal sende dig Veermod / Vraad oc Vlycke / i alt det du tager for Hender at giøre / Indtil du bliffuer øde-

lagt oc snart forderffuet/ for dine onde Gierningers skyld / at du forlodst mig. HErren skal lade Pestilentze komme paa dig / indtil at hand ødelegger dig i Landet/ som du drager til at indtage. HErren skal sla dig met Heffuelse/ Kaaldesiuge/ Hede/ Brynde/ Tørcke / forgifftig Lufft / oc Gulesot. Oc hand skal forfølge dig / indtil at hand fordærffuer dig/ etc. Læs det hele Cap: igiennem.

Item / Jeremiæ i det 29. Cap : See ieg vil skicke Suerd / Hunger oc Pestilentze
Jerem: 29. iblant dem / Oc ieg vil handle met dem/ som met onde Figen / som mand vemmer ved at æde / Oc ieg vil vere bag effter dem/ met Suerd/ Hunger oc Pestilentze / oc ieg vil icke lade dem bliffue i noget Kongerige paa Jorden / at de skulle bliffue til Forbandelse / til Forundrelse / til Forhaanelse / oc til Spaat iblant alle Folck / til huilcke ieg skal bortstøde dem. Fordi at de icke lydde mine Ord/ siger HErren. Jeg som altid sende mine Tienere / Propheterne til eder/ Men i vilde icke høre / siger HErren.

Matthei i det 23. Cap : lader den Herre Christus sig høre/ met aluorlige Ord/ oc siger :

siger: Jerusalem/ Jerusalem/ du som ihielslaar Propheter/ oc stener dem som ere sende til dig/ huor offte vilde ieg forsamlet dine Børn/ som en Høne forsamler sine Kyllinge vnder sine Vinge/ oc i vilde icke. See eders Hus skal forladis eder øde/ etc. Matth: 23.

Dette samme siger hand endnu til alle dem som foracter hans Ord/ som hand vilde sige: Jeg haffuer lenge boet hos eder/ met mine Ord/ oc Sacramenter/ oc altid søgt effter eders bedste. Men effterdi i haffue foractet det altsammen/ da vil ieg igien vandre fra eder/ oc tage fra eder all Naade oc Lyckfalighed. Oc i maa forUente/ at allehaande Suermeri/ oc hoffmodige Suerme Aander/ oc en gantske stor Krigsmact/ skal vendis eder til haande igien/ Oc skal giøre eder alle sammen til intet/ oc legge eder øde.

Paulus til de Romere vdi det 1. Cap: truer ocsaa met Guds grumme Vrede aff Himmelen/ offuer alt wgudeligt Væsen.

Theodolus offuer det 1. Cap: til de Romere siger: Inobientibus & incredulis pœnam interminatur Euange-

 lium,

lium, Det er/Euangelium truer de wlydige oc vantro met Straffen/ etc.

Lutherus (met salig hukommelse) den fromme Guds Mand / haffuer tit oc offte hiertelig beklaget / Guds ords Foractelse/ oc truede dem som foracter Guds ord / met Guds forfærdelig Vrede oc Heffn / som vdi disse oc andre saadanne Ord :

Skal Gud icke bliffue vred paa dennem/ som foracter hans Ord/ skal der icke komme dyr Tid: skal icke Pestilentze / blodig Sued / store Siugdommer oc Plager finde oss: skal icke forblindede Mennisker/ grumme oc onde Tiranner regere: skal der icke komme Krig oc Wenighed: skal der icke bliffue ond Regiment/vdi disse Lande: skal icke Tørcker oc Thatter plyndre oss: Ja/ det vaare oc icke vnder/om Gud obnede baade Dørre oc Vinduer vdi Helffuede / oc lode opkomme idel Dieffle/ eller at hand vdaff Himmelen / lode regne offuer oss Suoffuel oc Ild/oc lode oss saa forsiuncke/ lige som Sodoma oc Gomorrha.

Gud beuiser oc selff met Gierningen offuerflødig/ at saadan Trusel / som Gud bruger / oc lader vdraabe / ved sine Ords Tiene-

Tienere / er ingen Skemt / men ret sand Aluore.

Som alle Mennisker kunde see oc betencke / huorledis Gud haffuer icke skemtet met den første Verden / der ingen Predicken eller Formaning kunde hielpe / Men den fromme Noc bleff foractet oc bespottet / met sin Predicken oc Lærdom / derfaaro maatte den gantske Verden / druckne oc vndergaa / ved Vandfloden / vden otte Personer aleniste bleffue beuarede. Noe. Gen: 7.

Hos de Sodomiter / bleff det dem en dyre Bespottelse / der de spottede den fromme Predicanter Loth / at de bleffue opbrende met Ild oc Suoffuel / oc der vdi nedsiuncke ot vnderginge. Loth. Gen: 19.

De Egipter maatte oc affsale oc spende fra deris Vogne / vdi det røde Haff / oc de siuncke ned / oc bleffue fordærffuede / oc ødelagde vdi lige saadant it Herberg / som den vgudelige Pharao tilforne lod vdkaste / druckne oc ombringe / mange smaa oc vskyldige Børn i Jsrael. Exodi 14.

Den vgudelige Sennacherib / som tenckte aldelis at ødelegge / myrde oc ombringe Guds folck / Men der bleff slagen i 4. Reg: 19.

hans egen Hær/paa en Nat/ved Herrens Engel/hundrede fem oc firesindstiue Tusinde Mennisker/oc Kongen bleff selff ihielslagen aff sin egen Søn/der hand flyde hen til den Stad Niniue.

4. Reg. 9. Den wgudelig Jesabel/som met sin skendsels Mund/lastede oc bespottede Gud/oc hans Ords Tienere/bleff nedtraad vnder Hestefødder/oc siden opædt aff Hunde.

Den wgudelig Antiochus/som forfærdelig haffde holdet Hus vdi Jerusalem/oc vdi Afftaaget vaar til sinds/at giøre den hellige Stad til en Morder kule: Hand
2. Mac. 9. fald aff sin Vogn/oc sønderslo alle sine Ledemod vdi sit gantske Liff/Oc hand bleff fuld aff Orme/raadnede oc luctede/at ingen kunde vere nær hos hannem/for den Stanck der gick aff hans Legeme/saa maatte hand/som vaar Guds oc hans Ords Fiende/skendelig dø/oc omkomme vdi it fremmet Land.

Den iammerlig Jerusalems Ødeleggelse oc Forstøring/vdi huilcken mange hundrede Tusinde Mennisker/ere gantske ælendig oc ynckelig omkomne/ved Hunger/Pestilentze oc Sucrd/er en merckelig oc sønder=

sønderlig Speyel / om Guds forfærdelig Vrede / offuer dennem som foracter hans Ord.

Krønicker oc Historier giffue oc mangfaaldelig tilkiende / at mange Romerske Konger oc Keysere haffue skendelig forbrent oc fordærffuet sig selff / baade paa Hender oc Munde / vdi det de haffue foractet Gud oc hans hellige Ord.

Cosroes den Konge vdi Persien / som vilde aldelis ødelegge oc fordærffue Guds Folck / oc hans hellige Kircke / Oc hand lod sige den Keyser Heraclio : Non parcam vobis, nisi crucifixum Deum abnegetis, & Solem vna mecum adoretis. Jeg vil icke forskone eller spare eder / vden i benecte den kaarsfeste Gud / oc tilbede Solen met mig. Hand bleff offueruunden aff Keyser Heraclio / oc vdi Flucten bleff hand ihielslagen aff sin egen Søn.

Anno Christi 627. den 12. Decemb:

Greffue Fælix aff Verdenburg / lod sig obenbarlig høre / vdi den Rigsdag til Augsburg : Om mand skulde føre Krig imod de Lutheraner / da vilde hand lade sig bruge der til / vden all Besoldning / med dennem / met megen anden Trusel oc Skendsels ord

Anno Christi 1530.

hand fremsætte. Den næst efterfølgendis Nat/ bleff den gode Herre funden død/ liggendis paa sin Seng. Der nu en anden Herre eller Første hører dette / som ocsaa vaar imod Guds salige Ord oc sande Lærdom / da bleff hand oc samme tid saa forskrecket / at hand der aff oc fick sin død. O fœlix quem faciunt, aliena pericula cautum. O huor lycksalig er den / som bliffuer vijs aff en andens Wlycke oc Skade.

Sandelig Gud skiemter icke / som den høylærde Mands Eobani Hessij Vers oc lyder: Iratum grauis est res habuisse Deum. Det er en gruelig oc forfærdelig Ting / at haffue Gud til Wuen / Mand skulde meget helder fortørne den gantske Verden / oc alle Dieffle / end haffue Gud i Himmelen til Wuen / fordi ingen kand vndløbe / eller giøre hannem nogen Modstand.

Mand skal oc visselig tro / at de almindelig Landplager: dyr Tid / Pestilentze Krig oc Blodstyrtning / ere besynderlige Straff / ved huilcke Guds ords foractelse bliffuer saa vel forfærdelig oc iammerlig straffet / som andre Synder.

Oc

Oc de r som mand vilde i ettelig giffue act paa/ oc mercke/ skal mand finde store oc vnderlige Ting iblant den menige Mand/ huor forskreckelig fald oc skade/ Guds ords foractere/ tilkommer/ at alle deris Anslag oc Practicker gaa til bage/ lige som Krabben giør/ at de oc tit oc offte/ vden all Trøst paa deris sidste Ende/ fare der hen. Lige som det oc gick en Borgere til Torga/ som vdi sin gantske Liffs tid/ huercken actede Guds ord eller Sacramentet/ indtil saa lenge hand skulde dø/ oc laa i sit allerydersste/ da skickede hand hastelig bud effter Presten/ Men der Presten nu kom/ oc vilde metdele hannem Sacramentet/ da kunde samme Borgere icke leffue saa lenge/ at hand det anammede/ Men døde hen/ vdi Henderne paa dennem/ som tilstede vaare/ vden Sacramentet. Vdi en Summa/ Gud pleyer almindelig saa at handle met dem/ som foracte hans Ord/ at de maa end ocsaa met skam oc deris egen skade forsøge oc bekiende/ huad der er sagt: Qui contemnit verbum, male habebit, Huo som foracter Ordet/ hand fordærffuer sig selff/ Prouerb: 13. Prouerb: 13.

B v Der=

Derfaare skal huert Menniske lære at tro/ oc øffue sig i Guds ord/ oc effter sit Kald oc formue/ ære oc forfremme det/ saa bekommer hand der aff Ære oc Retuiss-hed/ effter som den første Psalme loffuer oc trøster.

Oc den anden Psalme paaminder oss/ at wi skulle kysse Sønnen.

Oc vdi den 65. Psalme prisis de at ve-
Psal: 65. re salige/ som haffue den rene Lærdom / oc Sacramenternis rette brug / huor aff wi tilbørlig siunge oc sige: Salig er den som du vdueler/ oc lader komme til dig/ at hand maa bo i din Forgaard / hand haffuer rig Trøst aff din hellige Tempels hus.

Salig foruist er alle mand
Som sig paa Gud forlader/
Oc i hans Forgaard komme kand/
Det er dem til stor baade.
Huo Gud kand kiende aff hans Ord/
Hand haffuer Trøst i Hiertet stor/
Hand maa vist salig prisis.

Her om skal mand oc vel acte oc mercke disse Vers oc effterfølgende Rim:

Omnia si perdas, uerbum seruare memento,
Amisso uerbo, postea nullus eris.

Det

Det er:
Hør Guds ord oc acte dem vel/
Beholt dem met fornufft oc skel/
Du kand ey bedre Rigdom faa/
Huor det om Gods oc Liffuet gaar.
Lad ey Guds ord fra dig vige/
Saa beholder du Guds rige.

Den anden Last/ Fraadseri oc Druckenskab.

DEn anden Last vdi Herodis Banckeet/ vaar Fraadseri oc Druckenskab/ som er en Synd imod det siette Budord/ vdi huilcket Gud icke aleniste forbiuder Wkyskhed/ oc allehaande Wrenlighed/ Men hand forbiuder ocsaa der met/ Slemmeri oc Offuerflødighed/ vdi Mad oc Dricke/ som er Aarsage til alt wskickeligt Væsen.

Det er icke forbudet/ at faa Mad oc Dricke til maadelighed/ Men Fraadseri oc Druckenskab ere forbudne/ Derfaare er det icke Synd/ at Herodes æder oc dricker met sine Fruer oc Jomfruer/ oc met sine Hoffsinder/ Men at de misbruger de herli-

herlige Guds gaffuer/til Offuerflødighed/
oc saaledis giffuer Dieffuelen rom / oc be-
driffuer megen Wtuct oc Synd / det er
imod Gud oc hans hellige Bud.

Som mand kand oc aff mange Om-
stendigheder / vdi denne Historia see oc for-
1. fare / at Herodias met sin Daatter / haffue
vel giffuet act paa denne beleilige oc be-
quemmelig Tid / i det de saae / at Herodes
vaar drucken oc lystig / de da kunde disslæt-
tere offuertale hannem / oc da fremsætte de-
ris Practicker oc onde Forseet / imod Jo-
2. hannem. Dernæst / er det oc værd at beten-
cke / at de alle / den ene met den anden / vdi
det gantske Giestebud / icke vilde betencke /
eller tage dette vdi beraad / til en anden tid /
om denne Handel / de bleffue fastendis.

3. Men den skøne Vin talede oc raad-
de Dronningen met sit gantske Jomfru
Kammer / til alt ont / Herodes vdi sin
Druckenskab affsiger Dommen / Vinen
smager oc befalder Giesterne saa gant-
ske vel / at de siunger alle placebo, Det
er / de samtycke alle vdi Johannis dødt / Oc
der er icke en eniste / som vilde betencke /
huad

huad Skam oc Skade der kunde effter komme.

Disligeste kand mand her see/ huor meget ont Dieffuelen kand vdrette ved Druckenskab/ at naar mand øffuer sig vdi denne Synd / da opladis for Dieffuelen/ alle Vinduer oc Dørre / at hand kand ind age/ met store Hølæss fulde aff atskillige Synder / oc paa det sidste indføre euig Fordærffuelse / som Salomon i sin Ordsprocks Bog/ vdi det 13. Cap: opregner atskillige Wlycke oc Skade/ som kommer aff Druckenskab/ Den Retuise æder / oc hans Siæl bliffuer mæt / Men den wgudeligis Bug haffuer aldrig nock. Oc Paulus giffuer det samme tilkiende / til de Epheser / i det 5. Cap : Dricker eder icke druckne aff Vin/ aff huilcket der følger it wskickeligt Væsen.

Origenes stemmer oc met hannem der vdi offuer it / der hand siger : Ebrietas est mater omnium vitiorum. Det er/Druckenskab er en Moder til alle Laster. Dette kand oc beuisis met denne efftterfølgende Histori : Der vaar en Mand/som Dieffuelen altid besøgte met sine onde Fristelser/

ser / oc begerede at Manden skulde giøre hannem til vilie / enten hand vilde en gang dricke sig drucken / eller hand vilde bole met sin Naboes Høstru / Eller oc hand vilde sla sin Nabo ihiel/ oc omkomme hannem/ Da paa det hand kunde bliffue saadan Dieffuels Fristelse quit/ meente hand / at det vaar en læt Sag/ at dricke sig en gang drucken: Men vdi sin Druckenskab/ bleff hand hendragen/ aff Dieffuelens tilskyndelse / vdi saadanne Tancker / at hand ansaa sin Naaboes Høstru / for den alsomskøniste oc deyligste / oc bolede met hende/ indtil saa lenge / paa det sidste / at hendis egen Hosbonde kom til maade / oc fant dem tilsammen / vdi deris onde Leffnet. Da stod den anden op/ oc myrdet sit Bolskabs ecte Hosbonde/ etc. Der aff kand ingen met rette holde Druckenskab for en slet oc enfaaldig Synd / Saa burde derfaare huer mand aluorlig at hade/ foracte oc fly denne skendelig oc slemme Last oc Synd.

Wi skulle nu ocsaa vel acte oc mercke/ at vdaff Fraadseri oc Druckenskab / til Skade oc Heffn/ bekommer Menneskenn Skade oc Straff vdi fire maade:

Paa

1. Paa Æren oc gode Rycte.
2. Paa Godset.
3. Paa Liffuet.
4. Paa Siælen/ som wi her om nu ydermere ville omtale.

TIl det første giør Druckenskab stor skade paa Menniskens ære/ oc gode Rycte/ Fordi huo som øffuer sig vdi megen Offuerflødighed / den acter mand icke meget/ Men de bliffue gierne / aff forstandige Folck foractede oc bespottede/ oc regnede for Giecke oc Daarer / De bliffue icke helder lættelig anammede eller brugte / til nogen Verdslig Embede eller Bestilling / vdi høyuictige Sager/ Men bliffue helder met rette/ affsagt oc affskild fra saadan Bestilling. Baade vnge oc gamle vide at pege Fingre / oc bespotte saadanne offuerflodige Mennisker / Summa de ere huer mands spot. 1.

Oc huo vilde meget holde aff den / som altid lader sig finde vdi Fraadseri oc Druckenskab:

Plutar-

Plutarchus scriffuer om de Spartaner/ huorledis de paa Høytide oc Glædskabs Fester/ lader deris groffue Tienere / som mand kalder Helotas, dricke sig meget oc offuerflødig druckne / oc sætter dem saa hen til Spectackel/ lige som andre wskickelige Monstra, eller vanskabte Creaturer/ for deris Børn/ at de skulde see dennem / oc aff deris slemme / narriske oc skendelige Druckenskabs sæder / skulde de lære / at holde sig fra saadan skendelig oc gruelig Last.

Fordi de Mennisker/ som ere offuerflødige druckne/ de haffue saadan skick oc facter paa sig / at alle de som haffuer fornufft oc forstand/ maa forfærdis oc grue for dennem.

Mand pleyer at sige/ Druckenskab staar Quinder meget ilde oc slemmelig an : Oc naar mand rettelig anseer deris vduaartis Skickelse oc Omgengelse / da er det oc sanden/ fordi der findis mange Quinder/ som kunde stundem/ naar de end ere fastendis/ met stor Nød styre oc holde i Tømme deris onde Art oc Begierelser : Huorledis skulde de da kunde regere oc holde sig ret oc tilbørlige/ naar de ere offuerflødige druckne:

Syrach

Syrach 26. En drucken Quinde er en Syr: 26.
stor Plage/ thi hun kand icke skiule sin egen
Skam.

Derfaare haffuer de Romere vdi for-
dom tid/ handlet vijselig/ oc ret berammet/
at de haffue forbudet deris Quinder/ at
dricke Vin. Lige som endnu vdi Hispa-
nien/ oc i mange andre stæder/ bliffuer
icke Quinderne tilstedde at dricke Vin/etc.

Oc naar mand vil ellers rettelig ansee/
oc betencke Menniskens art oc natur/ da
befinder mand/ at Quindekiøn/ ere skrø-
belige Kar/ Oc der imod/ Mands perso-
ner findis at vere begaffuede/ met Styr-
cke/ Vijsdom oc Forstand/ Thi er oc Men-
dene Regimentet befalet/ saa er derfaare oc
Druckenskab dennem en større Last oc
Skam/ end Quinderne/ Saa skulle oc
Mendene diss bedre met flitighed oc aluor/
tage sig vare for saadan Synd oc Last/ oc
saaledis øffue deris Mandelighed der imod.

Dernæst til det andet/ bekommer mand 2.
stor skade paa sit Gods/ aff Offuerflødig-
hed oc Druckenskab. Der findis mange/
som iager saa meget igiennem deris Halse
paa en Afftens tid/ som de vel ellers/ til

Sparsommelighed oc Maadelighed / kunde vdi mange Dage behielpe sig met.

Item / det som mange Handuercks folck / Arbeydere / oc Tienere / kunde fortiene / oc met stort Arbeyde oc Møde / tilsammen sancke / en heel Vge igiennem : det maa om Søndagen / eller paa fri Maandag / altsammen vdi Slemmeri oc Druckenskab ødeleggis oc fortæris / siden gaa de hen met Hustru oc Børn / blote oc nøgne / maa lide Hunger oc Kummer / oc paa det sidste bliffue arme Betler oc Tryglere. Prouerb: 23.

Prouerb: 13. Ver icke iblant Dranckere oc Fraadsere / Thi Dranckere oc Fraadsere forarmis / Oc den som er fuld aff Søffn / skal bære reffne Klæder.

Syr: 19. Item / Syrach 19. Ver icke en Dranckere / oc ven dig icke til Slemmeri / paa det du skalt icke bliffue en Tryglere. Item / En Arbeydere som dricker sig gierne fuld / hand bliffuer icke rig / Oc huo som icke holder en ringe Ting til raade / hand forarmis dag fra dag.

Saa gaar det i store Giestebud oc Banckéter / at mand icke aleniste fraadser oc dricker / mere end behoff giøris / Men ocsaa

vdi

vdi atſkillige maade / met offuerflødig Pract oc Hoffmod / tager ſig meget wtilbørligt til / oc meget Gods vdi ſaadan maade ombringis oc bortkommer. Huor om her efterſølger ydermere Vnderuiſning/ Men her talis alene der om / at mange Menniſke tager ſtor ſkade paa ſin Næring oc Gods / naar de øffue ſig vdi ſtor Offuerflødighed.

Til det tredie / da bliffuer Liff oc Leffnet forkortet oc forderffuit aff Druckenſkab oc Offuerflødighed/ alt det ſom er baade induaartis oc vduaartis paa Menniſken/ſom er Hukommelſe/ ſind oc forſtand/ oc alle Lemmer oc Ledemod bliffue ſuage oc ſkrøbelige / ſom den hellige Lærefader Auguſtinus ſiger : Ebrietas aufert memoriam, diſsipat ſenſus, confundit intellectum. Det er Druckenſkab borttager Hukommelſen/ atſkiller Sindene/ oc forderffuer Menniſkens forſtand. 3.

Oc Syrach i det 19. Capittel ſiger; Vin oc Quinder forbiſtre de Viſe.

Mange dricker ſig oc aldelis til Narre / at de ſelff huercken vide huad de ere/ huad de tale/ eller giøre.

Det som mangen Mand skulde icke fastendis oc ædru lade drage aff sig / met en sterck Tang: Det kand Druckenskab driffue aff hannem.

Den drabelige oc veltalendis Orator Hyperides aff Athenis / der hand bleff fangen oc henført til Corinthum, til Antipatrum, oc vdi Fengselet bleff pinet oc offuerhørt / da bed hand selff sin Tunge aff sig / paa det hand vilde icke met Ord eller Tale / komme den veldige Stad Atheen / vdi nogen Vanlycke eller Fordærffuelse.

Hyperides.

Men nu tør mand icke mere / end dricke en drucken aff god Vin eller Øll / da siger oc obenbarer hand alt det hand veed / der kommer effter huad der kand / Ja mand kand da icke døllie sin egen Skam / det maa da altsammen her vdøsis.

Quod in animo sobrij, id in lingua ebrij. Det som er vdi den Ædruis sind / det er paa den Drucknis tunge / Det er / Huad den ædrue kand tie / det taler den som er drucken.

Item / Naar de druckne skulle soffue / da gaar det dennem lige som den der ligger oc soffuer paa it Skib / som seyler vdi Haffuet.

haffuet. Der om taler Salomon vdi sine Ordsprock / i det 23. See icke til Vinen at hand er saa rød / oc staar saa skøn vdi Glasset / hand gaar slet ind. Oc du bliffuer som en der soffuer mit vdi Haffuet / oc som den der soffuer offuen paa Masten.

Proverb: 23.

Ludouicus Cælius scriffuer vdi en Historie / om nogle vnge Seller / som vdi Druckenskab laa oc soffue / oc viste icke andet / end de haffde veret til Skibs / oc vdi stor Haffsnød / saa at Skibet vilde forgaa oc slaas sønder / Thi ere de alle til lige opfaren i søffne / Oc huad de funde vdi Huset / Boskab oc andet / det kaste de vd paa Gaden / aff Huset / lige som mand giør til Skibs / naar mand kommer vdi Haffsnød / alt hues Gods derfaare kommer / det kaster mand hastelig vd i Haffuet / paa det at Skibet kand lættis.

Sammeledis / naar som en haffuer veret drucken / om hand end haffuer vdsoffuet / da er hand vbequem oc vbeskickelig til alting.

Det er dog vdi mange stæder hos atskillige Folck denne Seduane / at de ere altid oc idelig fulde oc druckne / oc haffue det hos

denne mening / at de kand vel hielpis til ret-
te igien met en god Søffn. Lige som en
Munck aff Benedicti Orden / ved naffn
Broder Sperling til Breslaw/som vdi ic
Valet haffuer drucket saa offuerflødig / at
hand kunde icke staa paa sine Føder/ Men
tho andre maatte lede hannem igiennem
Anno 1522. Staden / lige som hand haffde vdi nogen
maade veret meget siug/ Oc vdi en Haffue
vden for Staden / lode de hannem soffue/
Da komme der mange godhiertige Quin-
der oc Høstruer til hannem / oc bare han-
nem allehaane lystelig Mad oc Dricke / at
de der met vilde vederquege hannem / de
stode omkring/ oc ynckede hannem / oc sag-
de: Sandelig denne gode Broder er me-
get siug oc skrøbelig / oc er befryctendis/ at
hand nepprelig skal leffue en dag lenger. J
det samme løffte hand sit Hoffuet op / oc
sagde: Ah ney / mine kiere Søstre / veret
til freds oc vbekymrede / Jeg haabis det
haffuer ingen nød / fordi det gaar saa altid
met mig naar ieg er fuld/ Effter ieg haff-
uer vdsoffuet saa bliffuer det vel bedre met
mig. Sandelig der ere endnu mange/ som
holder sig effter denne Regel oc maade/
Men

Men det varer dog icke lenge met saadan Søffn/ før end der kommer stor Siugdom oc Skrøbelighed effter.

Item/ alle Aarer oc Ledemod begyn=der at skelffue oc beffre/ Lige som den gamle Lærere Basilius scriffuer/ at de som leff=uer i Offuerflødighed oc Druckenskab/ de kalder aff deris egen fri vilie/ offuer sig selff Cains plage/ at lige som Cain beffrede oc skalff for sine Synders skyld/ saa giøre oc de som øffue sig i Druckenskab/ de skelffue oc beffre deris gantske Liffs tid. Basilius.

Huem kand opregne alle de Siugdom=mer/ som Druckenskab fører met sig: Aff Druckenskab forkaartis ocsaa Menniskens leffnet: Der haffuer oc veret mange/ som haffue indgaaet karske oc helbrede i Ban=cket oc Giestebud/ oc ere bleffne døde/ før end de komme der fra igien.

Saa gick det/ der Alexander Magnus opsætte en Guldkrone/ for Drànckere/ oc paa det den Drickebroder Promacus, kun=de vinde samme Guldkrone/ da drack hand saa offuerflødig/ at hand strax døde der aff. Om saadan Skade som kommer aff Dru=ckenskab/ taler Salomon i sine Ordsprock/

Prouerb: 23. i det 23. Cap: Vinen gaar vel slet ind/ men der effter bider hand som en Hugorm/ oc stinger som en Ogle. Der om taler oc den hellige Augustinus: Ebrietas est dulce venenum: Om Vinen er end skøn til at see / oc smager end vel / saa er dog Vinens misbrug oc Offuerflødighed en sød Forgifft / som kand meget behendelig oc snart komme Menniskem aff dage.

Lige som it forgifftigt slags Orme/ som kaldis Aspides / Naar de bider eller sticker Menniskem/ da bliffuer der effter ingen Saar eller Pine / Men mand faar strax der effter en sød oc sactmodig Søffn/ oc som det saa soffuer/ da døer det lættelig oc hastelig hen.

Saa giorde den Dronning Cleopatra vdi Aegipten/ der Keyser Augustus vilde lade hende føre fangen til Rom / met stor Triumph / Effterdi hun dette ingenlunde vilde samtycke/ da tog hun aff disse Orme/ oc lagde dem hos sig/ der aff døde hun sactelig hen/ lige som i en Søffn.

Derfaare huo som icke gierne vil leffue/ men hastelig dø hen/ før end tiden kommer/

mer/ hand maa giffue sig til Fraadseri oc Druckenskab/ der effter holder sig oc mange Mennisker/ som ocsaa det almindelig Sprock lyder/ oc er vdi Sandhed/ at der druckner fast flere Mennisker vdi Begerit oc Vinglasit/ end vdi Haffuit.

Til det fierde/ giør oc Druckenskab Siælen stor skade/ fordi den forhindrer Menn isken fra alt gaat/ oc forfremmer dem til alt ont / imod alle Guds hellige Budord. 4.

Imod det første Budord/ kommer Druckenskab meget ont aff sted/ som er til skendelig Seckerhed oc Tryghed/ oc Guds foractelse/ som huert Menniske kand selff betencke/ huad for Guds fryct/ Tro oc Betenckelse der kand vere hos druckne Folck/ i det de beuise sig vduaartis met Facter/ Ord oc Gierninger/ meget slemmere oc argere/ end wskellige vilde Bæster oc Diur. 1.

Imod det andet Guds bud er oc Druckenskab/ fordi mand er da tilbøyelig/ at misbruge Guds hellige Naffn/ vdi mange maade/ met Skelden/ Banden oc Sueren. 2.

Lige som skede til Breslaw / Anno 1507. da haffuer der veret en met til- Anno Christi 1507.

 naffn/

naffn den lange Saxe / hand haffuer siddet vdi en Ølkrog paa den Oliske Gade / oc vdi blant gaat Selskab / haffuer hand drucket sig saa meget oc offuerflødig drucken / at hand lige som it galet Menniske / oc som en der haffde veret fra Sindene / begynte at bande oc formaledide / suere oc regere / oc raabte paa Dieffuelen / Oc vdi mange maade bedreffuet stor Galenskab oc Letfærdighed / indtil saa lenge / at Dieffuelen kom til hannem / oc drog hannem hen vd igiennem Vinduet / oc førde hannem den gantske Nat igiennem oc omkring Staden / indtil paa det sidste / at det arme Menniske haffuer noget besindet sig / oc raabte inderlig til Gud om Naade / at Dieffuelen paa det sidste lod hannem falde ned paa Jorden.

Anno 1556. Det gick oc lige saa / Anno 1556. til Sancte Galla vdi Suidzerland / der vaar en Blegersuend / som vaar gaaen til dricks / paa en Søndag / met sine Staalbrødre / hand drack sig saa drucken / at hand bleff gantske rasendis / bandede / soer oc regerede / Hand forsoer sig

paa

paa det allerhøyeste / at Dieffuelen skulde
sla hans Hals sønder / om hand nogen tid
mere gaff sig til Blegere Embede igien.
Der hand nu bleff fastendis/ om Morge-
nen/ tenckte hand sig om / huad hand vilde
giøre / oc kom hannem saa dette til sinds /
vilde hand haffue Mad / da maatte hand
oc arbeyde/ saa staar hand op / oc gaar
hen til Blegebanen: I det samme tog
Dieffuelen vare / er tilstede/ oc strax ta-
ger fat paa hannem / kramer oc handler
saa gruelig met hannem / at hand bliff-
uer fordærffuet oc lam / baade paa Hen-
der oc Føder / oc lod hannem falde ned
vdi Marcken/ vden for Staden / Oc der
bleff hand liggendis / saa at hand haffde
visselig døet aff Hunger / der som mand
icke haffde giffuet hannem Almisse i Guds
naffn.

Mand kand endnu see / oc daglige be-
mercke / huor gruelig druckne Menni-
sker / vdi Drickehuss / Ølkroer / Bancke-
ter oc Giestebud forbande / met skendsels
Ord oc Tale / som de lader deris wnyt-
tige Mund vdøse / at det vaare icke vnder/
om

om Dieffuelen komme strax / oc toge dem vd igiennem Vinduene / eller oc om Jorden obnedis / oc opslugte saadanne druckne Mennisker vdi hobe tal / ned vdi Helffuedis affgrund.

Mand hører icke helder / at saadanne druckne Mennisker / giøre deris rette Bøner til Gud i Himmelen / Oc om de end beder / oc giør Gud Tacksigelse / da kommer det dog hannem mere til Spot / end til Loff oc Ære / De tør icke helder tencke / at deris Bøn haffuer nogen fruct eller nytte met sig / Fordi der staar screffuet : Deus peccatorem non exaudit. Det er / Gud bønhører icke Syndere / det er saadanne druckne Mennisker / oc andre Syndere / som icke ville giøre Penitentze.

3. Druckenskab oc Slemmeri ere oc imod det tredie Bud / fordi Guds ord forsømmis oc foractis der met / den som er altid fuld oc drucken / forsømmer oc met fri vilie / forsoffuer Guds ord oc Predicken. Oc om de end stundem kommer til Kircken / da ere de lade / oc fulde aff Søffn / oc wbeskickede at høre Predicken / De sætter sig ocsaa bort i Vincke-

Vinckeler oc Vraaer / soffue oc snurcke / oc ingen tør tencke / at de skulle lære noget aff Predicken / eller vide at tale om det de haffue hørt.

Druckenskab opuecker imod det fierde Bud / Whørsommelighed / oc Wlydighed imod Forældre oc Offrighed / Fordi vnge Seller bedriffue allehaande Ondskab / naar de bliffuer druckne / huor aff icke alenistе deris Forældre oc Formyndere bliffue paa det allerhøyeste fortørnede : Men ocsaa Regentere oc Offrighed / bliffue tit oc offte der aff bekymrede / met stor møde oc wmage. 4.

Saa gaar det oc iblant menige Almue oc Vnderdane / met fattige oc rige / vnge oc gamle / at der findis mange iblant dennem / som vdi Druckenskab / icke aleniste forglemmer den tilbørlige Tuct / Reuerentz oc Lydighed / som de aff rette ere deris Offrighed oc Regentere plictige : Men ocsaa gantske foractelig oc spaatskelig taler om dennem / Oc vdi hues maade de kunde met all fortræd giøre dennem imod / oc vdlegge deris Embede til det verste / oc ynske der til all Plage offuer dennem / etc. som mand

finder

finder mange flere Exempel paa / end be-
hoff giøris.

5. Druckenskab opuecker til Vrede oc
Had / imod det femte Bud / Ja til Mord /
oc Blods vdgydelse / som mand kand offte
see / at de som ere bedste Venner / sætte sig
op imod huer andre vdi Druckenskab / oc
stundem om en ringe Ting / oc som mand
siger : de lana Caprina, hade oc trættis /
riffuis / slacs / hugge / sticke / myrde oc ihiel-
sla huer andre.

Oc almindelig / da yppis der megen
Had oc Trætte / oc end stundem / aff en rin-
ge Ting kommer saadant stort Klamme-
ri / at mand oc maa lide stor møde til Ting
oc Steffne oc allehaande Rettergang / som
allermest haffuer sin Begyndelse aff Dru-
ckenskab. Der om taler oc Salomon i sine
Proverb: 23. Ordsprock / i det 23. Cap: Huor er Vee?
huor er Angist? huor er Trætte? huor er
Kæremaal? huor er Saar vden Sag?
huor ere røde Oyen? Der som mand er
altid hos Vin / oc kommer at dricke vd
det som er iskencket.

Alexander omnium victor, vino
victus. Det er / den veldig Alexander /
som

som tuingde mange Lande oc Folck / oc off⸗
ueruant dennem / hand bleff offueruunden
aff Slemmeri oc Druckenskab / saa at
iblant mange andre Laster som hand be⸗
dreff / da formyrde oc ihielslo hand sin al⸗
sombedste Ven Cletum i Druckenskab/etc.

Jmod det siette Bud / da er Drucken⸗ 6.
skab en Begyndelse til den slemme Løsac⸗
tighed / oc vbeskickelige Blodskam / Som
den Poet Ouidius siger : . Vina parant
animos Veneri. Det er / Druckenskab
opuecker Menniskens sind til Vtuct oc
Løsactighed. Her vdinden skal mand oc
flitelig betencke den iammerlig Histori/om
den hellige Patriarche Loth / som forme⸗ Genesis
delst Druckenskab bleff offueruundet / oc 19.
falt i den forfærdelige oc slemme Løsactig⸗
hed oc Blodskam / met sine tuende Døtter/
Genesis i det 19. Cap. Huor vil det gaa
met dem / som huercken acter Ære eller
Redelighed / Mand maa daglige see (diss
ver) huad for Vtuct druckne Folck be⸗
driffuer oc vdøser/baade met Ord oc Gier⸗
ninger/ oc huer dag velter oc vender sig der
vdi / lige som vdi slemme oc besmittelige
Suine tru/etc. som wi her effter ville faa
ydermere at høre.

Jmod

7. Jmod det siuende Bud / er Druckenskab / met Wtroskab oc Wretfærdighed / Fordi de Folck som omgaas meget met Druckenskab / hues de offuerflødig oc vnyttig iage igiennem Halsen / det bliffuer meste parten røffuet oc staaldet / fra Høstru oc Børn / eller stundem fra arme nødtørfftige oc ælendige Mennisker. Der ere mange Dranckere / som stiele oc drager hemmelig vd aff Husit / forpanter / forsætter oc forborger / huad den fattige Høstru er tilfaldet vdi Arff effter sine Forældre / Tinfad / Klæder / oc Sengedyner / etc. forslemmer oc bringer det altsammen skendelig om Halsen.

Der findis oc mange som oc tør vdi andre maade omgaas met Røffueri oc Tiuffueri / oc hemmelig bort stiele huad de offuerkommer / oc saa paa det sidste komme vdi Galien / etc.

8. Jmod det ottende Bud / er oc Druckenskab met Løgn oc Bagtale / fordi der ere mange Mennisker / at endog de tilforne neppelig kunde tale it Ord / dog ligeuel naar de bliffuer fulde oc druckne / da kunde de saare vel bagtale oc baguaske huer mand

mand paa det aller ſlemmiſte oc ſkende-
ligſte.

Druckenſkab er oc imod det niende oc 9.
tiende Budord / met ond Lyſt oc Begie- 10.
ring / Efftcrdi at druckne Menniſker / ſom tilforn er omtalet / ere begiffne met mange ſlemme oc ſkendelige groffue Synder oc Laſter / baade met Ord oc Gierninger / ſaa kand oc huer mand vel beſinde / at den onde Lyſt oc Begiering / gaar altid for Gierningerne / det maa mand vel oc forſtaa / fordi Druckenſkab kaldis tilbørlige Mater omnium vitiorum, En Moder til allehaande Wdyd / Eller ſom mand ſiger: Ebrietas eſt africa quædam infœlix, quæ ſemper noui aliquid apportat.

Derfaare / huilcke Menniſker ſom lader ſig forhindre fra Guds fryct / oc fra all Dyd oc Ærlighed / formedelſt Druckenſkab / oc tager ſig faare / der imod / at giffue Aarſage til allehaande Synd oc Skendſel / deris Siæle bliffue fordærffuede vdi Offuerflødighed oc Druckenſkab / oc ſiden døer hen vden Bod oc Penitentze / Oc ſiden paa det ſidſte fare hen met Legem oc

Stæl til Dieffuelen/ oc bliffue der til euig tid/ Thi det er screffuet: Dranckere skulle icke beside Guds rige.

Derfaare skulle wi aluorlig holde vdi god act/ vor HErris Jesu Christi herlige Formaning/ Lucæ 21. Men vaacter eder/ at eders Hierter icke besuæris met Fraadseri oc Druckenskab/ etc. Item/ 1. Petri 5. Verer ædru oc vaager/ Thi eders Modstandere Dieffuelen/ gaar omkring/ lige som en brøllende Løue/ oc søger effter den hand kand opsluge.

Sobrius & uigilans Domino tua pectora crede:
Nam Leo securas, circuit acer oues.

Disse Vers forklaris met disse efterfølgende Rim:

Ver ædru/ holt dig vel i act/
Din Tro til HErren sætte:
Sathan løber omkring met mact/
Paa dig vil hand sig mætte.
Som Løuen løber i den Marck/
Sin Føde hun opleder:
Saa giør oc Sathan grum oc sterck/
Guds Børn vil hand opæde/ etc.

Den

Den tredie Last / som er Vtuct oc Løsactighed.

DEn tredie Last / som Sathan haffuer kaaget vdi Kong Herodis Hoff / Oc haffuer nu igien opuermet vdi hans Bancket / haffuer veret slem oc gruelig Vtuct oc Løsactighed / som oc er imod det siette Guds Budord / vdi huilcket icke aleniste er forbøden / den skendelig oc wskickelig Blodskam oc whøffuiske Løsactighed / men ocsaa allehaande wtuctig Snack / Gierninger oc Tancker. Disse Stycker handler Herodes strax imod / i det / at hand icke alene forskiuder Kong Aretæ Daatter / som vaar hans ecte Høstru / fra sig / baade imod geistlig oc verdslig Low oc Ræt / oc tager igien til sig / sin Broders Philippi Høstru / den stund hans Broder endnu leffuer / oc ligger vdi Blodskam met hende : Men ocsaa lættelig tilsteder / at Herodiadis Daatter dantzer / oc obenbare paa mangfaaldig vijs oc maade / vender sig oc løber omkring / rencker oc suencker / Oc vdi alle sine Facter / Ord oc Gierninger /

ger/ beuiser sig/ som er huercken sømmelig eller bequem / for nogen tuctig eller ærlig Jomfru / Dette tager Fader eller Moder icke til mistycke/men haffue der aff stor glæde/oc en synderlig Velbehagelighed der til. Lige som nu (diss ver) gaar til / at saadanne forfærdelige Synder / holdis meget vdi ære/baade her oc der/hos høye oc laffue/fattige oc rige / oc er nu formeget almindeligt i Verden.

Det er derfaare icke vnderligt/ at Gud vndertiden / slar iblant oss/ met sin aluorlig Straff : Dog ligeuel vil nu snart huer Bonde/ effter sin egen vilie / beile oc frie/ oc aldelis intet ville forskone/ eller acte/ huad Leed der er forbudet/ eller huad Slect oc Frendskab det skeer met / wanseet / huad Gud eller hans Ords Tienere sige der til/ Thi tør de icke foruente / at der er nogen Lycke eller Benedidelse hos dennem / Fordi de som leffuer vdi obenbare Blodskam/ bekommer met Høstru oc Børn / huercken Lycke eller Velsignelse.

Saa gick det Oedipo / som affléde Børn met sin egen Moder/vdi Blodskam/ der offuer kom hand vdi stor Jammer oc

Nød/ Oc paa det sidste bleff hand opsluget aff Jorden/ Oc der Børnene opuoxte/ formørde de huer andre/ Oc der Moderen seer dette Spectackel/ stinger hun sig selff ihiel/ oc falder død ned iblant Børnene.

Den Konge Cambises/ haffde oc sin egen Søster til sin Ecte Høstru/ paa det sidste lod hand formørde oc sla hende ihiel/ siden fald hand fra sin Hest/ ned paa sit eget Suerd/ oc døde saa ælendig. Cambises.

Caligula den Romerske Keyser/ leffde vdi Blodskam met sine tre Søstre/ hand bleff ihielslagen aff sine egne Drauantere/ oc haffde 30. dødelige Saar/ der hand vaar 28. Aar gammel/ oc i det fierde Aar/ der hand vaar kommen til Regimentet. Caligula.

Mand kand oc vdi vor tid see/ at mange/ som giffter sig vdi forbudne Leed/ haffue gantske liden Lycke/ at berømme sig aff/ Thi det skeer gierne met saadanne/ at baade Moderen oc Barnet omkommer oc hendøer/ vdi Fødselen/ der oc tit oc offte fødis aff saadanne Forældre/ Krøblinger/ eller Spøgelser/ oc som mand kalder dennem vanskaffte Creaturer eller Monstra, eller oc vdi andre maade/ da mue Forældrene oc

Børnene see stor Jammer oc Elendighed paa huer andre.

Den euige Gud pleyer ocsaa at straffe vdi sin grumme Vrede / allehaande saadan Horeri / Løsactighed / oc slem Vtuctighed.

Numer: 25. For saadan Horeri oc Vtuct / bleffue paa en dag / døde oc ihielslagne / vdi en Plage / aff Israels Børn / fire oc tiue tusinde Mennisker. Numer: 25.

For den skendelige Gierning / som de Judicum 19. oc 20. cap. Gibeoniter giorde met den Leuitis Høstru i Gibea: bleff den gantske BenJamins slect haardelig straffet aff Gud / oc til intet giort.

Saadan skendelig Vtuct / er oc haardelig straffet iblant Hedninger / Som oc den merckelig Histori / giffuer besønderlig tilkiende / om de Lacedemonier / at de for den slemme oc whørlige Gierning oc vtuct / som de beuiste imod Scedasi Døtter / maatte iammerlig betale / oc bleffue nedlagde / vdi den Krig / som de holt met de Thebaner / det gick saa til / som her efterfølger:

Til

Til Leuctra vdi det Land Beotia/ bode en from oc oprictig Mand / som hed Scedasus/ en Herbergier/ oc it gaat frome Menniske / hand haffde tho skøne oc veloptuctede Dotter/ Det begaff sig paa en tid/ at tho unge Karle/ som vaare baade tho Lacedemonier / oc haffde hiemme vdi den naffnkundige Stad Sparta / vende der ind til Herberge/ Mod disse tho fremmede Giester/ beuiste forbemelte tho Jomfruer sig/ paa det alsomuenligste/ met all Æris tilbiudelse oc tieniste. Men disse tho vnge Seller lode sig her aff beuege / til slem oc vtilbørlig Kierlighed/ dog kunde de icke bekomme at fulende deris onde vilie oc begiering / vdi Faderens næruerelse: Men de toge vare en anden tid / der Scedasus vaar icke hiemme / kommer de igien / oc imod disse skøne oc veloptuctede Jomfruers vilie / berøffuede dem deris Ære / Oc der effter formyrde dem baade / oc kaste dem vdi en Brønd / eller vdi en dyb Dynde puds. Der nu den arme Fader kommer hiem/ oc finder Husit øde oc tomt/ bliffuer hand strax meget bekymret vdi sine Tancker / huorledis det monne dog tilgaa / oc

 bespør

bespør sig met Naboerne der omkring/ effter sine Døtter / der om faar hand ingen anden besked / vden at de tho vnge Seller/ som hand tilforne haffde herbergieret / nu i hans frauerelse / vaare igien kommen/ oc haffde veret seet der vdi Husit: Der hand dette hørde/ bleff hand meget forfærdet oc sorgefuld/ oc kunde intet andet tencke/ vden disse tho vnge Seller haffde bortført hans Døtter. J det hand saa flitelig søger omkring i Husit effter dennem / oc vdi alle Vinckler oc Vraaer / seer sig om effter dem/ da løber hans lille Hund hen for hannem/ til Brønden frem oc tilbage/ met sønderlig skrig oc huinen / oc vnderlige facter/ lige som hand vilde sige: Her finder du visselig baade dine Døtter i denne Brønd. Paa det sidste følger hand Hunden til Brønden/ Oc strax finder hand der baade sine Døtter liggendis / saa drog hand dem der op/ met stor Hiertens sorg oc vee. Met det allerførste reyser den bedrøffuede Fader hen til Spartam/ klager haardelig offuer de arge Skalcke/ som haffde giort saa skendelige Gierninger mod hans Døtter / vdi den Forhaabning / at de skulde bekommet

deris

deris rette oc tilbørlige Løn oc Betalning. Men huad skeer: De Offrighed oc Dommere vdi Spartæ / giffuer hannem ickon en Latter oc Spot derfaare. Oc der met lade de hannem fare fra sig igien.

Der ved bliffuer den arme Fader endnu fast mere bedrøffuet / oc beueget / at hand mit paa Gaden / falder ned paa sine Knæ / oc raaber inderlig til Gud / oc beder at saadan slem oc whørlig Gierning maatte bliffue straffet / Da forsamler sig en heel hob vnge Skalcke / de iagede hannem vdaff Staden met Steen / etc.

Icke lenge der effter / haffuer det sig begiffuet oc tildraget (til en Straff oc Heffn offuer dem som skulde der vere Dommere) at de Lacedemonier bleffue tuingede oc bekrigede aff de Thebaner / Oc i det de skulde vdi Slactingen dræbe ind paa huer andre / Da traadde de Thebaners Høffuidsmand / som kaldis Epaminundas / frem / oc sagde met høy Røst: Scedase / vdi denne dag (vil Gud) da vil ieg heffne dig offuer de Lacedemonier / for den slemme oc skendelige Gierning / som de haffue giort mod dig / oc dine Døtter. Det skede oc lige

saa / fordi de Lacedemonier bleffue vdi den samme Slact offueruundne oc nedlagde / som stod hart hos den samme sted / som de tho Jomfruer/ vaare tilforne begraffuede.

Der bleffue alleniste icke ihielslagne / de som haffde giort denne slemme Gierning: Men ocsaa de Offrighed oc Dommere / som vaare forsømmelig vdi deris Embede oc Bestilling / e fterlodemeget ont / oc toge icke flitelig vare paa deris Embede / met den gantske Menighed / saa der omkom mange Tusinde Mennisker / oc den ene met den anden maatte bøde oc betale / etc. Denne Histori skede ante natum Christum 382. quinto die Iunij.

Ante natum Christum 382. quinto die Iunij.

Det gick ocsaa met den Tyrckiske Keyser Solimanno / at hans Brudeseng bleff oc en gang forskreckelig forstøret / at Torden slog ind i hans Keyserlige mag / saa at hans Bisloppperske / den skøne Blandina Iabella kaldet / sampt alle hendis Jomfruer oc Piger / oc alle de som vaare paa den tid vdi samme Mag / bleffue sønderknusede / ihielslagne oc til intet.

Anno Christi 1542. den 10. Junij.

Petrus Aloisius, den Paffuis Pauli Tertij Søn / Hertug til Placentz / som oc

iblant

iblant anden ſlem Tiranni / hand haffuer
øffuet / da haffuer hand ocſaa leffuet vdi
allehaande ſlem Vtuctighed oc Løſactig-
hed / ſaa hand haffuer veret aldelis it om-
ſledigt oc ſkamløſt Menniſke / met vblu-
færdighed / Hand bleff ihielſlagen paa
Slaattet til Placentz / aff nogle Edle
Mend / ſom haffde beſoret ſig tilſammen
i Forbund imod hannem / hand bleff hengd
offuer Muren / oc der effter kaſt i Slaatz
graffuen / Da løb det gantſke Folck aff
Staden / at ſee dette Spectackel / oc mange
løbe til / oc ſtunge vdi det døde Legeme / oc
traadde paa det met Føder.

Vtuctig Løſactighed bliffuer tit oc off-
te meget vnderlig obenbaret oc ſtraffet /
Som det oc ſkede en gang met en Førſtin-
de / ſom bolede met en fremmed Herre /
hun ſcreff paa en gang / tuende Sende-
breff / it til ſin egen Herre / oc det andet til
ſin Bole / Oc hun forraadde ſig ſelff / met
vdſcrifften paa Breffuene / Thi det Breff
ſom hendis Bole ſkulde haffue / det kom
hendis egen Herret til Haande / Men det
Breff ſom hendis Herre ſkulde haffue / det
kom hendis Bole til Haande. Der aff
kunde

kunde den samme Herre vel fornemme sin Førstindis Vtroskab / Oc der hand kom hiem / stack hand sin wtro Hpstru ihiel / oc der effter drog hand til Rom / oc tog Aff-løsning.

Naar mand vil betencke saadanne for-færdelige oc ynckelige Exempler / da skulde alle Mennisker forfærdis / oc lade gaa sig inderlig til Hiertet / saadan slem oc skende-lig Vtuct / oc tage sig vare derfaare: Men huo som foracter allehaande Straff oc Atuarsel / oc giffuer sit gantske Legeme hen / oc leffuer tryggelig oc secker vdi saadan Vtuct oc Løsactighed / tør end ocsaa be-rømme oc rose sig der aff / Oc der offuer døer hen vden Penitentze: De kommer oc hen til Dieffuelen vdi Helffuedis affgrund. Thi det er icke sagt forgeffuis / 1. Cor: 6. at huercken Skørleffnere eller Horkarle / skulle arffue Guds rige.

Item / til de Ebreer i det 13. Horkar-le oc Skørleffnere skal Gud dømme.

Lige som den Poetiske Dict om Ixione oc klarlig affmaler det samme / at Ixion falskelig rosede oc berømmede sig / lige som hand haffde bolet met Gudernis Dron-

ning:

ning: Derfaare slog Jupiter hannem met Torden oc Liunild/ ned vnder til Helffuedis affgrund / der er hand lagt oc bunden til it Hiul / saa det løber omkring / oc altid driffuis om met hannem / at hand aldrig kand haffuer ro/ som Ouidius siger: Voluitur Ixion, se sequiturq; fugitq;. Det er: Ixion driffuis oc vendis omkring / oc haffuer ingen huile / etc. Saa skulle oc alle omsledige Mennisker/ som vden redsel/ leffuer vdi all Vtuct oc Løsactighed / oc roser oc berømmer sig der aff / leffuer tryggelig der vdi / oc døer saa hen vden all Penitentze/ de bliffuer til euig tid omdreffne/ aff alle grumme Dieffle vdi Helffuedis affgrund / i wsigelig Martir oc Pine.

De wtuctige oc letfærdige Dantze / ere ocsaa en slem oc gruelig ting faar Gud / at naar mand suinger oc løber omkring met all Vtuct/ imod all Ærlighed / oc sla Klæderne op / at de fluer offuer Hoffuedet / oc end stundem bliffue hengendis omkring Liusene oc Blustagerne/ Som oc skeer vdi hemmelige Vinckler oc Vraaer / met de Nat dantzer / saa at Forældre oc Offrigheds personer / tit oc offte haffuer stor behagelig-

hagelighed der til. Ja/ de ocsaa selff venne deris Børn til saadan letfærdig Dantzen/ op aff Vngdommen / de ocsaa roser deris skickelighed der vdi / Thi kand oc vil vor HERre oc Gud / icke altid see igiennem Fingre/ Men ocsaa aff sin Vrede / haffuer stundem straffet saadan Wskickelighed/ som oc tilforn er skeet tit oc offte / at saadanne whøffuiske oc lætfærdige Dantze ere haardelig straffede.

Saa er det gaaet til Vtrecht vdi
Anno 1277. Suidzerland/ at en hob Folck haffue offuer all maade wbluelig dantzet/ oc der met bedreffuet megen Løsactighed/ indtil saa lenge at den Bro de dantzede offuer /er nedfalden/ oc bleffue til lige/ baade aff dem som dantzede/ oc aff dem som saae der paa/fordrucknede oc omkomne 200. Mennisker.

Johan aff Miltitz/ Biscop til Naum-
Anno 1352. burg oc Zeitz / haffde paa en tid indbødet til sig nogle Fruer oc Jomfruer aff Adelen/ oc det vaar Johannis Euangelistæ dag / Oc hand haffuer holdet Dantz met dennem / oc øffuet anden letfærdig Handel/

del/ mere end saadanne Personer vel søm-
meligt kunde vere/ Oc den samme tid som
hand dantzede imellem tho Quinder / fald
hand vforuarendis omkring/oc døde sam-
me stund.

Luduig / en indfødt Landgreffue til
Dyringen / oc Erckebiscop til Magde-
borg/ der hand vaar nu kommen til en
temmelig Alderdom/ kunde hand dog icke
holde sig fra dantzen oc anden saadan let-
færdig Handel/ hand haffde en tid/ budet
til sig/ til Kalbe/ nogle Greffuer oc Jun-
cker aff Adelen/ om Fastelaffn / met deris
Høstruer oc Døtter / hand lod giøre dem
megen tieniste / oc giorde sig meget lystig
oc glad met dennem/ met dantzen oc sprin-
gen/ Hand vaar icke helder selff den sidste/
som vaar io oc iblant dennem som dantzede:
Om Mandagen at afften/der de nu brug-
te allehaande Lystighed / da begaff det sig
saa / at Tienerne sloge Ilden aff Blusse-
ne / at den falt ned paa Trappen/ oc kom
siden ned vnder vdi nogle tørre Vinfad/
oc fattede vdi dennem oc brende / Der nu
nogle aff Folckene dette fornomme / oc
der bleff omtalet / da løb huer mand aff

Dantze-

Dantzehusit / til Dørren / oc trengde til met stort skrig / Oc Erckebispen skyndede
Anno 1376. sig selff aff Dantzen met / Men der det gantske Folck kõme alle til lige paa Trappen / brast den mit i tho Stycker / oc saaledis fald de alle sammen ned til lige / oc kom ingen aff dem der fra vden alene Erckebispen selff tredie / Men hand størte selff ned paa Hoffuedet saa haardelig / at hand døde den anden dag der næst effter.

Til Hartmansdorp hos Leutmeritz / bleffue mange Folck / vdi en Dantz / begrebne aff it stort hastigt oc wforuarendis Vand / lige som vdi en Syndflod / som haffuer hastelig henført / oc fordrucknet iammerlig/baade dem som dantzede/Spillemendene / oc de som saae der paa / etc. 1310. Jacobi Apostoli dag.

Derfaare er det til børligt/ at Regentere oc Forældre/ aff deris yderste formue/ giffuer god act paa / at straffe oc affskaffe saadan wtilbørlig oc letfærdig Dantzen / oc betiden venne deris Børn / vnge Drenge oc Piger til Gierning oc Arbeyde / Thi det wtilbørlige oc løsactige Væsen / kand ved Tuct oc Arbeyde bliffue affskaffet/

som oc Syrach siger / i det 7. Cap: Haffuer du Børn / da opfød dem / oc bøy deris Halss aff Vngdommen. Haffuer du Døtter / da beuar deris Legeme / oc lad dem icke bliffue løsactige. Som disse efterfølgende Vers oc Rim paaminde oss. Syr: 7.

Filia, si quando lusciniat excute mentem,
Fac opus aßiduè, quo teneatur agat.

Det er:

Om du haffuer en Daatter skøn/
Som meget kaad vil vere/
Stor Tuct skal vere hendis løn/
At hun kand faa stor Ære/
Hun skal oc altid holdis til/
Guds fryct met tuct oc sinde/
Arbeyde vel oc vere stil/
At hun sit Brød kand vinde.

Seer du at din Daatter begynder at bliffue vildsindig oc kaad / da tag vare oc straffe hende vdi tide / fortage hende alt det som kand vere imod sig selff / oc huad hun giør vnge Karle formeget til vilie / giff hende Naal oc Traad / Rock oc Theen / oc faa hende andet tilbørligt arbeyde for Haanden / lad hende icke raade sig selff / oc løbe

alleuegne omkring effter sin egen vilie/ Men holt hende hiemme/ vdi Tømme/ tilbørlig Tuct oc Straff/ der gaar effter huad Gud vil / saa kand du haffue en god Samuittighed. Oc der imod alle de som tilsteder deris Børn/ at løbe omkring / oc leffue effter deris egen vilie/ de bekommer icke alenişte Skam oc Vancære aff dennem/ Men de maa ocsaa met en ond Samuittighed/ see stor Hiertens sorg paa dennem.

Paa det at mand skal nu icke her foracte ærlige oc tilbørlige Dantze / da vil ieg her antegne den hellige Lærefaders Doct: Martini Lutheri (met salig Hukommelse) mening om Dantzen / etc. Lutherus.

Dantze ere derfaare indskickede oc samtyckte/ oc haffuer veret begynt oc hulden aff de Gamle / paa det at Vngdommen skulde lære Tuct oc Ære oc gode Sæder/ at øffue sig vdi / iblant Folck / Oc vnge Personer skulde lære at beuise Quindekønet Reuerentz/ oc all tilbørlig Æris tilbiudelse / Oc at der kunde i saa maade begyndis tilbørligt Venskab oc gudfryctig Kierlighed / imellem vnge Personer/ oc vnge høffuiske Møer oc Piger/ paa det at de dissbedre i fremtiden

kunde

kunde til Tuct oc Ærlighed / begiere huer andre. Men Paffuen haffuer forbandet oc forbudet alle ærlige Dantze / fordi hand er all tilbørlig Kierligheds oc Ecteſkabs Fiende. Til ærlige Bryllupper / oc andre ærlige oc lofflige Gieſtebud bliffuer indbudne ærlige Mend oc Dannequinder / paa det de ſkulle haffue god act oc opſeende / at alting kand gaa tuctelig / ærlig oc ſkickelig til. Men en ting er der oc ſkeer vdi Dantze / ſom mig icke vel befalder / oc vilde ieg gierne / at verdſlig Offrighed vilde tage ſig det til / oc obenbarlig forbiude oc affſkaffe / at de vnge Seller icke ſkulde ſaa wtuctelig tage Møer oc Piger i deris Faffn / icke helder ſaa obenbare met Wtuctighed omſuinge dennem / Oc beſønderlig naar ſaadant ſkeer vdi almindelig Dantze / oc meget Folck ſeer der paa / etc. Hæc Lutherus.

Diſligiſte pleyer ocſaa wtuctige Folck / at lade falde mange ſlemme oc omſſedige Ord / beſynderlig vdi Gieſtebud / oc løſactig Dantz / Thi er det vel oc troligt / at ſaadant haffuer icke helder veret borte vdi Herodis Banckeet. Oc endnu (diſſ ver) paa denne dag / er meget almindeligt vdi Verden / at

 ſkende-

skendelig Snack oc Narreuerck/ er den yp-perste oc velsmagendis Ret / vdi Bancketer oc Giestebud/ved huilcke dog mange Men-nisker/ baade vnge oc gamle/ bliffue skende-lig forgiffne / oc bliffue hendragne til For-argelse/ oc allehaande Wdyd. Ja / man-ge bliffuer ocsaa der aff/baade til Siæl oc Liff fordærffuede.

Saa meget som er behoff at tale her om/ som skede i Herodis Bancket/ ville wi ansee.

1. Huor slemmelig saadanne skendsels Munde synder imod Guds ord / som bru-ger løsactig oc wtuctig Snack.

2. Dernæst/ huilcken stor oc forfærdelig Straff de kalde offuer sig selff / som bru-ger løsactig Snack oc tale.

I.

TJl det første er fornøden at vide / at al-le skendsels Munde / som bruger skam-melige/ narriske oc wtuctige Ord/ sammele-dis/ de som haffuer behageligheд der til / de handle suarlig oc gruelig imod Gud oc hans hellige Ord / fordi saadant altsammen er imod det siette Guds hellige Bud/ Oc den hellige Paulus til de Epheser / vdi det femte

Cap:

Cap: siger: Lader icke sigis om eder / at i bruger skendelig Ord / oc giecklig Snack / eller Skempt / som eder icke sømmer. Der aff kand mand formercke / at de som haffue skendsels Munde / oc alle de som haffue lyst til at høre saadant / ere icke rette Christne / Fordi der som de vaare rette oc sande Guds Børn / da hulde de icke aleniste sig selff / fra saadan slem oc wtuctig Snack oc omsie-dige Ord / Men de vel oc saa straffede oc paaminte deris Næste / at holde sig der fra.

Oc der som de end kunde det icke aff-uerge oc aldelis affskaffe / da lode de sig dog met Ord bemercke / som de der icke haffde nogen behagelighed eller lyst til saadant. Oc der som de vaare fromme Christne / da gick vel saadan skammelig Snack / dem til Hiertet / at de oc met Hiertens suck raabte til Gud / at hand vilde opliuse oc omuende dennem aff deris Wgudelighed / Men nu giøre wgudelige Mennisker aldelis her imod / at de forhaaner oc bespotter der met / baade deris egen oc andre Menniskers on-de Last oc Vanart.

Lutherus ligner saadanne Folck / ved galne oc affsindige Mennisker / som bespotter oc leer at deris Vlycke.

Hand ligner dennem ved den besætte Mand / Marci 5. Lucæ 8. som haffuer veret besæt met mange onde Aander / hand førde sig icke i Klæder / oc bleff icke i noget Hus / Men i Graffuer / hand vaar bunden met Lencker / oc fangen met Bolter / oc hand brød Baandene sønder / raabte oc slog sig met Stene.

Vdi dette besætte Menniske / affmalis rettelig de Mennisker / som haffuer skendsels Munde / Huo vil icke tro / at de bliffue io omdreffne aff mange onde Aander: De løber ocsaa nøgne oc blote omkring / Det er / riffuer Klæderne aff sig / ved deris skendsels Ord / oc de bliffue saa nøgne / at mand kand vel see / huad der er inde i Hiertet paa dem / oc at mand kand vel formercke / der er intet gaat vdi dennem / Fordi huad Hiertet er fuldt aff det taler Munden / Matthei 12.

Derfor siger oc den Lærefader Ambrosius: Non credibile potest videri, bene viuere eum, qui male loquatur. Det er icke troligt / at den kand leffue vel / som snacker ilde oc vhørsommelig / etc.

Pau-

Paulus til de Corinth: vdi det første Breffs 15. Capit: siger: Praua colloquia corrumpunt bonos mores. Slem Snack fordærffuer gode Sæder / etc.

Item/ de bo vdi Syndsens Graffuer/ lige som en Ligsteen der ligger paa en Graff er it Tegn at betencke den Døde / saa ere oc skends Munde de rette tancke Tegn / til deris egen/ oc andre Folckis Wdyd.

Item / lige som disse Besætte / slider sønder alle Lencker oc Baand / oc icke fryc-ter eller beskoner nogen/ vng eller gammel/ eller huad slags Folck det kand vere/ oc i saa maade/ fordærffuer baade sig selff oc andre/ oc derfor skyer oc redis huer mand for dem.

Lige saadan er oc skends Munde/ vilde oc affsindige Folck/ som ingen kand temme eller binde/ Men de foracter all Straff/ de skøder huercken om sig selff eller om andre Folck / de acter ingen Slect eller Frend-skab/ de forskoner icke helder nogen Mennis-skis alder/ Men met deris skendsels ord/ for-dærffuer oc besmitte de mange vnge Men-niskers hierter oc sind/ at de siden kunde det aldrig forglemme. Huorledis kand vnge Folck/ vddrage igien aff deris sind / oc alde-

lis forglemme saadanne skendelige Tancker/som de bekomme aff saadanne slemme oc offuerflødige Ord oc Tale? Ja/ vdi saadanne vnge Menniskers hierte oc sind/ ligger saadanne Tancker / lige som engniste Ild / der skin oc optendis/ indtil paa det sidste/ der begynder at brende vdi dennem/ en stor wslyckelig Ild/ Thi haffuer Horatius ret screffuet/der hand siger:

Quo semel est imbuta, recens,
Seruabit odorem, testa diu.

Det er:

It nyt Kar som er giord aff Leer/
Smager foruist vel lenge
Aff det der først i ladet er/
Som giffuer sig tilkiende/
Saa gaar det oc met Børn saa smaa/
Huad de i Vngdom lære/
Deris sind der altid effter staar/
Det ey forglemt kand vere/ etc.

Item / huad der kommer først i it nyt Leerkar / der aff smager oc lucter det lenge/ Ja saa lenge at der er noget igien aff samme Kar / saa gaar det oc met Vngdommen / huad den begriber oc lærer met det

første

første/ det beholder den lenge oc fast / huad helder det er gaat eller ont.

Oc er dette besønderlig paa denne tid en iammerlig ting at beklage / at mange Mennisker / formedelst saadan Skade oc forgifftig Lærdom / icke aleniste ombringer dette timelige Gods oc Eyendom/ men ocsaa der ved forkaster baade Legeme oc Siæl til euig Fordærffuelse oc Skade. Derfaare haffuer oc den fromme Kong Ludouicus i Franckerige/ vel lært dette Sprock aff sin Moder / som hand ocsaa haffuer tit oc offte brugt oc sagt/ At hand vilde meget helder / see det at hans Børn skulde vere leffuendis døde / end at de skulde bedriffue dødelige Synder.

Det maa mand oc her aff lære oc mercke/at saadanne skends Munde giøre Vngdommen meget større skade / end Herodes giorde/ som lod saa iammerlige omkomme oc formyrde saa mange hundrede wskyldige Børn.

Disligeste som oc skeer vdi vor tid / at Tyrcker / Tatter / Muscouitter / huor de offueruinder oc indtager nogle Land eller Stæder/ da slacter oc formørder de paa det

grueligste/ mange aff de Christnis Børn/ sticker dem paa Hellebarder oc Spidse / oc henger dem der paa / met megen anden Tiranni/ som de bruger paa dennem.

Men dog kunde de icke giøre dem ska-de paa Siælens vegne / eller forrycke den-nem den Himmelske Glæde oc Salighed/ som de der giffue onde Exempler oc Forar-gelser fra sig/ etc.

Derfaare/ efftersdi saadanne skendsels Munde ere saa slemme oc skadelige/ oc kun-de vdrette saa meget ont/da bør alle forstan-dige oc ære elskende Mennisker/paa det aller høyeste at fly oc holde sig fra dennem/ etc.

II.

TJl det andet / huilcken en suar Straff saadanne skendsels Munde kalde offuer sig selff/ giffuer Christus Guds Søn/som er selff den euige Sandhed/ tilkiende / met kaarte / dog meget aluorlige oc høyuictige Ord/Matth: 18. Cap: der som hand siger: Men huo som forarger en aff disse ringi-ste / som tro paa mig/ hannem vaare det bedre/ at der hengdis en Møllesteen om hans Hals/oc hand bleffue senckt vdi Haff-uet/ som det er dybest.

Denne

Denne Møllesteen kaldis paa Latine mola Asinaria, Det er den Steen som ligger stille / som er synderlig stor oc tyck/ etc. Der met bemerckis de store bedreffne Synder / oc deris store oc forfærdelig Straff.

Som det oc haffde sig met de Palestiner oc Israels Børn / naar de haffde bedreffuet store oc groffue Synder / da bleffue de saa straffede derfaare/ at de skulde stenis ihiel.

Derfaare/ Efftterdi Christus siger/ at huo som giffuer noget Menniske forargelse / det vaare hannem bedre oc lideligere / at der hengdis en Møllesteen om hans Hals/ oc hand bleffue druckent i Haffuet/ som det vaare dybest: Da vil Christus her met paaminde oc giffue tilkiende / at der skal endnu komme haardere Plage oc Straff offuer dennem / som giffuer andre Forargelse / Oc der som de dø hen vden Penitentze / da skulle de bliffue hos Dieffuelen til euig tid.

Thi skulle wi høyelig acte Pauli Formaning / som hand siger: I skulle holde eder fra skends Ord oc giecklig Snack/

Oc in Summa/leffue it kyskt/stille/tuctigt oc ærligt Leffnet.

Som ocsaa disse efterfølgendis Vers oc Rim lærer:

Otia si tollas, periere cupidinis arcus,
Contemptaq; iacent, & sine luce faces.

At ond Lyst oc Løsactighed/
Skal ey sin fremgang haffue/
Holt dig i Gudfryctighed/
Dit Legem skalt du plaffue/
Arbeyde vel oc holt dig from/
Den stund du est i liffue/
Nære dig ret oc see dig om/
Saa kand du salig bliffue/
Lad Ondskab ey regiere dig/
Ver tuctig from oc stille/
Holt du dig vel/giør ingen snig/
Oc spæge din onde vilie.



Om

Om den fierde Last / Ødeleggelse oc fordøielse paa Gods / ved Skenck oc wtilbørlige Gaffuer.

TIl det fierde giffuis her nu Aarsage at tale om den Last oc Synd / som kaldis Fordøielse oc Godsis wlofflige ødeleggelse / Som oc er en stor Synd imod det siuende Budord / vdi huilcket vor HErre oc Gud / haffuer aluorlig befalet oc forordinerit / icke aleniste / at mand lader huer beholde / det hannem tilhører / oc søge sin Næring ved rette oc tilbørlige Middel / Men ocsaa / at mand skal / til maadelighed oc sparsommelighed / rettelig oc vel vddele Guds gaffuer. Her om skal mand besønderlig giffue god act / oc vel mercke disse efterfølgendis tre Regle.

1. Aliena ne concupiscas. Det er: Du skalt icke begiere fremmet Gods. Eller oc som Salomon siger / 5. cap: Prouerb: Prouerb: 5.
Drick Vand aff dine Graffuer oc flydende Vand aff dine Kilder / Det er / Du skalt bruge det som dig selff tilhører.

2. Ja / siger du / Huor kand mand bekomme Gods oc Eyendom? Det kaldis: Ora & labora. Det er / giør din Bøn til HErren / oc arbeyde / tag vare paa dit Kald oc Bestilling i Guds fryct / saa lader Gud dig icke suelte ihiel.

3. Naar nu Gud saa oplader sin Haand / oc giffuer dig aff sin Velsignelse / saa skal mand oc giøre / som Periander siger:

Largire cum vtilitate.

Det er:

Vilt du kaldis en Christen from /
Vdskifft dit Gods / oc see dig om /
Giff dem som det haffuer behoff /
Saa faar Gud der aff Tack oc Loff.

Herodes handler meget groffuelig imod disse forscreffne Regle / Thi kand mand vel see aff hans Historier / som Josephus scriffuer / huorledis hand haffuer met vtilbørlige oc slemme Practicker tilsammen draget meget Gods oc Rigdom / effter som hand oc vel haffde lært aff sin Fader. Sammeledis vdi dette hans Giestebud oc Bancket / kand mand oc see oc fornemme / at hand er en Slemmere / Ødeleggere oc Fordøiere / som haffuer ingen

Maade

Maade eller Skickelighed / at rettelig vdskiffte sit Gods / saa at hand icke aleniste vdi denne Bancket / giffuer offuerflødig Mad oc Dricke / oc lader anrette alting offuer alle maade : Men hand ocsaa loffuer oc tilsiger den løsactige Dantzerinde / imod all Skick oc Tilbørlighed / at hand vilde giffue oc skencke hende / huad hun begierede / indtil halff parten aff hans Kongerige. Oc der imod vilde hand icke betencke / den arme Hoffpredicker / icke helder nogle andre ærlige oc nødtørfftige Mennisker / met det alsomringiste / at giffue dennem. Det kaldis at giffue Horer oc Bolere Skenck oc Gaffuer / Men ærlige oc fromme Folck / giffuer mand neppelig it gaat Ord : Den arme Lazarus maa ligge for Dørren / oc lide Hunger oc Nød / Lucæ 16.

Mand maa dette oc sandelig tro oc acte / at denne store Skenck oc Gaffue / som Herodes her vdloffuede / at vilde giffue til halffdelen aff sit Kongerige / haffuer icke veret hans aluore / Men det haffuer veret aleniste en hemmelig Practica / oc bestillet Raad / ved huilcket de kunde hastelig bringe den hellige Johannem om Halsen. De

store

store oc hoffmodige Braskere / Odeleggere oc Pralere / som wnyttelig forskencker oc forbrasker deris Gods/bliffue ocsaa vdi denne store Herodis skenck/rettelig affmalede: Fordi Herodes haffuer niet denne hellige Johannis halshuggelse / omkommet oc bortkast meget mere end sit gantske Kongerige.

Sandelig det gaar endnu paa denne dag saa til i Verden / icke aleniste hos store Potentater / Men ocsaa iblant den menige Mand / paa Landsbyerne / saa vel / som i Kiøbstøderne / at mand handler sig gantske wskickelig oc wmaadelig / baade at forhuerffue Gods/ oc at vddele det.

At tilhobe samle Gods/bruger Verden Gribs kløer / oc hine lange Diefflefingre/ at de vdi saa maade/ aff en wmættelig Begierlighed / kunde riffue til sig/ alt det som faarekommer.

Men naar det kommer der til igien/ at de skulle giffue noget vd/ til deris Pract oc Hoffærdighed / da ere Henderne paa dennem gantske lamme oc obne / saa at de kunde intet igienholde.

Men

Men naar de skulle vdgiffue noget til Ære oc Nødtørfft / besønderlig til Arme/ Kircker / Scholer / Hospitaler / oc andre som det haffuer behoff / da ere Henderne paa dennem sammen kneppede / oc sammen klembde / lige som met Terpentin eller Beeg: Ja lige som met Suoffuel oc Helffuedis ild / ere de sammen begede / oc sammen limde / oc sammen løddet / at der vil da intet aff dennem : Som mand kand see i disse efterfølgendis Exempler:

Heliogabalus haffuer ladet kaage oc tilrede sex hundrede skøne Fule til it Maaltid.

Vitellius haffuer til it Giestebud / ladet tilrede 2000. herlige Fiske / oc 7000. kaastelige Fule. Ja / mand finder paa denne tid / mange slecte Stads Juncker oc Borgere / som tilreder saa offuermaadige oc prectige Bancketer / som vdi fordom tid / vaar formeget strenge / for Førster oc store Herre.

Ja / mange ville oc giøre / oc aldelis skicke sig effter store Herrer / met Skenck oc Gaffuer / at de ville rosis oc berømmis / oc acter icke der paa / om de end der effter selff skulle fattis / oc haffue brøst oc mangel.

 Sande-

Sandelig det er icke vnder / at vor HErre oc Gud stundem straffer saadanne Folck / met stor Armod oc Elendighed / at de som tilforn haffue badet oc toet sig vdi Vin / der effter kunde de neppelig bekomme saa meget Vand / de kand dricke sig wtør-stig aff.

Eller de som tilforn haffuer hoffuerit oc stadserit / met Silcke oc Fløyels Klæde-dract / der effter maa de gaa hen vdi sønder-reffne oc besmittede Klædebon. Item / de som tilforn haffue hafft nock at giffue oc skencke andre / der effter maa de selff lide stor Nød oc Fattigdom / oc bliffue aff mange forladne oc forsmaade / Thi det er icke saget forgeffuis / Prouerb : 13. Rigdom for-mindskis / naar hand atspredis : Men den som holdis tilhobe / hand forøgis. Item / Syrach 10. Hoffærdighed driffuer til alle Synder / Oc huo som falder der vdi / hand begynder megen Vederstyggelighed. Der-faare haffuer HERren altid beskemmet Hoffmodighed / oc endelig nedkast hende.

Prouerb: 13.

Det kand mange vnge Ectefolck / som icke haffue meget forsøgt Verden / fornem-me / met stor skade / Oc de besønderlige / som

gierne ville haffue altid mange Giester/ oc ville icke haffue derfor nogen Betalning/ De ville oc gierne lade see huad de haffue/ at de kunde rosis/ oc der aff vijt berømmis/ Manden der aff / at hand formaar meget/ Quinden der aff / at hun kand vel kaage oc tilrede. Item / at mand kand see oc beskue deris kaastelige Klenodier / Sengeklæder oc andet skønt tingist oc Boskaff / som de haffuer. Det kand sandelig icke lenge haffue nogen bistand/men alting maa flux gaa hen / saa at Hunde oc Katte bliffue paa det sidste / det bedste Fæ oc Klenodier vdi Husit/ det gaar om andet huor det kand. Ja/ det gaar met mange / som disse efftersølgendis Rim lyder:

Huo som meer Gods vil fortære/
End hand faar aff Gud met ære/
Hand maa vist fordærffuit bliffue/
Oc i Galien mister Liffuet.

Derfaare heder det: Mund / rette oc holt dig effter som Pungen formaar. Item/ holt maade vdi alting. Ingen kand forlade sig der paa / at hand er meget formuendis / fordi mand kand oc tømme

 Vandet

Vandet aff en dyb Brønd. Saa kand mand oc giøre stort Gods oc Rigdom til Vand / ved vbeskickelig Husholdning.

Lige som mand siger / at der er skeet til Lybeck / om Juncker Hans / som lod sig strax aff Vngdommen mercke / at hand met tiden icke vel skulde holde Hus / Thi tenckte hans Fader / at hand vdi tide vilde føre raad der til. Oc den stund hand leff-de / sætte hand sit Gods vd til en viss Ren-te / oc Aarlig affgifft / oc beskickede det saa/ at Sønnen effter Faderens død / skulde in-gen rede Pendinge haffue vnder Haanden: Men hues hand haffde behoff til sin gantske Husholdning / det skulde hand anamme oc indkreffue altsammen aff Kiøbmend / Kre-mere oc Handuercksmend / som skulde vd-giffue den Aarlige Rente. Men der Fade-ren døde / lod Juncker Hans sig tycke / at det vaar hannem en stor Spot / at hand haffde selff ingen Pendinge vnder Haan-den / vden hand skulde altid see andre vdi Haanden / effter hues hand haffde behoff. Thi forenede Juncker Hans sig met Skyl-derne / at de skulde til gode rede betale han-nem halff parten aff Hoffuitstolen / den

anden

anden halffue part skulde vere dennem skencket/ der met vaare Skylderne gantske vel til freds/ Juncker Hans vaar lystig oc glad / at hand bekom rede Pendinge/ saa begynte hand at holde Hus / met bancketeren oc bortskencken/ at hand inden en kaart tid bleff til en arm Betler/ oc nøddis til paa det sidste / at tigge Almisse aff fremmede Folck/ Oc vdi denne maade bad hand Almisse met saadanne Ord : Ah hielper en arm fordærffuet Juncker/som haffuer forregnet sig vdi sin Husholdning / oc kunde icke betencke / at hannem nogen tid skulde fattis. Om Natten laa hand hos de Vandbrønde / som vaare indlucte met Sprinckeler / der som Antonij Suin / Det er / der som de fattige Folckis Suin haffde deris Tru oc Leye/ dem dreff hand vd om Afftenen / met saadanne Ord : Juncker Antonius stat op / oc lad Juncker Hans gaa her ind. Det kaldis/ Effter Offuerflødighed kommer Maade / derfaare skal alle Mennisker lære at foruare huad huer tilhører.

Det er icke helder tilbørligt/ at mand skal bliffue en karg Hund / offuer huad mand haffuer / som huercken vil giøre sig

 selff/

ſelff/eller andre til gode/ aff det gode mand
haffuer.

Lige ſom Nabal/der benectede at giffue Kong Dauid en Rytertæring / der hand vaar vddreffuen aff Kong Saul: men met ſpaatſke Ord foruiſte Kongens Tienere.

Der vaar lige ſaadan en karg oc gerig Stymper til Breſslaw / ſom kaldis Chri-ſtopher Herſel/ hand haffde ſaadanne tan-cker oc forſæt vdi ſin Alderdom / at hand altid oc idleig ſørgede/at hannem ſkulde fat-tis paa ſin Alderdom / oc lide nød/ Oc der-for giorde hand huercken ſig ſelff / eller an-dre til gode/ Oc hand aff ſaadan Dieffuels had oc nid betenckte ſig/at hand ocſaa effter ſin død/icke vilde effterlade/at nogen anden ſkulde faa nogen nytte oc gaffn aff hans Gods / Derfaare haffuer hand ſkendelig omkommet alt hues hand haffde / vdi ſaa maade/ at hand ſmeltede tilſammen Guld/ Sølff / Kaaber / Tin oc Biij / det ene iblant det andet / Men Sengeklæder / oc alt andet Huſraad / hug hand vdi ſmaa Stycker/ oc kaſte ſaa det ene met det andet/ altſammen ned i it Secret oc Hemmelig-hed. Der effter vilde hand ſelff / huercken

æde

æde eller dricke/ indtil saa lenge/ hand døde aff Hunger. Dette skede Sancti Thomæ dag / som er den 29. Decembris / Anno 1539. Anno 1539. den 29. Decembris.

Poeter scriffuer ocsaa it forfærdeligt Exempel / om it gerigt oc kargt Menniske/ som haffde forsamlet mange Pendinge oc meget Gods/ Men hand vilde icke laane eller forstrecke sine fattige Naboer / som vdi deris Armod oc Nød / bade oc begierede Hielp aff hannem/ oc vilde aldelis intet ansee deris Fattigdom. Oc paa det hand kunde dissbedre vndskylde sig / oc met sandhed sige / at hand haffde ingen Pendinge i Husit / da optenckte hand saadan list / at hand bar alle sine Pendinge/ en stor Summa oc Skat/ vd paa Marcken / oc sætte dem ned i Jorden vnder it stort Træ / oc veltede en stor Steen paa offuer dennem/ til it mercke Tegn / at hand saa meget diss bedre kunde finde dennem / baade Nat oc Dag / naar hand haffde lyst at besøge dennem. Midler tid begaff det sig / at en fattig Mand/ som bode hos hannem/ leed stor Armod/ Hunger oc Nød / hiemme vdi sit Hus/ met sin fattige Hystru oc Børn/ Oc

der hand icke lenger kunde lide oc see saadan Jammer oc Nød/da betenckte hand sig/ at hand vdaff fortuilelse vilde omkomme sig selff/paa det hand saa meget diss hastelige-re kunde faa ende paa sin Sorrig: Der hand nu tager it Reb/oc gaar vdi Marcken/oc søger omkring effter it Træ/som hand kunde henge sig vdi/da kommer hand lige hen til det samme Træ/som den karge Mand haffde neder sæt sine Pendinge. Oc i det hand begynte at velte Stenen for sig/vnder Træet/at hand dissbedre kunde naa til/oc sticke Hoffuedit i Snaren/naar hand stod paa Stenen/Da fick hand at see/ at der vaar noget begraffuet vnder Stenen/hand tager ind vnder/oc finder der en stor hob Pendinge/der ved bleff den arme Mand meget glad/hand tager op Pendingene/oc legger Rebet i steden/oc sagde: Nu maa Fanden henge sig vdi min sted/ sandelig ieg henger mig icke i dag/efftersdi ieg haffuer fundet saadan en Skat. Nogen tid der effter/kommer den karge Mand/ oc vil besee sine Pendinge/Men hans Gud som hand forlod sig paa/vaar borte/oc finder hand intet andet end det Reb/det tager

hand strax/ oc hengde sig i Fandens naffn/ vdi det samme Træ/ som den arme Mand tilforn haffde i act at henge sig vdi. Derfaare skal en Christen Mand/ icke vere en Durandus eller Hartmand.

Syrach siger i det 14. Capit: Det staar icke en Niding vel/at hand er rig/Oc huad skal en nidsk Hund met Pendinge oc Gods:

Der bliffuer de karge oc gerige kaldet nidinge oc Hunde: fordi de ere lige som de Hunde/ der haffuer nock at æde for sig/ dog ville de icke tilstede/ at andre Hunde eller Katte skal æde met sig.

Saadant skal intet Menniske eller nogen Christen Mand/som haffuer sin Ære oc gode Rycte kier/ lade sigis om sig/ Men saa skal mand spare oc igienholde/ at andre Folck maa oc faa noget gaat der aff.

Det er oc ret oc vel sagt: Huo der foruarer/ huad hand haffuer/ hand haffuer det naar hannem trenger.

Men det heder oc saa: En god Seruatius, er en ret Bonifacius, som det almindelig Sprock lyder.

Men huo ſom haffuer noget at ſkencke oc giffue/ hand ſkal ſee til arme oc nødtørfftige Menniſker. Der ſtaar : Da petenti. Det er / giff den ſom beder. Men dette er ſagt om de Arme ſom nødis til at bede/paa dem ſkal mand giffue god act / ſaa meget mueligt er.

Fordi mand finder alle ſteder mange wbluſomme Tryglere/ ſom dog icke haffue behoff at trygle.

Til Hoffue finder mand oc mange aff ſaadanne Folck / ſom met deris wbluſommelig Trygleri giøre ſtundem Førſter oc ſtore Herrer arme oc fattige.

Mange ville kiøbe aff en anden alt det de ſeer en anden haffuer / oc førend det ſlaer hannem feil/ da maa oc den anden aff ſin Fromhed ſkencke hannem det / etc. Det kaldis oc rettelig en Hoffue trygleri. Huilcket oc høylærde oc fornufftige Hedninger haffuer holdet at vere en wbeſkickelig Handel.

Derfaare ſiger Publianus: Mala eſt voluptas alienis aſſueſcere Det er ſaa meget ſagt: at det er en ond Vellyſt/at ville altid nære ſig met en andens Gods.

Huo

Huo som vil sig der aff nære/
Oc aff fremmet Gods fortære/
Oc slar sit sind til Trygleri/
Stiel som en Raffn/ met Tiuffueri.

Den vise Mand Cicero siger: Emere malo quám rogare. Det bekommer en meget bedre oc lætteligere at kiøbe noget/ end at trygle lenge der om.

Paulus siger: Beatius est dare, quàm accipere. Det er meget lyckſaligere at giffue/ end at anamme.

Men der ere mange Mennisker / som holder det huercken for Synd eller Skam/ at de wnødigt / oc vden all blusel trygle oc bede.

Der ere oc iblant de almindelige Tryglere oc Landstrygere mange befundne/ som haffue bedreffuet meget Skalckhed / oc endnu tit oc offte vnder Armods skin/ oc en Staadere Kiortel / bedriffue meget ont.

Lige som oc skede for nogle Aar siden/ icke langt fra Northaus vdi Tydskland/ at der kom en Betler / som vende ind vdi en Faarehiurdis hus/ oc bad om Herberg/ Oc efterdi samme Faarehiurdis Quinde / laa vden Kircke effter hendis Barnefødsel / da

gaff

gaff hand den Betler Mad oc Dricke / oc der effter lod hand sin Tienere vise hannem hen i it Skuer / vnder it Høstenge at legge sig/ Oc der samme Dreng skulde gaa op at en Stie/oc kaste Foder ned/som samme Betler kunde ligge vdi/ da vddrog hand en treæggit Spids aff sin Betlerstaff / oc stack igiennem samme Dreng / der hand vaar paa Stien / at hand fald strax død ned/oc hand skiulte hannem i Forit. Faarehiurden begynder at lengis effter Drengen / oc foruentede at hand skulde komme igien/saa sender hand Pigen effter at hente hannem / hun bleff oc hastelig formørdt oc ihielslagen/ oc bleff ocsaa foruaret vdi Forit/Der nu ingen aff disse tho komme igien/ løber Faarehiurden selff vd effter/ oc spør den Betler som end da vaar i Skuret/huor hans Dreng oc Pige vaare bleffne/da gaff hand hannem saadan Suar / effter som hand haffde lærd aff Løgnens Fader / oc den forgifftige Mordere Herre Dieffuelen/ oc siger: at hand haffde seet Drengen oc Pigen gaa op i Halmen tilsammen / oc met stor forundrelse haffde hand hørd dem stime oc regiere / oc lee tilsammen / Men

huad

huad de haffde for hender / ſagde hand ſig
icke at vide eller forſtaa: Aff dette Gien=
ſuar bleff den arme Faarehiurde bedragen
oc beuegit/ at hand aff vrede gaar op at
Stien/ oc vil ſøge effter Drengen oc Pi=
gen / Men førend hand kom halffpart op/
da igiennem ſtack den Betler hannem / at
hand fald død ned / ſaa tog hand hannem/
oc ſkiulte hannem i Halmen hos de andre
døde Legeme. Der nu denne Betler viſte/
at der vaar ingen flere vdi Huſit / ſom kun=
de giøre hannem nogen modſtand / da gaar
hand ind i Stuen / oc driffuer den arme
Barſel quinde op aff Sengen / oc ledde
hende bort til ſteden / oc viſte hende de tre
døde Menniſker / ſom hand haffde for=
mørdt / oc truede hende aluorlig / at hand
oc vdi lige maade vilde handle met hende/
vden hun vilde viſe hannem hues Gods oc
Pendinge de haffde: Her aff bleff den ar=
me Quinde forfærdet / oc paa det hun kun=
de redde ſit Liff / da opſøgte hun oc frembar
alt det hun haffde oc formaatte / Oc ſiden
maatte hun ligeuel fli ſig ſelff til det bedſte
hun kunde/ oc ſaa vandre met hannem/ Oc
der de kommer ſaa met huer andre / vden
for

for Gaarden oc Porten / da kommer den arme Quinde først ihu / at hun haffde forglemt sit spæde Barn vdi Vuggen / Thi vende hun tilbage / oc vilde hente det / dette tilstedde Betleren / oc haabedis at hun skulde endnu tage flere Pendinge met sig / Meen der hun kommer met dette spæde Barn / griber denne Betler til / oc tog det om Benene / oc slog det imod den ene Stolpe vdi Porten / at Hiernen springer vdaff Hoffnedet paa det. Saa maatte den arme / ælendige oc bedrøffuede Quinde end da fremdelis vandre met denne offuergiffne Hoffuitskalck / indtil saa lenge de komme til en By / som de skulde vandre deris Vey frem / da skede det aff Guds vnderlige forsiun / at der kommer nogle Tømmermend / som vilde gaa til deris Arbeyde / de kiende denne Faarehiurdis Quinde / dog hun vaar noget langt fra dennem / hun vinckede at dennem / oc gaff dem noget Tegn / huor aff de forstode / at det giek icke ret til met hende / derfaare løbe de hastelig hen / at hielpe oc redde den arme Quinde / Oc de sloge den Betler ned til Jorden / met deris Tømmer Øxer / oc fangede hannem / oc

antuor-

antuordede hannem hen for Retten/ Saa at den slemme offuergiffuen Hoffuitskalck bekom derfaare sin rette oc tilbørlige Løn. Thi giøris vel behoff / oc er fornøden / at mand seer vel til / huo mand skencker oc giør til gode.

Men huad ærlige / oprictige oc velfortiente Folck er anrørendis / baade iblant høye oc ringe Stater / imod dennem skulle oc ærlige Folck met allehaande Æris tilbiudelse/beuise sig met Skenck oc Gaffuer/ oc forære dennem aff deris yderste formue.

De skulle oc vdi lige maade / beuise sig milde oc fromme/mod de som ere nødtørfftige/mod Kircker/Scholer/ Hospitaler oc andre Arme som det haffuer behoff / Som Abraham / Tobias / oc den Encke Lydia/ oc andre hellige Mennisker haffuer giort.

Det giøris oc vel behoff her at vide / oc vel mercke / at det er icke helder smuckt oc gaat / at mand sparer at giffue sine gode Venner Skenck oc Gaffuer / indtil sin yderste tid/ mand skal dø : Endog det er ocsaa vel ret oc billigt / at Christne Forældre betencker arme oc nødtørfftige Venner/ oc andre fromme Folck met tilbørligt Testament.

Dissi-

Dissligiste at Arffuingene ocsaa/deris affdøde Forældre oc Venner til ære oc en ærlig Hukommelse / skulde betencke de Arme aff deris Arffuegods / om der end ellers icke vaar bered noget Testament.

Saa er det dog farligt oc besuærligt paa sit yderste at forhandle saadant: Som mand kand oc vel see oc mercke / at end oc velforordinerede oc velbeskickede Testamenter tit oc offte forandris/ oc affskaffis/ oc gaar aldelis intet for sig: Thi huad Arffuingene en gang faar vnder Henderne/ det ville de icke lættelig afflade oc vdgiffue.

Som det er oc skeet til Ferrar vdi Velskland/at der vaar en rig Doctor/ som haffde vdtømt aff stor Gerighed / mange Folckis Tasker oc Punge / oc tilsammen draget meget Gods oc Pendinge / paa det sidste døde hand hen/ oc haffde intet Testament giort / oc efftterlod sin Søn meget Gods oc Rigdom. Der nu Presterne oc Munckene formanede oc paaminte Sønnen / at hand skulde stiffte Aarlige Vigilier / Siælemesser oc Begengelser for sin affdøde Fader: Da suarede hand oc sagde: Jeg finder det ingensteds vdi nogen Low

eller

eller Ræt bescreffuet / at ieg skal bortgiffue det Gods som ieg haffuer arffuet. Men dette giorde hand / at hand lod sin Fader ærlig oc hederlig begraffue / oc lod legge en skøn Steen paa hans Graff / der paa vaare disse effterscreffne Vers vdhugne.

Durandus durus, iacet hic sub lapide duro,
Quod is non fecit, nec ego facere curo.

Durandus haard aff ond begier /
Paa denne sted begraffuet er /
Oc vnder denne haarde Steen /
Ligger Durandi døde Been /
Huad hand selff ey vilde giøre /
Lod hans Søn ey heider forførdre / etc.

Thi skal huert Christet Menniske giffue vel act paa den Regel / som Syrach siger i det 14. Capit: Giør din Ven til gode førend du døer / oc giff den Fattige effter din formue. Som oc Sanct Pouel siger til de Galater / i det 6. Cap: Den stund wi haffue nu tid / da lader oss giøre gaat mod huer mand / oc allermest mod Troens tilhengere. Men ingen skal lade sig hendrage til Vildfarlse / met Vederdøbere eller andre Suermere / lige som mand skulde

G alting

alting vdøse / oc giøre alting almindeligt huad mand haffuer/ for alle mand : oc siden selff trengis til at trygle oc betle. Men huer skal holde sig effter den Regel / som Salomon lærer i sine Ordsprock / i det 5. Cap: Fontes tui deriuentur foras : tu autem Dominus eorum maneto. Lad dine Kilder oc Vandbecke vdflyde paa Gaderne: Men haff du dem alene / oc ingen fremmet met dig. Det er / Du skalt saa giffue en gang/ at du haffuer noget at giffue en anden gang. In Summa/ Maadelighed er god i alting. Til en Beslutteelse her om/ skal mand vel acte oc lære disse efterfølgende Vers oc Rim :

Ille sapit uerè, qui callens hæc duo nouit,
Non nimium largus, nec nimis esse tenax.

Det er foruist en viser Mand/
Som sit Gods ret vddele kand/
Sit Gods vdøse rundelig/
Oc vere wsparsommelig/
Er slem Wdyd ieg siger dig.
Men huo der er en karrig Hund/
Oc sparer for sin egen Mund/
Mad oc Øl oc andet mere/
Andre skal hans Gods fortære/ etc.

Den

Den femte Last/ er om wrette oc falske Eeder.

DEn femte Last / som Sathan kaager oc frembær i denne Bancket/ er den falske Eed / som Herodes suer/ som er besønderlige imod det andet Guds Bud / vdi huilcket der forbiudis allehaande Guds hellige Naffns misbrug. Her aff kunde wi nu see oc mercke/ huor gruelig Herodes oc mange andre haffue syndet imod Gud/ met slemme oc falske Eeder.

Saa skulle wi oc i Begyndelsen nu vel acte oc mercke/ at Christne Mennisker ere icke forbudne/ Men meget mere befalede aff Gud / at de maa rettelig oc tilbørlig suere: Som der staar i den femte Most
Bog / i det 6. Cap: Men du skalt frycte Deut: 6.
HERren din Gud / oc tiene hannem / oc
suere ved hans Naffn. Oc Esaiæ 45. Esa: 45.
Alle Knæ skulle bøyis for mig / Oc alle Tunger skulle suere oc sige: Jeg HErren haffuer Retuijshed oc Styrcke / saadanne skulle oc komme til hannem.

Til Ebræerne i det 6. Cap: Menni- Ebre: 6.
sken suere vel ved en større end de ere selff/

Oc den Eed giør en ende paa all Trætten/
huor ved det bliffuer fast iblant dem.

Der paa haffue wi oc Exempler i den
hellige Scrifft/ baade aff Gud selff / oc aff
hans Helligen.

Ezechiel: 33. Ezechiel : 33. der suer Gud selff/ oc si-
ger: Saa sandelig som ieg leffuer. Som
mand oc kand see mange steder i den helli-
ge Scrifft.

Abraham oc Abimelech / haffue beso-
ret sig/ oc giort Forbund met huer andre/
Gen: 21. Gen: 21. Den hellige Paulus haffuer oc
soret/ som der giffuis tilkiende / i hans Epi-
Rom: 9. stel til de Romere / i det 9. Cap: Jeg siger
Sandhed i CHristo / oc liuger icke / etc.
Item/ i den anden Epistel til de Corinther
i det 1. Cap: etc.

Her aff kand wi acte oc mercke/ at det
er icke forbudet rettelig at suere.

Men nu bør oss at lære / oc vel acte/
huad det er/ rettelig at suere.

Det larer oss Gud selff vdi sit hellige
Ord / oc synderlig ved den Prophete Jere-
Jeremiæ 4. miam / i det 4. Capit: **Du skalt suere
foruden Hyckleri / ret oc helligt/
Saa sant som HErren leffuer.**

VO

Vdi disse Ord talis om fire slags Vilkaar / som mand flitelig bør at betencke / naar mand skal suere.

Huo der vil ret suere / hand skal sige / saa sant som HErren leffuer / det er / icke vdi nogen Creaturis naffn / Men vdi den leffuendis Guds naffn / som er helligt oc almectigt / offuer alle ting / den som alle Mennisker skal tilbørlig frycte oc ære / Lige som Christus oc selff lærer / Matth: 5. Wi skulle icke suere ved Himmelen / icke helder ved Jorden / ey helder ved noget andet / vden alene ved HErren. Du skalt icke suere nogen falsk Eed. Som oc saa Historier oc de gamle Forfædris Exempler lære / at de altid haffue bruget denne maade i deris Eeder / Saa sant som HErren leffuer. I.

Dernæst / at mand skal ret suere foruden Hyckleri / oc vden all Falskhed / Det er / at Hiertet oc Munden skulle stemme offuer it tilsammen. Det skal icke saa hede: Lingua iurauit, mens iniurata est. Jeg haffuer soret met Tungen / oc icke aff Hiertet. Men det skal vere / strax / troligt / vden all fare / stadigt / oc fast at holde / som baade Danske oc Tydske pleyer at bruge / naar de suere. II.

 Mand

III. Mand skal suere rettelig / oc det som er ret / eller som det Ord lyder / Cum iudicio, Det er / met Fornufft oc god Beskedenhed / at mand icke letfærdig slar sammen / men forspør sig tilforne / raadslar oc betracter / om det er ordentlig aff Offrigheden befalet / eller om din egen Forplict oc Eed kand forfremme Guds ære / eller din egen oc din Næstis velfart der ved kand bestyrckis.

IIII. Mand skal suere helligt / Det er / at mand skal icke met sin Eed ynske noget vtilbørligt / eller tilsige en det som er vgudeligt. Oc vdi en Summa / Mand skal intet ont ynske / enten til sig / eller fra sig / vnder Guds hellige naffn.

Disse fire Regle / met deris Vilkaar oc Omstendigheder / skulde oc Herodes vel betenckt / oc aldelis intet her imod taget sig faare / Men hand vender det aldelis omkring / oc giør vdi alle maade strax her imod.

I. Først / at mand kand icke vide / vdi hues naffn hand haffuer soret / enten det skede i Guds naffn / eller vdi den Romerske Keysers naffn.

II. Dernæst suer hand som Hycklere / oc en Ræff: at hand siger meget / om stor Skenck

oc sto-

oc store Gaffuer / at hand met Munden bortskencker til halffdelen sit Kongerige: Men i Hiertet meener hand Sancti Johannis Hoffuet.

Til det tredie / da trenger hannem ingen Nød til at suere.

Det er en wbillig Handel / oc wretfærdig Sag / imod Gud oc all Ræt / at hand saa skendelig / vden all Aarsage eller Skyld / lader rette oc affhugge saa hellig en Mand / aleniste for en slem løsactig Quindis bøn oc begierings skyld / det maa vel kaldis en falsk oc slem Eed.

Det haffde veret nock ont oc forfærdeligt / at Herodes stadfeste saadan wtilbørligt Løffte / met saa dyr en Eed / oc saa misbrugte Guds naffn: Men det er endnu meget slemmere / at hand oc stadfester samme Eed / met den skendelige oc whørlige Gierning.

Vdi lige maade haffuer oc Jephte / en Første vdi Israel / haardelig syndet / met sin wrette Eed oc Løffte: Fordi hand loffuede HErren / oc giorde saadant Løffte / at der som HErren vilde staa hannem bi / oc hielpe hannem / at hand kunde offueruinde Iudicum 11. Cap:

 de Am-

de Ammoniter / da vilde hand offre HEr-
ren / huo hannem først møtte / aff hans
Hus / naar hand kom hiem igien met fred.
Oc der hand kom hiem / møtte hans egen
Daatter hannem først / saa offrede hand
hende.

Det gick oc lige saa / der den veldige
Konge Agamemnon / effter sit Løffte / off-
rede sin alsomskøniste Daatter Ephige-
niam / den Gudinde Dianæ.

Her hen hører ocsaa de forfærdelige
Kloster løffte / oc de vtilbørlige Eeder / som
Muncke oc Nunner / oc Paffuens Pre-
ster giøre.

Det vaare her alt for langt at opreg-
ne / allehaande slags falske Eeder / som (diss
ver) paa denne dag offuer all Verden ere
saa almindelig oc gengse / baade vdi Ret-
tergang oc vdi andre maade. Item / om
andre letfærdige Eeder oc Banden / som
skeer i Bancketer / Druckenskab oc Dab-
bel / oc vdi Kiøb oc Sal / Ja ocsaa smaa
Børn / er det almindeligere oc lættere at
suere / end at læse Pater noster. Effter
som de oc daglige vel kunde lære oc høre aff
de gamle.

Nu

Nu ere mange som meene / at det er ickon en slet Sag oc en ringe Synd / at suere en falsk Eed / Men naar mand vil grundelig oc flitelig see til alle Omstendigheder / da kommer der mange slemme oc grumme Synder tilsammen i en hob. Oc disse tre besønderlige.

Til det første / da kommer vdaff falske Eeder / skendelig Seckerhed oc Tryghed imod det første Bud: Fordi de som suere falskelig / de tencke eller befrynete sig intet / at det er Gud imod / de tencke icke helder / at Gud skal beuise sig en retfærdig Dommere / oc straffe den skyldige / oc redde oc hielpe den wskyldige. I.

Dernæst / da følger der effter slemme Eeder oc Forbandelser / Guds hellige naffns iammerlige misbrug / som er imod det andet Guds hellige Bud. II.

Endelig til det sidste / følger effter slemme Eeder / Løgn oc Bedrageri imod det ottende Bud. In Summa / falske Eeder oc Sueren / ere imod all den Kierlighed / mand bør at beuise baade Gud oc sin Næste. III.

Derfaare bliffuer vor HErre oc Gud vred / oc gantske fortørnet imod dennem/ som det giøre / oc straffer dennem haardelig / som disse efterfølgendis Vidnesbyrd oc Exempler beuise. Exodi i det 20. Cap: Thi HERren vil icke lade hannem vere wstraffet / som misbruger hans Naffn.

Oc i den 5. Psalme/ Du fordærffuer Løgnere/ HErren haffuer vederstyggelighed til de Blodgerige oc falske.

Syrach 23. Cap: siger: Huo som offte suer / hand synder offte / oc Plagen skal icke bliffue fra hans Hus.

Suer hand oc forstaar det icke/ da synder hand ligeuel/ Forstaar hand det/ oc foracter det / da synder hand dubbelt.

Men suer hand forgeffuis/ saa er hand alligeuel icke vden Synd / hans Hus skal haardelig straffis.

De falske Vidnesbyrd / som vidnede imod Christum / met Phariseerne deris Herrer / bleffue obenbare til skamme/ baade for Gud oc Verden.

De tre falske Vidne / som beklaffede den hellige oc wskyldige Biscop Narcissum/ at hand skulde bedreffuet Hoer / de vilde

stadfe-

stadfeste Sagen met en høy Eed/ oc de fordristede sig selff / oc sagde / Om de giorde en falsk Eed/ at Gud skulde straffe dem/ effter deris egen ynske oc begiering.

Den første sagde: Er det saa at ieg suer wret / da giffue Gud at ieg bliffuer forbrendt.

Den anden ynskede/ at hand maatte dø aff den Gulesot / om hand sagde icke Sandhed.

Den tredie ynskede / at hand kunde bliffue blind/ om hand sagde wret.

Derfaare / Effterdi de giorde alle tre en falsk Eed/ offuer den wskyldige Mand/ da straffede Gud dennem effter som de selff ynskede offuer sig: At den første bleff forbrendt aff Ild i sit eget Hus.

Den anden døde aff den Gulesot.

Den tredie der hand seer dette/ da bleff hand der aff paamint/ oc beuegit om Guds retfærdige Vrede oc Heffn imod dennem/ at hand altid græd oc sørgede saa haardelig/ indtil hand bleff paa det sidste aldelis blind. Det er: Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum. O HErre du est retfærdig/ oc din Dom er ret.

Sande-

Sandelig her maa alle speyle sig/ som end ocsaa vdi retfærdige Eeder/ vden all redelig Aarsage/ sønderbryder baade Tro oc Loffue/ oc ville intet holde der aff. Fordi/ som oc grundelig læris/ baade vdi en oc anden maade/ saa skal mand io saa vel holde sin Fiende oc Wuen/ det mand loffuer oc suer hannem/ som sin egen gode tro Ven/ vdi rette oc tilbørlige Sager.

Men huo der giør imod/ tør icke tencke/ at hand vndgaar Guds heffn oc vrede.

Der ere oc mange vnge Seller oc Jomfruer/ Møer oc Piger/ Ja baade Mend oc Quinder/ som skemter oc spiller met Ecteskabs løffte/ lige som met Eble oc Pærer/ at de loffue høyelig i dag/ oc stadfeste meget met huer andre/ Men vdi morgen ville de intet vide der aff. De falde oc i lige maade vdi HErrens straff oc vrede/ at naar de faar oc bekommer nogen anden til Ecte/ end den de haffue tilforn troloffuet/ da haffue de ingen Lycke eller Fremgang tilsammen/ saa lenge de leffuer/ Men falder hen vdi mangfaaldige Plage oc Sorg/ Oc deris Samuittighed nagger oc bider dennem vdi deris Hierter.

Det

Det gaar oc lige saa vdi andre Sager/ naar mand vil icke holde Tro oc Loffue/ da kommer der oc gierne almindelig Nød oc Jammer effter.

Det haffuer oc de Romere forsøgt/ met den Gottis Konge Alarico/ det er saa tilgaaet:

Alaricus førde en suar oc meetig Krig imod de Romere/ Der effter haffuer hand oprettet oc indgaaet vdi en Forbund oc Freds fordrag/ met Italien/ oc de Romere/ oc lige paa Paaske dag vilde hand føre sit gantske Krigsfolck aff Italien/ oc hen til Hispanien/ oc foruentede sig ingen Modstand eller Fare/ besønderlig paa saadan en stor Fest oc Høytid/ dog bleff hand samme dag wforuarendis offuerfalden aff Stillicone/ imod de Romeris tro oc ære/ oc der bleff meget slaget hannem fra/ aff hans Krigsfolck. Dette bekom dennem ilde/ fordi Alaricus ryster sig til met sit Krigsfolck/ den næste efterfølgendis dag/ som vaar anden Paaske dag/ at heffne Stilliconis bedrageri/ oc hand fick Lycke der til/ at hand nedlagde Stilliconis Krigsfolck/ met it veldigt Slagt/ drog strax der effter for

Anno 4.0. den 15. Aprilis.

Rom/

Rom / belegrede oc tuingde Staden / Oc der hand haffde i thu Aar bestaaldet den- nem / / haffuer hand vundet oc indtaget Romere Stad.

Lige saadant it Exempel haffue wi oc vdi den Konge Vladislao aff Vngeren / som omkom oc bleff ihielslagen aff den Tyrckiske Keyser Amurate 2. hos Varua / det haffuer sig saa tildraget / som efftersølger:

Vladislaus Kongen aff Vngeren / haffde bekommet en herlig Seyer imod Tyrcken / saa at den Tyrckiske Keiser maatte bede om Fred / der paa bleff oc oprettet oc begynt / en Freds fordrag / som skulde bliffue bestandig i 10. Aar langt / Oc samme Fredsfordrag bleff met en dyr Eed stadfest / som oc paa den tid vaar brugeligt oc seduanligt. Men den fromme Kong Vladislaus lod sig offuertale / ved Paffuens Sendebud / Iulianum Card nalem, at de Christne haffde icke behoff at holde saadan en Christendoms Fiende tro oc loffue / Thi forsamlede hand igien paa ny / en stor Hær oc meget Krigsfolck / oc met saadan stor Herremact / satte hand ind igien imod

Tyrcken.

Tyrcken. Oc met det første da skickede det sig saa / at Tyrcken kom vdi stor Nød / oc met sin store skade maatte hand vnduige oc giffue flucten: Men Lycken vender sig om/ at der den Tyrckiske Keyser kom op paa it lidet Bierg / oc seer huor stor Nød oc Fare hans Krigsfolck vaar vdi/ da stack hand sit Suerd ned for sig vdi Jorden / oc saa op til Himmelen/raabte met høy Røst/oc sagde: O Jesu Christe / dette er den Eed oc Forbund/ som dine Christne haffue giort oc anrettet met mig / oc haffue der offuer foret ved dit hellige Naffn / oc met deris falske Eed haffue de selff giort Gud til en Løgnere: Nu vel an/ est du nu en Gud/ som de sige/ saa vilt du vdi denne stund straffe/baade din / oc min Forsmædelse: strax vdi den samme stund vende det sig saa/ at de Christnis Hær oc Krigsfolck/bleff aff Tyrcken omspent oc berendet / oc bleffue dreffne paa flucten. Oc den fromme Konge Vladislaus/ bleff iammerlig nedlagt oc ihielslagen/ oc bleff der slagne paa baade sider mere end halfftrediesindstiue tusinde Mand/oc vdi samme Slact er omkommet

den

den forbemelte Cardinal Iulianus Cæsarius, effter sin fortieniste. Oc den vidberømte Greffue Johannes Huniades/ Kong Matthiæ Fader / som trolig raadde fra denne Krig / oc tilraadde / at mand endelig skulde holde den Fred som vaar giort/ hand er met stor Nød kommen der fra i flucten. Dette er skeet Sancti Martini dag/ Anno Christi 1444.

Derfaare maa nu huer see sig vel faare / oc tage sig vare for falske Eeder / Oc naar nogen aff Kiødelig skrøbelighed / enten tuiler huad hand skal giøre / eller oc bliffuer aff Dieffuelen eller onde Mennisker tilskyndet oc forført / at giøre nogen falsk Eed / den see vel til / at hand vdi tide / men hand haffuer stunder / omuender sig / oc giør Bod oc Penitentze.

Som Isidorus lærer oc siger : In malis promissis, rescinde fidem. Det er/ Haffuer du vdloffuet noget ont eller wtilbørligt / da haffuer du icke behoff at holde det met Troskab / fordi Synden bliffuer da saa meget diss større / om du holder det. Her hen hører oc den vise Mands Catonis Sprock : Improbum iusiurandum,

aquæ inſcribito. Haffuer du vdloffuet noget vtilbørligt/ da ſcriff det paa Vandet/Det er/ Du haffuer icke behoff/ at holde noget ont Løffte. Som ocſaa den Kongelige Prophet Dauid lærer met ſit Exempel/ der hand ſaa haardelig bleff fortørnet paa den karge Mand Nabal/ at hand oc ſtadfeſte det met en dyr Eed/ at hand vilde aldelis ødelegge oc forſtørre hans gantſke Hus/ Men der den fornufftige oc forſtandige Quinde Abigail/ ſom vaar Nabals Høſtru/met en herlig Tale oc velbeprydede Ord/ kommer mod Dauid/ gaff hand ſig 1. Sam: 25.
til frids/oc hand lod gierne ſtrax falde/baade ſin ſtore Vrede oc dyre Eed/ fordi hand betenckte ſig/ at hand kunde icke fuldkomme ſin Eed oc Vrede/ vden der oc ſkulde vdgydis vſkyldigt Blod. Dette Exempel maa oc ſkal huer from Chriſten/ met en god Samuittighed efftерfølge.

Men huo der ſuer en ret oc tilbørlig Eed/ hand ſkal tencke til at holde ſit Løffte oc Eed/ſom Cato ſiger: Iuſiurandum ſerua. Den Eed ſom du rettelig ſuer/ ſkalt du holde. Til en Beſlutelſe her paa/ ſkal mand vel lære diſſe efftерfølgende Ord oc Rim:

H Cole,

Cole, & venerare iusiurandum.

Holt din Eed met ære oc skel/
Som en Christen Mand holt dig vel.
Om Eeden skønt forbinder dig/
Til det som er vchristeligt/
Den Eed haffuer vnderskeed met sig.

Den siette Last / er Hyckleri oc falsk Samtycke.

DEn siette Synd oc Last / ved huilcken Sathan vdi Herodis Banckct / sammen menger / kaager oc anretter megen wlystighed / er den skendelige Hyckleri/ som er en slem Synd imod det ottende Bud: vdi huilcket Gud/ som er den euige Sandhed/ vil haffue/ at alle Mennisker skulle handthaffue oc forfremme den rene Sandhed/ Oc alt det som der kand vere imod / forbiuder hand aluorlig. Nu er dette den rette Hyckleri/ naar mand icke vil straffe en andens Misgierning/ Men tier stille / oc saaledis samtycker oc forfremmer alt det som kand vere imod den rette Sandhed/ det er oc Aarsage til megen Sorg oc Jammer. Der-

Derfaare skal huer vdi sin sted / oc vdi sin Stat oc Bestilling / lære at handle tilbørlige oc rettelig / met den skøne Sandhed.

Oc som Phocyllides siger: Nec alterum celes corde intellectum, alia dicens. Du skalt icke sige it met Munden/ oc haffue andet i Hiertet / Men gack ret til Sagen / oc vdsig din Hiertens mening.

Johannes den tro Hoffpredicker gaar ret til Sagen/ oc siger frem obenbare vden all Hyckleri: Non licet tibi, Det sømmer dig icke / oc er icke ret / (siger hand) at du haffuer din Broders Philippi Høstru/ etc. Oc actede Johannes icke det/ at hand io vist maatte giøre Regenskab / oc det skulde gaa hannem ilde for saadan Straffpredicken / dog vilde den fromme Johannes icke gaa dette forbi/Thi hand haffde Guds befalning for sig / Ezechiel: 33. Straffer du icke den Vgudelige / saa vil ieg vdkreffue hans Blod aff dine Hender.

Johannes viste ocsaa vel / at Guds ords trofaste Tienere/ kunde met den rette oc rene Lærdom giøre nytteligt Arbeyde oc gaffn / i den hellige Kircke / som HERren selff siger/Esaiæ 55. Thi lige som Regn oc

Sne nedfalde fra Himmelen / oc komme icke did igien / men vædske Jorden / oc giøre hende fructsommelig oc blomstrende / at hun giffuer Sæd til at saa / oc Brød til at æde: Saa skal oc det Ord vere / som gaar aff min Mund / det skal icke komme tomt igien til mig / etc.

Item / Johannes viste oc vel / at fromme Guds ords Tienere skulde faa stor Løn vdi Himmerig / Derfaare er hand oc tro oc flitig vdi sit Embede / oc hand er bered at voffue der offuer baade Liff oc Leffnet. Lige som ocsaa de hellige Propheter haffue predicket den rette Sandhed vden all redsel / oc sætte deris Liff der til i Forued. Lige saa haffue oc de hellige Apostler met deris Efftersommere giort.

Item / vdi vor tid / Johannes Huss / Martinus Luther / Philippus Melanthon / salig ihukommelse / Oc effter dennem andre flere tro Guds ords Tienere / som vel haffue liust / oc skinnet den grumme Dieffuel oc hans Brud vnder Dynene / met den rette oc rene Sandheds lærdom: Oc der offuer haffuer der opblæst megen Storm oc grumt Wuær.

Men

Men lige som Johannes nu paa sin side / som en trofast Hoffpredicker / gaar retsindig til Sagen: Saa skulde oc met rette / de hellige Fædre vdi Jerusalem / oc Kongens Raad / met sine Hoff Juncker / paa deris side / talet det bedste til Sagen / oc paamint oc straffet Kongen / for det som hand tog sig saa wtilbørlige faare / oc faareholdet hannem / det som ret oc gaat haffde veret / oc formanet hannem / at hand skulde til det bedste haffue anammet den hellige Hoffpredickers Straffpredicken / Lige som Naman Siri Tienere / oc straffede deris Herre / for hans Vantro oc Forsømmelse / oc formanede hannem / at hand dog skulde giøre som Propheten Eliseus haffde befalet hannem / 4. Reg: 5.

Item / der som Herodes haffde icke villet giffuet sig til freds / vden strax beuist sin onde Tiranni imod Johannem / da skulde de fromme Herrer vdi tide forsørget oc skicket hannem paa en secker oc tryg sted / oc vdi sit behold.

Lige som den fromme Abdias / Kong Achabs Hoffmester / beuiste sig mod de hundrede aff HErrens Propheter / oc 3. Reg: 18.

foruarede dem fra Dronning Jesabels Tiranni.

Eller om dem end haffde veret aluorlige befalet aff Kongen/at giøre den fromme Predickere nogen skade eller fortræd: Da skulde de oc strax staaet der imod / Lige som Kong Saulis Tienere giorde/ som icke vdi nogen maade/ oc for ingen del vilde forgribe sig paa HERrens Prester / wanseet/ huor haardelig de vaare truede oc nødde der til aff Kong Saul. Meget mindre vilde de tie stille / oc vdi saa maade samtycke oc
1. Reg: 20. forfordre hans onde Gierning/ Men strax haffue de talet oc bestaaet Sandhed.

Saa giorde oc den fromme Jurist Papinianus, hand vilde icke forsuare oc handhaffue den Keysers Antonij Bassiani onde Gierning/ at hand haffde taget sin egen Steffmoder til Høstru / oc formørdt sin Broder/ Men hand sagde Keyseren friit til vnder Øynene/ vden all redsel: Det er icke saa lættelig at vndskylde oc forsuare sig for it Mord/ som at giøre oc bedriffue det. Derfaare bleff oc Keyseren meget grum oc fortørnet / oc lod den fromme Jurist strax for sine Øyne mørde oc omkomme / som

det

det pleyer almindelig at tilgaa / at der føl-
ger saadan Tacksigelse effter den bitter oc
rette Sandhed.

Men Herodis Hofftienere ville icke
fange den Ræff / de ville icke helder binde
Skaler paa den Kat / Men helder høre til /
oc de lade sig tycke / at det er ickon en slet
Forlyst imod den arme Predicant / de lade
Kongen / met sine Fruer oc Jomfruer selff
betemme / lige som dem selff lyster / de smi-
gre oc samtycke / der met kunde de alle bliff-
ue vdi Kongens gunst oc naade / bekomme
Rigdom / Ære oc Herlighed / oc acte intet
huor det gaar til met Johanne. De tie stil-
le / oc der met holde for gaat oc samtycke det
onde Kongen haffuer i sinde at giøre / Oc
der bringer de det der hen paa det sidste / at
Kongen skillis ved Land oc Folck / oc de selff
der offuer bliffuer til intet / som wi faa at
høre her effter.

Saadanne Hycklere vaare ocsaa vdi
Kong Saulis Hoff / besønderlig den Hyck-
lere Doeg / som baade vilde forraade Kong
Dauid / oc ihielslo Herrens Prester i Nobe.
Denne Histori vil ieg her indscriffue aff den
1. Samuelis Bogs 22. Cap: oc liuder saa:

Der Saul bode nu i Gibea/vnder en Lund i Rama/ haffde hand sit Spiud vdi sin Haand/ oc alle hans Tienere stode hos hannem/ Da sagde Saul til sine Tienere/ som stode hos hannem: Hører i Jemini Børn/ skal oc Isai Søn giffue eder alle Agre oc Vingaarde/ oc giøre eder alle til Offuerste offuer Tusinde/ oc offuer Hundrede: at i haffue alle forbundet eder imod mig/ oc der er ingen som obenbarede det for mine Øern/ efftherdi at min Søn haffuer oc giort it Forbund met Isai Søn. Oc der er ingen aff eder som tycker det ilde at vere paa mine vegne/ oc ey helder obenbarer det for mine Øern/ Thi min Søn haffuer opueckt min Tienere imod mig/ at hand legger sig effter mig/ som det er obenbare.

Da suarede Doeg Edomiter/ som stod hos Sauls Tienere/ oc sagde: Jeg saa Isai Søn/ at hand kom i Nobe til Achimelech Achitobs Søn/ hand atspurde HErren for hannem/ oc gaff hannem Mad/ oc den Philisters Goliaths Suerd.

Da sende Kongen hen/ oc lod kalde Presten Achimelech/ Achitobs Søn/ oc hans Faders gantske Hus/ Presterne som vaare vdi

vdi Nobe / Oc de komme alle til Kongen. Oc Saul sagde: Hør du Achitobs Søn. Hand sagde: Her er ieg min Herre. Oc Saul sagde til hannem: Hui haffue i giort it Forbund imod mig/ du oc Isai Søn / at du gaff hannem Brød oc Suerdet / oc atspurde Gud for hannem / at opuecke hannem/at hand skulde legge sig effter mig/som det er obenbare.

Achimelech suarede Kongen oc sagde: Oc huilcken er iblant alle dine Tienere/som Dauid/der er trofast oc Kongens Suoger/ oc gaar i din lydelse/ oc er herlig holden i dit Hus: Häffuer ieg da først begynt i dag at atspørie Gud for hannem: Det vere langt fra mig / Kongen legge icke sin Tienere saadant til / i min gantske Faders Hus/ Thi din Tienere viste intet aff alt dette/ huercken lidet eller stort.

Kongen sagde: Achimelech/Du skalt visselig dø / du oc din Faders gantske Hus. Oc Kongen sagde til sine Drauentere/ som stode hos hannem: Vender eder / oc slar HErrens Prester ihiel/ Thi deris Haand er ocsaa met Dauid/ Oc der de viste at hand flyde/ obenbarede de det icke for mig. Men

Kongens Tienere vilde icke legge deris Hender paa HErrens Prester/ at sla dem ihiel. Da sagde Kongen til Doeg: Vent du dig oc sla Presterne ihiel. Doeg den Edomiter vende sig/ oc slo Presterne ihiel/ at der døde den dag fem oc firesindstiue Mend/ som bare linede Lifftiortle. Oc hand slo Nobe Presternis Stad met skarpe Suerd/ baade Mand oc Quinde/ Børn oc diende Børn/ Oxen oc Asen oc Faar/etc.

1. Sam: 26. Item/ de Borgere vdi Siph beuiste sig oc at vere Hycklere/ der de vilde forraad Kong Dauid i Sauls Haand. Item/ saa-
3. Reg: 22. danne Hycklere vaare oc de fire hundrede Propheter/ som vilde icke spaa noget ont mod Kong Achab. Saadanne Hycklere vaare oc de Førster/som forbittrede oc hitze-
Jerem: 38. de Kong Ezechiam/ imod den Prophet Jeremiam. Item/ de Klaffere/som beklagede Daniel for Dario.

Item/ de Trappendragere/ som vilde opuecke Kong Assuerum/ at hand skulde bliffue vred paa Dronning Ester.

Saadanne Hycklere haffde oc Cambises/ Kongen aff Persien iblant sit Raad/ som

som forordinerede oc opdictede en sønderlig Low for Kongen / at hand maatte giøre huad hannem selff lystede.

Saadanne Talercken slickere / vaare oc de ypperste Presters Suenne oc Tienere vdi Jerusalem / at de for en ringe Løn / Jøderne til vilie / iammerlig tracterede den HErre Christum.

Saa bliffuer der endnu paa denne tid mange fundne / iblant alle Stater / som tiener oc hoffuerer for Dieffuelen / oc hans Selskab: Som oc vdi det Romerste Rige ere vel en gantske Hob / som affsiger en blodelig oc brendendis Dom offuer Christum / oc hans trofaste Tienere / den Antichrist Paffuen / oc hans Selskab til vilie oc tieniste.

Der ere oc mange iblant dem som kaldis Euangeliske / som meget synder / i det de vender Kaaben effter Været / Oc for deris Bugs fylde skyld / tør de vel sige det som Folck ville gierne høre. Offuer saadanne klager Micheas haardelig / i sit 3. Cap: oc siger: Saa siger HErren imod de Propheter / som forføre mit Folck / de predicke at det skal gaa vel / naar mand giffuer dem

nock

nock at æde/ Men naar mand giffuer dem intet i Munden/ da predicke de / Her skal komme en Krig. Derfor skal eders Suun bliffue til Nat / oc eders Spaadom til Mørckhed / Solen skal nedgaa offuer de Propheter / oc Dagen skal mørckis offuer dem/ etc.

Der findis oc mange til Hoffue / som holder det for en stor Skickelighed oc Visdom / at de kunde veye oc rette alle Ord oc Sager paa en Gulduect. Thi er den Regel gaffnlig oc nyttelig / at holde sig effter hos saadanne/ som den merckelig Philosophus Aristoteles lærde Callisthenem / der hand skulde giffue sig hen til Alexandri Hoff/ Oc lyder den Regel saa: Cum Tyrannis aut minime aut iucundissima loquere. Vilt du snacke oc tale met Herrer oc Førster / oc besønderlig met Tiranner/ da tale dem lidet eller oc aldelis intet imod/ eller tale det som de ville gierne høre.

Saadan Forsictighed (som mand kalder det) er oc nu kommen hen fra Hoffue til det gantske Folck i Verden / at der nu bliffue fundne mange Gnatones eller Oyentienere / oc holder det for den bedste

næring/

næring / at de kunde skicke sig saa met Tale oc Gierninger / at de oc kunde haffue rom oc plads hos de Ypperste oc Besønderligste/ oc vddricke en god Drick met dem vdi deris Giestebud oc Bancketer.

Men huor skadelige Mennisker / saadanne Hycklere / oc Tallercken slicker ere/ kand mand icke aleniste see vdi denne Herodis Bancket/ Men oc ellers vdi mange andre Sprock/ Historier oc Exempler giffuis tilkiende.

Som i den 52. Kong Dauids Psalme/ beuis den hellig Aand / at den vgudeligis tale/ tiener til skade oc fordærffuelse / oc siger: Du taler gierne alt det som tien til Fordærffuelse/ met en falsk Tunge. Dette forstaas baade om timelig oc euig Sorg/ som Hycklere pleyer baade at føre offuer sig selff oc andre.

Thi siger oc Salomon Prouerb: 11. Ved Oyenskalckens Mund/ bliffuer hans Næste fordærffuet.

Item/ 26. Cap: En falsk Tunge hader den som hende straffer / Oc en Oyenskalckis Mund kommer fordærffuelse aff sted.

Item/

Item / 29. Prouerb: Huo som smigrer eller hyckler met sin Næste / hand vdbreder it Garn for hans gang. Det er / om en Hycklere roser / oc holder meget aff en andens Gierning / som mand dog burde met rette at straffe / saa giffuer hand hannem mere Aarsage oc rom til at synde / vdi huilcke hand paa det sidste / besnerer sig / falder oc bliffuer fordærffuet / lige som vdi it Garn / saa at Hyckleren oc bliffuer fast der vdi / oc maa fordærffuis. Ludouicus Viues stemmer oc der met offuer it / der som hand siger: Assentatio deforme vitium, turpe illi qui dicit, perniciosum ei qui audit. Det er: Hyckleri oc falsk Samtycke / er en slem oc skendelig Last / det staar hannem meget slemt oc ilde som det giør / oc siger / Men det er end da mere skadeligt for den det hører.

Derfaare haffuer oc Origenes sagt: At iblant alle tamme Diur / da er der ingen saa skadelig / som Hycklere ere.

Der om haffue wi it synderligt Exempel vdi Apostlernis Gierninger / i det 12. Cap: der som det gantske Folck hyckler oc samtycker met Kong Agrippa / der hand

talede

kalede for Folcket / da siger de alle / Det er en Guds oc icke it Menniskis røst/etc. Der vffuer bliffuer Kongen nedslagen aff Herrens Engel/ oc opæt aff Orme.

Saaledis bliffuer oc alle Hycklere truet met haard Straff aff HErren / i den 52. Psalm: der som Dauid siger : Du taler gierne alt det som tien til Fordærffuelse met en falsk Tunge / Derfaare skal Gud aldelis gantske forstørre / oc sønderknuse dig/ oc rycke dig vdaff Boligen/ oc vdslette dig aff de leffuendis Land/ Sela.

Efftérdi at Hycklere ere saadanne skadelige Mennisker/ oc hadis saa hefftig aff Gud / oc bliffue aff HErren straffede oc forbandede / da skulle oc alle de / som haffuer Gud kier / tilbørlig bortkaste oc forsmaa all Hyckleri oc Synd/ Oc alle fromme Mennisker skulle saa skicke sig vdi Ord oc Gierninger/at den skøne Sandhed kand haffue sin fremgang: Oc icke vdi nogen maade haffue lyst eller vilie til Løgn oc Hyckleri.

Som mand læser om Dauid/ at hand anammede den vnge Mands gierning icke vel/ oc tog det icke til gode met hannem/ 2. Reg. 1.

nem/

nem / der hand kommer aff idel Hyckleri/ oc siger hannem den ny Tidende/ at Kong Saul vaar ihielslagen.

Vdi lige maade gick det oc de Skalcke / som haffde ihielslaget Isboseth Kong Sauls Søn / oc bar hans Hoffuet frem/ oc lagde det for Kong Dauid / met saadan
2. Reg: 4. Hyckleries tale: See / her er Isboseths Sauls Søns / din Fiendis Hoffuet / som stod effter din Siel / HErren haffuer i dag heffnet min Herre Kongen paa Saul / oc hans Sæd. Dette behagede Kong Dauid ilde/ Thi befol hand sine Drenge / de sloge dem ihiel / oc hugge Hender oc Fødder aff dem/ oc hengde dem offuen hos Fiske Vandet i Hebron/ etc.

Item/ Alexander Magnus vaar Hycklere oc smigrendis Mennisker saa hadsk oc fiendsk / at naar der kom nogen for hannem / som skickede sig met hyckleriske Facter oc Sæder / da straffede hand dem haardelig/ oc viste dem fra sig met stor Spot oc Haanhed.

Achilles hos Homerum siger / at hand vaar mere hadsk oc grum / imod Hyklere/ end imod den bitter Død.

Disse

Disse Exempler skulle alle de efterfølge som elske Sandhed.

Oc der imod skulle wi gierne elske oc anamme oprictige Folck / som œffuer oc haffue Sandhed kier / beholde dem hos oss / œre oc forfremme dennem / om de end effter / som deris Embede vdkreffuer / oc aff en Christelig Kierlighed paaminder oss / oc læser oss it gaat Capittel oc skarp Text faare. Thi saadanne Folck er oss intet til skade / Men mere til nytte oc gaffn. Som oc Salomon siger / Prouerb: 27. Melior est increpatio manifesta, quam amor absconditus. Obenbare Straff er bedre end hemelig Kierlighed.

Til en Beslutelse / skal mand vel acte denne efterfølgendis Sententz oc Rim:

Plato.

Veritate nihil melius, nihil durabilius.

Huor mand far i Verden omkring /
Da er Sandhed en herlig ting.
Sandhed er en Dyd alsombest /
Hyckler er en skadelig Giest.
En Christen Mand altid bestaar
Sin rette Sandhed / huor det gaar.

Den siuende Last / er Tiranni oc wskyldigt Blods vdgydelse / etc.

DEn siuende Last / met huilcken Sathan / vdi Herodis Banckêt / haffuer stødt baanden vd paa Fadet / Det er / met huilcken hand haffuer vdret oc fuldend sin onde Gierning: Er det skendelige Blodbad / i huilcket den fromme Hoffpredicker Johannes den Døbere maatte miste sit Liff: Oc er imod det femte Guds Budord / huor der icke aleniste forbiudis / vduaartis Mord oc Mandrab / Men ocsaa allehaande onde Ord oc vredsom Tale / wuenlig Omgangelse / oc onde vredactige Tancker. Som Christus oc selff forklarer oc vdlegger dette Bud / Matth: 5. cap: Men dette er her en vnderlig ting / at Sathan vdi denne Banckêt / aff saa ringe oc liden en Gnist / opblæss saa stor en wlyckelig Ild / oc aff saadan en hemmelig vrede imod Johannem / haffuer anrettet saa forskreckeligt it Blodbad.

Til

Til det første/ da see wi oc formercke/ I.
huoriedis Herodes/ sampt hans Fruer oc
Jomfruer/ oc hans Hofftienere allesam- Onde
men/ aff en hemmelig Had oc Affuind/ Tancker.
som de haffde imod deris Hoffpredicker/
vden all skellig Aarsage/ ere de saa vrede oc
fortørnede/ at de ynske oc vnde hannem in-
tet gaat/ men alt ont.

Dernæst lade de den befattede Vrede/ II.
som de haffue i Hiertet/ komme her faare/ Wuenlig
oc giffue sig tilkiende/ met deris vredactige Omgen-
siun/ murren oc knurren/ oc anden wuen- gelse.
lig Omgengelse.

Item/ der bliffuer icke talet it gaat III.
Ord om den fromme Predickere/ Ja/ der Onde
bliffuer icke it eniste Ord tenckt hannem til Ord.
bedste/ Men der holdis idel blodige Raad-
slag offuer hannem.

Effter saadanne hadske oc hemmelig IIII.
Raad/ da sende de strax Bødelen hen til Slemme
hannem/ vdi Fengselet/ oc lade hannem Gierning-
hemmelig oc lønlig affhugge vden all ret- ger.
færdig Dom. Det er io at bedriffue alt det
som er imod det femte Bud.

Ah huilcken gruelig Gierning/ oc gant-
ske forskreckelig at høre/ at baade Mode-

ren oc Daatteren ere saa Blodgerige / Oc at saadan en vng Pige / aff sin gamle Moders onde raad oc vnderuisning / saa vden all redsel oc fare / traader frem for Bordit / vdi alle Giesternis nærucrelse / oc begierer icke en Guldkiede / eller nogle tusinde Gylden / men aleniste at hende skulde giffuis Johannis den Dobcris Hoffuit paa it Fad. Endog at Quinders personer aff Naturen ere redde / oc bliffue forfærdede / aleniste for it blodigt Saar / da gaar denne ligeuel frem / gantske wforfærdet / oc beder / at Kongen vilde det saa forskaffe oc befale / at affhugge den trofaste Hoffpredickers Hoffuit / oc giffue hende det / icke hemmelig vdi en Seck forborget / Men obenbare paa it Fad. Oc at det maatte snart vden all forhindring oc forhaling gaa for sig / Thi baade Moderen oc Daatteren fryctede / oc haffde stor Sorg oc Omhyggelighed derfaare / at der skulde noget komme imellem / ved huilcket deris onde Raad oc Anslag kunde foruendis oc forhindris.

Disligiste maa mand her see / huorledis baade Moderen oc Daatteren / saa aldelis ere besætte oc forblindede aff Dieffuelen/

len / oc haffue verit optend vdi saa stor Vrede oc Grumhed / at de huercken kunde soffue eller haffue ro / førend de haffue forleskt deris Tørst vdi Johannis Blod.

Ynckeligt er det / at Herodes baade aff sine Fruers oc Jomfruers bøn / ocsaa aff sin egen lønlige Fund oc Begyndelse / haffuer ladet gaa en blodig Dom / offuer den fromme oc hellige Mand / vden all retfærdig Procels oc Rættergang. Hand er baade Anklagere oc Dommere / Hoffsinderne siunger allesammen placet, Der paa gaar Bødelen hen / oc affhugger den fromme Predickeris Hoffuit.

Det er oc at beklage / at den dyre Guds Mand / som icke haffuer lærd vdi Vinckler eller vdi Lønlighed / Men obenbare haffuer predicket om Christo / oc wforfærdet haffuer bekiend den rette Sandhed / skulde saa hemmelig vdi Mørcket bliffue affhuggen. Der aff kunde wi see oc formercke / huorledis Dieffuelen handler vdi Mørcket / oc tør icke komme til Liuset / met sine Practicker oc falske Anslag. Johan: 3.

Den vnge Pige tager Johannis Hoffuit aff Bødelen / paa it Fad / oc bær det

frem lige som en herlig Schouessen / oc bær det met stor glæde til sin Moder / lige som hun haffde nu alting vel vdrettet. Oc Moderen anammede det met sønderlig Lyst oc stor Tacknemmelighed. Oc maa mand her dette oc visselig tro / at den gamle Wdyd haffuer bewist Johannis Hoffuit megen Spot oc Haanhed. Lige som Fuluia oc handlede met Ciceronis Hoffuit / der hun fick det i sine Hender / lagde hun det vdi sit Skiød / oc vddrog Tungen / oc igiennem stack den met Naale / vdi mange maade / oc talede der offuer mange haanlige oc spottelige Ord. Saa haffuer oc denne blodgerige Quinde icke helder sparet saadant met Johannis Hoffuit. Nu lader Herodes / sampt hans Fruer oc Jomfruer / oc hans Hoffsindere / sig tycke / at de haffue gantske vel vdrettet oc bestillet alting / i det de haffue giort ende paa Johannis Predicken : oc haabedis nu at haffue Fred / oc at de nu her effter maatte leffue som dem selff lystede. Oc meente at den arme Betler skulde vel snart bliffue forglemt / Men Spillet vender sig aldelis omkring / oc gaar effter Dauids ord / der som hand saa siger : HErren

tencker

tencker oc spør at deris Blod / oc glemmer Psal: 9.
icke de Fattigis skrig.

Huorledis skulde dog Gud forglemme oc lade saadant bliffue wstraffet.

Thi at de som scriffuer om Diurenis natur / siger oc scriffuer om Vlffue / at naar de haffue reffuet oc slidet noget Menniske ihiel / oc opæt det / da kunde de icke lenge leffue der efter.

Der met giffuis tilkiende / at Gud end ocsaa straffer wskellige Diur / oc heffner Menniskens Blod paa dennem / Huorledis skulde da Gud lade den fromme Johannis Blod / bliffue wheffnet oc wstraffet paa denne Vlffinde: Gud haffuer lenge nock seet igiennem Fingre met hende.

1. Først i det hun foractede Guds ord.

2. Dernæst / at hun leffde i Slemmeri oc Offuerflødighed.

3. Disligeste / at hun haffde wnyttelig ombringet oc omkommet meget gaat / oc aldelis forglemt de Arme oc Nødtørfftige.

4. Hun haffde veltet sig i Løsactighed oc Blodskam.

5. Hun haffde misbrugt Guds hellige Naffn / met falske oc wtilbørlige Eeder.

6. Hun forhindrede met Hyckleri oc falsk Samtycke / at Sandhed haffde icke frem- gang / oc ellers bedreffuet mange slags Synd oc Skam. Men nu der hun i siuen- de maade / giør det alt for grofft / oc ihiel- slar den Herris Christi tro Tienere/ oc la- der hannem saa skendelige vden all Barm- hiertighed formørde oc ombringe / Oc der met induier deris Bancket til it ret blo- digt Kirckemyss / da maatte den grumme Vlffinde icke lenge bliffue wstraffet/ Men der gaar neppelig otte eller ni Aar om- kring / før end HErrens heffn begynder/ da bleff Herodes aff sin forskudne Hø- struis Fader / som vaar aff den Konge Areta i Arabia / hastelig offuerilet met en suar Krig/ i huilcken Herodis Hoffsinder ere hastelig slagne oc omkomne.

Der effter / er Herodes kommen vdi wgunst hos den Romerske Keyser / oc er met den gamle Wdyd/ bleffuen ælendig oc landflyctig. Oc saa ere de effter Guds rette Dom/ oc tilbørlige Vrede/ fordærff- uede oc døde vdi deris Synder / met stor Hierte sorg oc fortuilelse. Som Josephus scriffuer den gantske Histori.

Iosephus Antiquit: lib: 18. cap. 9. & 14.

Nicepho-

Nicephorus formelder ocsaa / at den Dantzerinde / som dantzede den fromme Hoffpredickers Johannis Baptistæ Hoffuit aff / hun er kommen paa en Jss / oc der er hun falden ned i Jsen / oc hendis Hoffuit er der imellem Jsen affskaaren / Oc saa er hun der iammerlig omkommen.

Det er retteligt sagt / Iratum grauis est res habuisse Deum. Mand skulde meget helder fortørne/oc haffue til Wuen den gantske Verden / oc alle Dieffle / end at kalde Guds vrede offuer sig/huilcken ingen kand imodstaa eller vndløbe. Nu lader oss acte oc mercke vel disse efterfølgendis Stycker:

Først/ at Vrede er det rette Forgifft oc I.
Synd oc Pulffuer / huor aff den blodtørstige oc lede Dieffuel / opblæser en stor oc forskreckelig Jld / ved huilcken baade Land oc Folck / ynckelig vndergaa oc bliffue fordærffuede. Der om scriffuer oc Seneca/ oc siger: At ingen Pestilentze / huor stor oc hefftig den kand vere / da kand hun icke giøre saa stor skade / dog der vdi hendøer nogle hundrede eller nogle tusinde Mennisker/ eller oc der aff kand bliffue nogle Stæder oc

Byer øde: Men ved affuindsfuld Vrede/ huor mand giffuer hende rom/ da kand der aff opuoxe wsigelig Jammer oc Nød / fordi der ved bliffuer Menniskens kierlighed oc Venskab til intet / baade Hiertet oc Sind bliffue forbittrede mod huer andre / Oc der effter følger Kiff / Trætte / Mord / Krig oc forfærdelig Blods vdgydelse: Der ved bliffuer alle Stater nedlagde / baade geistlige oc verdslige Regimenter / Stæder/ Byer/oc veldige Befestninger bliffue iammerlige forstørrede / oc ødelagde/ Oc vdi en Summa/ Land oc Folck bliffue gantske ynckelige fordærffuede. Oc det som endnu

Matth: 5. er mere / da døer der mange Mennisker

Galat: 5. hen/ vdi saadan Vrede / vden all Bod oc

1. Johan: 3. Penitentze / oc bliffuer saa baade til Siæl oc Liff fordærffuede.

Thi er det høyelig fornøden / at wi effter Guds aluorlige befalning oc vilie/ met Sactmodighed oc Taalmodighed / vdi tide lære at offueruinde oc ned dempe Vreden/ Som oc det skøne Vers lærer: Vince animos, iramq; tuam, qui cætera vincis. Det er/ Du som kand offueruinde

andre

andre ting/offueruinde ocsaa din egen Vrede/ oc dit hastmodige Sind.

Dette skulle wi icke aleniste giøre/naar oss giffuis ingen redelig Aarsage til Vrede/ Men ocsaa/ naar wi bliffue hastelig offuerfalden aff nogen/ enten met Ord eller Gierninger/ da skulle wi icke ligeuel heffne oss selff/ Men all Sagen oc Heffnen skal wi henstille oc offuerantuorde/ vor kiere HErre oc Gud.

Dernæst skal wi det her oc mercke/at vor HErre oc Gud/ pleyer vdi synderlig maade/ at straffe oc hiemsøge forfærdelig/ alle forblindede Alarm/ Kiff/ Trætte/ Mord/ Tiranni oc Blods vdgydelse. Som icke denne Histori aleniste/om Herode/ men oc ellers mange andre merckelige Historier oc Exempler beuise. II.

Som Cain/ der iammerlige formørde sin egen Broder/ hand maatte fly hen Gen: 4
fra HErrens Ansict/ met stor fryct/skelffuen oc beffren/ indtil hand paa det sidste bleff fordærffuet/ oc døde saa ælendig bort vdi sine Synder.

Absolon lod met vaald oc wtilbørlige 2. Sam:
Middel/ formørde oc ombringe sin Bro- 13.

der

der Amnon / der hand klippede sine Faar / for den wtuctige Synd / som hand haffde bedreffuet met hans Søster. Men saadan oc andre Misgierninger bleffue gantske dyre heffnede oc straffede paa Absolon /
2. Sam: 18. der hand bleff hengendis i Egen / oc bleff igiennem stungen met try Spiud.

Kong Achab / som lod stene oc ihielsla den fromme Naboth / for hans Vingaard
3. Reg: 22. skyld / hand bleff derfor igien skuden vdi Strid / oc hans Blod bleff opslicket aff Hunde.

Alexander Magnus stack til døde sin allerbedste Ven Clytum vdi it Giestebud / vdaff ingen anden Aarsage / vden hand prisede oc berømde hans Fader Philippum / det tog Alexander vdi den mening / lige som hand ved Clytum skulde bleffuet foractet oc forringet. Derfaare bleff hannem igien bered en Bancket / vdi it Giestebud / som vaar bered ved Antipatrum hos den Medicum Thessalum: At der bleff Forgifft
Anno Christi 323. den 28. Junij. iskencket for hannem / huilcket hand hasteliq fornam / met stor Pine / vdi en Drick / oc døde der effter den siette dag gantske ælendig / der hand vaar 32. Aar gammel.

Herodes

Herodes Aſcolonita/ ſom lod ihielſla de wſkyldige Børn. Item / Herodes Agrippa/ ſom lod halshugge den hellige Apoſtel Jacobum / de ere for deris ſlemme Synders ſkyld / iammerlige omkommen oc vndergangne / ſom mand kand læſe vdi deris Hiſtorier.

Den Keyſer Nero / ſom vaar en ret galen oc vild Bæſt / fuld aff Laſt oc Skam/ hand formørdede ſin egen Førſtinde Octauiam / hand lod forgiffue oc affliffue ved Suerd / mange wſlyldige Menniſker/ Hand lod ocſaa ihielſtinge ſin egen Moder / oc lod opſkære hende / at hand vilde ſee den ſted/ ſom hand haffde ligget vdi/ Hand lod oc affliffue S. Peder oc S. Pouel. Paa det ſidſte maatte hand met ſtor Angiſt oc Nød / vdi flucten for ſine Fiender / ſelff giøre ſit eget Epitaphium, met diſſe Ord: Dedecoroſe vixi turpius peream. Skendelig oc ſlemmelig haffuer ieg leffuet / ſaa maa ieg oc nu ſlemmere oc ſkendeligere dø/ Saa drog hand ſit Suerd vd / oc ſtack ſig ſelff ihiel der paa.

Lige ſaa haffuer ocſaa de andre Jernædere/ ſom haffuer veret de Romerſke Key-

ſere/

sere/ forfuld oc ihielslaget de hellige Apost-
ler/ Martirer/ oc mange CHristi bekien-
dere/ oc ynckelig mørdet oc omkommet den-
nem/ De (siger ieg) haffue oc faaet deris
tilbørlige Løn oc Straff.

Den Paffue Alexander / som vaar
den siette aff det Naffn / oc vaar kommen
aff det Slecte/ som kaldis Borgia, en Hi-
spanier /iblant megen gruelig Wtuctighed/
oc forskreckelig Tiranni som hand øffuede
oc brugte/ da lod hand oc skendelig tage aff
dage / mange skøne oc herlige Mennisker.
Hand lod oc formørde oc omkomme den
fangne Tyrcker kaldet Gemes / met For-
gifft/ blandet vdi huit Sucker. Der met
fortiente hand aff den Tyrckiske Keyser/
tho hundrede tusinde Kroner / Men paa
det sidste bekom hand oc sin rette Løn oc
Betalning/vdi samme maade: Hans Søn
Cæsar Borgia haffde indbødet nogle Car-
dinaler / vdi en Bancket/ der haffde hand
ladet berede tho Flasker Vin / vdi den ene
vaar god wforfalsket Vin / den vaar tilred
for hannem selff/oc hans Fader/Men Vi-
nen vdi den anden Flaske vaar tilred for
Cardinalerne/ met huit forgifft Pulffuer/

Disse

Disse Flasker bleffue wforseendis / aff Skenckeren forandrede oc foruedslede / saa at Cardinalerne drucke aff den wforfalske-de gode Vin / Men Faderen oc Sønnen drucke aff den forgifftede Vin. Sønnen aff sin store Vngdoms styrcke / oc atskillig Artznie / som hand brugte der imod / off-ueruand oc fordreff samme Forgifft / Men Faderen kunde icke offueruinde eller for-driffue det / Men hand maatte skendelig opgiffue sin Aand / oc dø der aff / som disse efterfølgendis Vers oc liuder:

Mirum si uomuit, nigrum post fata cruorem,
Borgia? quem biberat, concoquere haud potuit.

Pompilius Secundus, Konge vdi Paalen / hand kaldis paa Paalske Sprock / Popiel / hand tiranniserede saa gruelig / at hans Naffn vaar oc en forskreckelig ting at høre / hos mange Mennisker / saa at mand endnu pleyer at forfære met saadant it Naffn / at mand siger til dennem: Popel kommer / Popel kommer. Denne samme legger sig en gang siug / effter som hand vaar vnderuist aff sin Førstinde / midler tid lod hand kalde til sig / tiue aff sine næste

Slectinge

Sleetinge oc Blodsforuante / Oc der de komme til hannem / lod hand lige som hand vilde velsigne dennem / oc vnder saadant skin lod hand forgiffue oc omkomme dennem / paa det at hans Førstinde oc Børn / diss bedre kunde bekomme Riget / Men der effter bleff hand met Førstinde oc Børn / effter Guds retfærdige Heffn oc Vrede / opæt aff Muss.

Lige saa gick det oc Biscop Hatto / som lod forbrende mange arme Mennisker / vdi it gammelt Huss / oc der til / ocsaa bespaatelige sagde : Hører huor skriger de store Muss. Hand bleff oc tilbørlige straffet / at der kommer saa mange Muss / aff de døde Menniskers aske / at hand bleff oc strax opæt aff dennem.

Boleslaus audax, Konge i Paalen / hand lod iammerlig formørde oc ihielsla / den fromme Biscop Stanislaum til Cracow / i Sancti Michaelis Kircke / for Alterit / oc lod sine Tienere slebe hans døde Legeme vdaff Kircken / oc lod hugge det i mange Stycker / oc kaste det hen paa Marcken: Hand fick oc igien sin rette Betalning / Thi hand bleff dreffuen paa flucten

vdi

vdi Vngerland / oc drog saa omkring i atskillige steder met en ond Samuittighed / indtil at hand paa det sidste kom fra sine Sind / Oc som hand en gang red paa en Jagt / fald hand sig til døde / fra sin Hest / oc bleff sønder reffuen oc opæt aff sine egne Hunde / som vaare met hannem.

Dette er nu Exempler om høye oc mectige Folck / paa huilcke Gud haffuer haardelig straffet Tiranni / Mord / oc wskyldigt Blods vdgydelse. Men iblant det menige Folck finder mand forfærdelige Historier oc Exempler / huo der ellers vil giffue act paa.

Det er sandelig ret som Dauid siger: HErren spør oc søger effter deris Blod. Paffuen / Tyrcken / Muscouiter / Tiranner oc andre blodtørstige Mennisker / lader sig tycke / at der ligger liden mact paa / besønderlige de armis oc ælendiges Blod / oc ingen skal stort bekymre sig / oc skøtte des om / eller tage sig det til: Men her fornemmer wi / at alle saadanne wgudelige Menniskers Munde bliffuer igienstoppede / at endog ingen vil tage sig de Ælendige til / eller vil spørge effter dennem / Saa vil dog

Gud tage sig dennem til/ oc met aluorlig oc forskreckelig Straff/ paa de Vgudelige/ vil hand spørge oc søge i saa maade effter de arme Christnis Blod/ at saadanne Mørdere/ met stor Hierte sorg/ skulle bekiende oc see/ vdi huilcken de haffue stunget.

O Tiranni du slemme Gast/
Vskyldigt Blod vdgyder/
Bedriffuer megen Synd oc Last/
Gud monne det fortryde.
Gud heffner vist wskyldigt Blod/
Det kand mand vel formercke/
Tiranner falde for hans Fod/
Endog de ere stercke.
Tiranner findis gantske faa
Som sig fra Synden vende/
Tiranner som meget ont formaa/
Faa ey en salig Ende.
Thi ere de gantske ælende/ etc.

Derfaare maa huer see til/ oc haffue god act/ at mand icke forgriber sig paa sin Næstis Liff oc Leffnet/ Men helder lade sig befinde/ vdi atskillige Liffs nød oc fare/ at hielpe oc forfremme sin Næste/ at hand kand bliffue frelst oc beskermet/ der paa skal mand vel acte disse effterneffnde Ord:

Psal:

Psal: 4.

Irascimini & nolite peccare.

Naar Vreden end vil dig vexere/
For Synden da tag dig vaare/
Dit eget sind skalt du regere/
Oc acte Guds ord det klare.

Cato.

Contra hominem iustum, praue contendere noli
Semper enim Deus, iniustas ulciscitur iras.

Met fromme Folck holt Enighed/
Leff icke vdi Kiffactighed/
Naar Fromme end offuerfaldis here/
Gud lader det ey wheffnet vere.

Saa kunde wi nu lære aff denne Vnderuisning / oc formercke / huorledis Dieffuelen vdi sine Bancketer / i denne Verden / kaager oc bereder mange forskreckelige Synder oc Laster / som hand pleyer at oppse oc anrette for sine Giester/ oc disse verdslige Børn. Oc efferdi den største part iblant Menniskens kiøn/ lader sig befinde i saadanne Bancketer / oc i allehaande Synder oc Laster til lige/ Dieffuelen til vilie/ som er/ i Vellyst/ Fraadsen oc

Offuerflødighed / oc intet ville acte / huad Gud / eller hans Tienere sige der til : Da er det icke heller vnder / at vor HERre oc Gud straffer saadan verdslig Vellyst / oc forfengelig Glæde / met atskillig oc forskreckelig Straff oc Plage. Som oc vdi denne sidste tid / visselig gaar for sig / at saadanne forbemelte Synder oc Laster / met mange andre store Synder / aff Guds retfærdige Vrede / icke aleniste bliffue straffede / met hefftig Pestilentze oc dyr tid / Men ocsaa bliffuer hiemsøgte met den grumme Tyrckens tiranni / som ocsaa er en Diskgengere vdi saadanne Dieffuels Bancketer oc Giestebud / Hand pleyer ocsaa at frembære mange beske oc bittre Retter / huor offuer mange fangne Christne / icke aleniste maa iammerlige klage oc græde / Men ocsaa der offuer maa tilsætte Liffuet / som effterfølger :

I. Effterdi at Verden skøtter oc acter inket om Guds salige Ord oc Lærdom / Men foracter det / oc holder det for Spot oc Vidunder : saa paaminder Gud derfaare Tyrcken / at naar hand offueruinder mange Lande / oc herlige Stæder / hand da skal

gruelig forstørre oc ødelegge/ baade Schoo- ler oc Kircker / oc giøre der aff Heste staal- de/ oc opfylde alle Vinckler oc steder / met den Mahometiske Forgifft oc Vederstyg- gelighed.

II. Efftersdi at Verden bruger de ædele oc herlige Guds Gaffuer / Mad oc Dricke/ til allehaande Offuerflødighed / oc For- dreielse/ oc der met giffuer Aarsage til man- ge slemme Synder oc Laster : Da lader Gud det saa skee/ at Tyrcken kommer / oc skal sætte oss dyr tid/ oc lade oss lide Hunger oc Kummer/ paa det wi skulle saa lære / at bliffue sparsommelige oc ædrue.

III. Effterdi at mange Mennisker i Ver- den/ velter oc søler sig/ vdi saa megen V- tuct oc Lyfactighed / oc vdi mange maade skender oc vanærer det hellige Ecteskab/ saa er det icke helder vnderligt / at Tyrcken oc atskiller mange Christne fra deris Hø- struer oc Børn / fanger oc seller dennem/ den ene vdi det / oc den anden vdi it andet Land / oc spreder dem vdi saa maade fra huer andre / at de see huer andre aldrig igien / saa lenge de leffuer : De mue oc off- te imod deris vilie/ see oc beskue/ aff Tyrcken

 stor

stor Skendsel oc Wtuct / oc der til lide oc see / at baade Høstruer oc Døtter bliffue skendelig berøffuet deris Ære.

IIII. Efftherdi at mange vdi Verden ville vere rosede oc berømmede for store Skenck oc wnødactige Gaffuer skyld / oc dissimellem ligeuel intet ville betencke oc giffue de Arme oc Nødtørfftige / Men helder hielper til at borttage fra dennem baade Kiortel oc Kaabe: Saa skulde helder ingen forundre sig/at Gud lader Tyrcken oc andre Christendoms Fiender komme / huilcke der icke stort acter vore Skenck oc Gaffuer/ Men altsammen huad de kunde offuerkomme / borttager de met mact oc vaald / oc huad de kunde icke offuerkomme oc føre bort met sig / det forbrender de / omkommer oc ødelegger.

V. Efftherdi at Menniskene vdi Verden/ saa meget misbruger det hellige Guds naffn/vdi mange oc atskillige maade: Saa maa mange arme Christne fanger / met stor Hierte sorg høre/huorledis Christi vor kiere Frelseris oc Saliggiøreris naffn/ bliffuer aff Tyrcken oc andre lastet oc forhaanet / oc bespottet / saa de tørre icke met

det

det mindste Ord/ lade sig høre/ at de betenn
cke deris Frelsermand / saa fremt de icke
ville vere gruelig bespottede/ slagne/ oc end
til met miste Liffuet derfaare.

Effterdi at disse verdslige Børn hyck= VI.
ler saa gierne / oc de Ypperlige lader sig saa
meget bedrage met Smiger oc Hyckleri:
Saa vederfaris dem icke helder wret / at
mange fangne Christne/ maa igien hyckle
oc hoffuere for Tyrcker oc andre / om de
ellers ville haffue en god Stund oc Time.

Effterdi at Menniskerne vdi Verden/ VII.
ere saa wrolige / oc huer mand lader ilde oc
seer surt vd/oc hade huer andre/ kiffue/riff=
uis oc slaes/ krige/ myrde oc vdgyde Blod/
oc haffue aldelis ingen lyst til Fred oc Enig=
hed: Saa vederfaris saadanne wrolige
Mennisker oc sandelig ret det samme igien/
at den gruelige Freds forstørere Tyrcken
oc andre hans Methielpere forskaffer oc
paafører dem/ mere Wro oc Krig / end de
kunde nogen tid bestaa / Hand indtager
mange Land oc Stæder/ Slaat oc Befest=
ninger / den ene effter den anden / Oc der
vdi bliffuer mange tusinde Mennisker/
vden all Barmhiertighed / iammerlige

igiennem stungne/ sønderhackede/ bespecke-
de / formørdede oc affliffuede / saa at der
sparis huercken Alder eller Personer.

Dette til Exempel oc en Beslutelse/
skal mand mercke den iammerlig oc yncke-
lig Historie / som haffuer sig begiffuet oc til-
draget Sancti Johannis dag halshuggel-
se: Aar/ etc. 1526. vdi Vngerland/ der
den merckelig Kong Luduig / met sit
Krigs folck bleff nedlagt/ aff den
Tyrckiske Keyser Soli-
manno / etc.





Den

Den merckelige Historia/

Om det skadelige oc iammerlige Slag vdi Vngerland/ som skede ad Mogacium, Oc om den Vngerske Kongis Ludouici død/ klarlige bescreffuen/ aff den vidberømte Mand/ Ioachimo Camerario, paa latine/ Oc nu vdsæt paa danske/ ved Niels Jørgenssøn/ Predicker vdi Malmø/
Anno 1581.

EFter at den Tyrckiske Keyser Solimannus/ haffde bekommet oc faaet stor Seyeruinding/ vdi mange store oc atskillige Krigshandel/ Da haffuer hand oc betenckt oc vnderstaaet sig/ at ville bekrige Vngerland/ paa den tid der Luduig Vladislai Søn haffde faaet Riget oc Regimentet/ som oc haffde faaet Mariam til sin Førstinde/ som vaar Keysers Maximiliani Daatters daatter/ eller Søns daatter. Denne ædele Frøcken bleff troloffuet oc giffuen Ludouico til Ecte/ der de endnu vaare baade vnge Børn/ aff Keyser Maximiliano/

liano/der de Konger aff Paalen oc Vngern vaare forsamlede hos Keyseren/ i den mectige Stad Vien vdi Østerrige. Om denne Konning Luduigs fødsel/ scriffuis at der hand vaar fød/ haffde hand ingen Hud offuer det gantske Legeme/ vden hues der siden voxte formedelst Lægernis kaanst/ oc dyrebar Smørelse oc Salue. Hans Fader Vladislaus vilde at hans vnge Søn vdi Daaben skulde kaldis Julius/ Men det vaar Moderen imod/ Thi hun vilde (efftterdi hun vaar født vdaff Hispaniske Blod) at hand skulde kaldis effter hendis Folck oc Slect. Her vdaff haffuer nogle vise oc forstandige Folck/ hos sig selff betenckt/ oc dette forstaaet/ at saadant skulde vere it vnderligt Tegn oc Foruidende/ til en vnderlig Handel/ som skulde skee oc tildrage sig/ vdi samme nyfødde Kongis Regimente: Fordi de hulde saa faare oc meente/ som der oc skeede/ at det hand vaar fød foruden Hud/ oc hand icke bekom det veldige Naffn/ aff huilcket det mectige Keyserdom/ haffuer sin Begyndelse oc Herkomst/ skulde vere en Atuarsel oc Paamindelse der

om/

om/ at det Kongerige Vngern / skulde me-
get forringis / eller oc aldelis haffue en
ende.

Der mand nu screff det Aar effter
CHristi vor Frelseris fødsel / 1526. da
haffuer Ferdinandus ladet forscriffue en
Herredag / i sin Broders Keyser Caroli
den 5. sted/ som stod til Spier. Da sende
Kong Luduig sine Legater tit oc offte til
samme Herredag / oc lod giffue det gantske
Rige tilkiende/ at hand maatte daglige vere
vdi stor Fare / fordi hand foruentede / oc
vdi sandhed fornam/at den Tyrckiske Key-
ser vaar forhaanden / met en stor Krigs
mact / at vilde besøge det Kongerige Vn-
gern / Thi beklagede Kongen sig / icke at
vere saa berystet eller bered met Krigs
folck/ Vaaben oc anden Krigs tilbehøring/
saa at hand vaar icke nock bestercket / at
kunde bestaa saadanne Fiender / Derfaare
bad oc begierede hand / at hand bekomme
kunde nogen vndsætning hos dennem / Oc
at de vilde tilhielpe hannem/ at beskytte oc
beholde Vngern vnder Christendommen.
Oc om de vilde det icke giøre for hans skyld/
da

da skulde de dog betencke deris eget nytte oc gaffn/ oc huad skade der kunde effter komme/ om hand icke finge Hielp / Oc derfaare begierede hand deris Hielp/ paa det/ den grumme Tiran oc Fiende / skulde icke bekomme nogen Vey oc Aarsage / ved huilcken hand igiennem Vngern/ skulde wforuarendis besøge oc offuerfalde dennem. Fordi denne Christendoms Fiende haffde vel ellers nock vijt tilforne / met stor skade oc fordærffuelse offuerfaldet oc forstørret Christendommen. Der til vilde hand icke nu helder aleniste / angribe hannem met det Kongerige Vngern / Men hand søgte Middel Vey oc Maade / huorledis hand kunde videre indkomme vdi Christendommen/ oc effter sin vilie / bruge allehaande Tiranni imod Christne Mennisker. Sønderlige haabedis hand oc visselige trode / at Ferdinandus skulde haffue metynck offuer hannem / oc komme hannem til hielp / effter hans begiering/ fordi hand haffde hans Søster/ Thi begierede hand/ at der som det icke kunde skee / at hand maatte bekomme hielp / oc bliffue beskyttet / hans Førstinde

maatte

maatte dog befries / oc der paa icke spare
Arbeyde eller nogen Bekaastning. Der nu
saadant bleff det menige Rigens Raad oc
Ferdinando faaregiffuet / da trode nogle
det/oc bleffue meget forfærdede/aff saadan-
ne onde Tidende/oc tilraadde/at mand met
det allerførste/ vden all videre forhaling/
skulde skicke Krigs folck til Vngern / som
kunde komme Kongen til hielp oc redning.
Men nogle sagde oc raadde / at det vaar en
meget stor Handel / huor om mand burde
lenger at raadsla / huad mand vdi saadan
høyuictig Sag skulde giøre. Oc nogle holt
det ickon for Spot / oc sagde: at det vaar
en forfengelig Fryct oc Redsel / oc it opdic-
tet Fabel aff de Vngerske / Effterdi de vel
viste/at der kunde icke lættelig komme Krigs
folck / dem til hielp aff Tydskland / da vil-
de de vdi saadan maade / ligeuel bekomme
en stor Summa Pendinge aff Rigens
Raad oc Indbyggere / at mand skulde giø-
re dennem saadan stor Tilføring / som dog
icke skulde vere fornøden: Saa at den stør-
ste part aff det menige Rigens Raad vaare
wenige oc wuisse / huad de skulde giøre vdi
denne

denne Handel / saa den ene trode icke den anden. Thi begaff sig det saa / at der bleffue henskickede Legater / at forfare oc see / huorledis tilgick vdi Vngerland. Midler tid dette skede / da beredde Tyrcken sig / oc drog frem met sin Krigs rystning / oc rystede sig til Krig / det yderste oc veldigste hand kunde / Hand lod vdscriffue Krigsfolck aff alle Orter oc Hiørner vdi sine Lande / baade aff Epiro / Greckeland / oc aff Asia / Oc forordinerede Abraimum / som oc kaldis Jmbre Vascha / offuer det Epiriske oc Gredske Krigsfolck / oc offuer de Asiatiske Krigsfolck Becreanum til Felt øffuerster oc Ritmester.

Effter at Tyrcken vaar nu paa Taaget / oc vaar nu kommen til Taururum / som nu kaldis det Gredske Huideborg / da haffuer hand giffuet den Høffuidsmand Balibeo it antal Rytter vnder haanden / at hand skulde drage faare hen i veyen ind vdi Vngerland / oc gaff hannem Befalning / at hand oc skulde plyndre / røffue oc forbrende alt hues hand kunde offuerkommen / alleuegne vdi Vngern.

Oc Kong Ludvig vaar da vdi den Stad Buda / som kaldis paa Tydske Offen / oc formerckte hand vel / oc da kunde hand vel see / it aff disse tuende at vere for haanden: Enten at hand maatte miste / oc skammelig offuergiffue den Vngerske Rigis Krone / eller at hand oc met Krigs macet skulde beskytte oc beskerme / baade sig selff / oc sine Vndersaatter. Thi lod hand forsamle alt hues Krigs folck hand kunde hastelig bekomme / oc sammen bringe. Der sigis ocsaa / at den Romerske Paffue / skulde haffue besoldet noget Bohemiske oc Tydske Krigs folck / som oc vaare paa Reysen / at skulle komme Vngern til Bistand oc Hielp / Dette Krigs folck drog oc strax til Offen. Men alt det Krigs folck som da vaar tilsammen kommet / vaar icke offuer fire oc tiue Tusinde. Dog haffuer der veret iblant dette Krigs folck / mange veldige / tappere oc mandelige Høffuidsmend oc Ritmestere / som mand der aff kand see oc vel formercke / at denne Slagt haffuer hafft større anseende / end den haffuer veret vdi sig selff / for disse forbemelte oc

naffn-

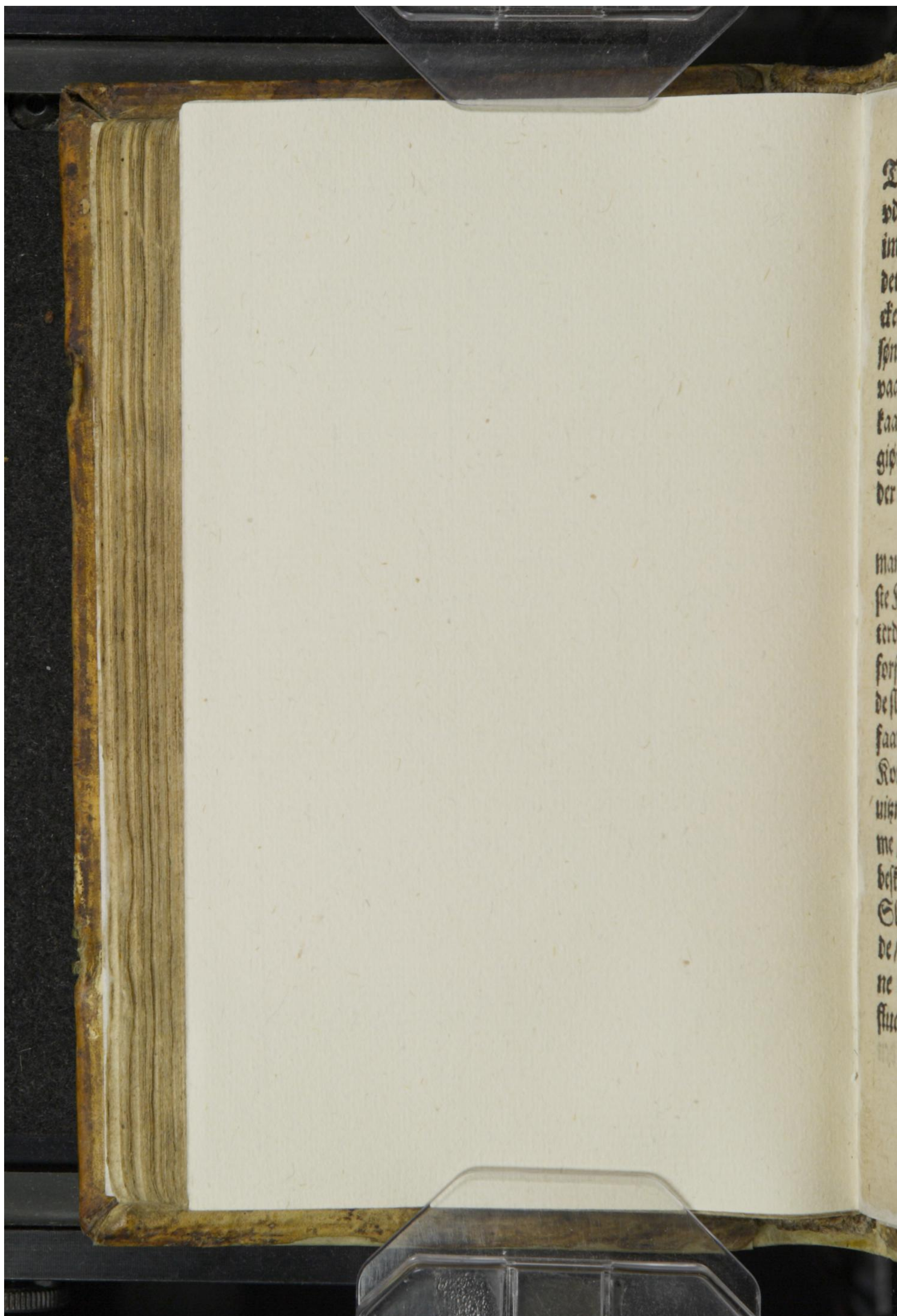
naffnkundige Høffuidsmends oc Ritme-
sters nærueretse skyld. Iblant andre Vn-
gerske Krigs Førster oc Høffuidsmend/
som vaare met Kongen/ da vaar oc Gre-
gorius Zepusius foruentendis/ som vaar
den Høffuidsmands Johannis Broder aff
de Siuborger/ som tilforn kaldedis Jazi-
gas/ met en hob mectigt/ mandeligt oc vel-
berystet Krigs folck. Der vaare oc man-
ge andre flere Førster/ iblant huilcke der
vaar en besønderlig ved naffn P. Tomo-
reus Collocensis, som vaar it daarligt
oc wforsøgt Menniske/ men haffde dog
der hos it Mandeligt Hierte/ oc vaar al-
delis wforfærdet/ effter hand haffde en
gang eller tho tilforn/ wforseendis oc wbe-
tenckt/ nederlagt oc slaget paa flucten/ paa
Grendserne nogle Tyrckiske Røffuere/ oc
vdi saa maade beuist sig en wforfærdet
Krigsmand/ der aff haffde hand oc bekom-
met denne Loff oc Pris/ at mand nu kal-
dede hannem en Høffuidsmand/ oc hand
tractede oc stod endnu der effter/ at ville be-
komme mere oc større Pris oc Roes. Den-
ne P. Tomoreus/ met mange store ord oc
preo

precktig tale / formanede / oc saa gaat som nødde Kongen til / at hand skulde drage vd imod Fienderne / Er derfaare den vnge Herre oc fromme Konge / som vaar paa denne tid / vden fromme oc forstandige Folckis raad / oc vden stor Krigs mact oc Rystning / saa gaat som forlat / Oc som mange haffue den mening / at nogle aff hans eget Folck / met deris skalckactige Practicker / Suig oc Argelist / haffue ombringet hannem / vddraget aff den Stad Ofen / glad oc vforfærdet imod Tyrcken / Oc ingen kunde see eller formercke andet / end Kongen vaar io frimodig / oc ingen kunde see nogen fryctactigheds tegn paa hannem / Oc hand lod sin Førstinde Maria bliffue til Bresborg vdi god foruaring. Oc hos Mogacium, som er imellem de Siuborger oc Ofen / slog hand sin Leyer.

Der Balibens / som vaar sent tilforn ind i Vngern aff Tyrcken / met sine Rytter oc Hester at fordærffue Landet / som oc tilforn er omtalet / dette fornam / da lod hand aff at plyndre / oc haffde god

de god act paa den Vngerske Kongis Krigs folck oc Rytteri / oc actede paa / huorledis hand kunde best offueruinde dennem / oc fordriffue dem baade fra Foring oc vanding. Denne forbemelte Baribeo haffde den Tyrckiske Keyser faaet vnder haanden hen ved tho Tusinde Ryt-ter / dem skiffte oc fordeelte hand vdi fire Hobe / de tho Parter skulde tage vare om Dagen / oc de andre tho Parter om Nat-ten / at indsætte oc anrende paa Kongens Rytter oc Krigs folck / Oc de tuingede dem saa hart / baade Nat oc Dag / at huort hen de vende sig / da haffde de nock at skaffe met dennem. Met det første holt Kongens Krigs folck sig vdi deris Leyer / som vaar giort men en Vaagenborg / der effter bleffue de saa hart vndertrengde aff Fienderne / at ingen torde hente Vand i Floden / Men de maatte giøre Brønde oc Graffuer vdi Leyeren / at tage Vand aff / paa det at baade Folck oc Heste icke skulde forsmecte aff Tørst. Vdaff den-ne Tuang oc Nød / behagede det Vnger-ske Krigs folck / effter Tomorei oc Gre-

gorij



Tyrcken haffde en stor hob Skyt met sig vdi Krigen / det lod hand affgaa / lige imod Kongens Krigs folck / dog giorde det ingen skade / fordi det gick offuer Folcket / saa at nogle Spedse bleffue aleniste sønderskudne. Men Kongens Feldskyt vaar baade ringe / oc icke helder meget kaasteligt / Thi kunde mand icke helder giøre Fienderne stor skade eller affbreck der met.

Men Tyrckerne / i det de vaare saa mangfaaldige / da beringede de icke aleniste Kongens folck paa alle sider / Men efftertdi de oc forblandede sig iblant dem / da forstørrede de ocsaa deris Slactorden / de sloge icke helder aleniste ihiel huo som faarekom / men de løbe oc til storm imod Kongens leyer / Oc der Kongens Høffuitzmend oc Krigs Offuerster det fornomme / da vilde de vndsætte Leyren / oc den beskytte / Oc i det samme bleffue deris Slactorden formindskede oc forstørrede / Derfaare bleffue de hastig offuerfaldne oc offuerilede / oc bleffue slagne paa flucten.

Oc den størſte part aff de veldige Krigs Offuerſter oc Ritmeſtere/ ſom icke vilde gierne ſee / at deris Krigs folck bleff-ue ſaa iammerlige ſlagne oc formørde/ Oc derfaare begierede icke helder ſelff at leffue lenger / de bleffue der oc ſlagne oc omkomne.

Der bleffue oc de ſønderligſte Høff-uitzmend aff Adelen i Vngern ſlagne/ iblant huilcke vaar oc Tomoreus / ſom vaar mere en wforfærdet/ end hand vaar ellers en forſtandig oc forſlagen Krigs-mand / i det hand brugte ſig mandelig imod Fienderne/ da bleff hand oc ſlagen. Der bleffue gantſke faa fangne / i denne Slact. Zepuſius i det hand gaff flucten/ oc vndrende hen ned til Floden / oc vilde lade ſpringe ſin Heſt ind vdi it lidet Skib met ſig/ Men hand kunde det icke bekom-me / i det ſamme fald hand ned i den Flod Tonnaw / oc druckneđe. Det gick oc Kongen lige ſaa/ i det hand vaar vdi fluc-ten / oc vndrende / paa en meget ſuar oc tung Heſt / oc met en ſuar Ryſtning hand haffde paa / da kom hand til en li-

den

den Beck / Oc der vaar en aff hans Ryt-
ter met hannem / denne samme Rytter
red først offuer / der Kongen rider effter/
da falder Hesten tilbage offuer hannem/
saa at hand bleff der/ oc drucknede. Nog-
le sagde / at Vaadit offuer denne Beck/
vaar meget dybt / aff de fluctige Ryters
Heste/ som vaare vndrømbde der offuer/
saa at Kongens Hest kunde icke naa til
Baanden / oc somme meente / at i det
som Hesten skulde springe met hannem/
op paa den anden side Becken / da falt
Hesten tilbage offuer hannem / oc Kon-
gen kom saa neder vnder Hesten oc druck-
nede. At denne fromme Kong Ludwig/
er saa drucknet oc omkommen vdi denne
enige Beck/ effter som den ene hans Tie-
nere haffuer kundgiort / er oc lige saa
skeet i Sandhed / fordi nogen kaart tid
der effter / er hans døde Legeme funden
strax neden for samme Vaad / oc bleff si-
den hederlig begraffuet. Dette Slact
skede/ der mand screff effter Christi fød-
sel / Aar / etc. 1526. den 29. dag Au-
gusti / paa huilcken holdis den hellige

Mands / S. Johannis halshuggelsis dag.

Men Solimannus / som aff denne store Seyer / vaar baade grum oc tirannisk / bespottede Fiendernis daarlighed oc feckerhed / hand forsømmede icke sin Lycke oc Fremgang / Men strax met det samme indtog hand den Stad Ofen / oc plyndrede oc berøffuede Slaattet. Dette Slaat vaar tilforn opbygt aff den veldige Konge Matthia / baade met synderlig flit oc Bekaastning / ocsaa met vnderlig Bygning / met mange Vaaben / Landtaffler / oc mange herlige oc atskillige Bøger / beprydet oc stafferet. Fordi / lige som denne Konge Matthias elskte oc aluorlige forfremmede / Dyder / Ærlighed oc Ære / saa haffuer hand oc / met alsomstørste flitighed oc villighed / holdet i act oc ære / oc paa det yderste forfremmet Visdom oc gode Kaanster.

Effter at nu den Tyrckiske Keyser haffuer saa plyndret / baade Slaattet oc den Stad Ofen / oc det saa iammerlige forstør-

forstørret/ saa det gick hannem bedre oc lyckeligere/ end hand met det første forhaabedis / Oc alting vaar hannem gaaet effter hans egen vilie / oc Vinteren nu tilstundede: Da haffuer hand igien henført all sin Krigs rystning til Traciam/ Oc met stor Pract oc Herlighed / haffuer hand der holdet en stor Triumph.

Men der Maria Dronningen aff Vngern / effter hun vaar lenge opholden/ oc icke helder viste huad skeet vaar/ dog paa det sidste fornemmer hun / at Kongen/hendis alsomkieriste vaar dødet/ huilcken hun haffde hiertelig kier / oc hand vdi lige maade elskte hende: Da begynte hun iammerlig at begræde/ oc vdi alle steder beklagede oc besørgede sin kieriste Herris oc Kongis død / Oc hun huercken bekymrede sig ydermere / enten for sig selff/ eller for Riget / Men hendis kiere Herris oc Kongis død / stod hende altid for Dynene / det besørgede hun / oc hannem begierede hun / oc vden hannem begierede hun aldrig at leffue lenger / etc.

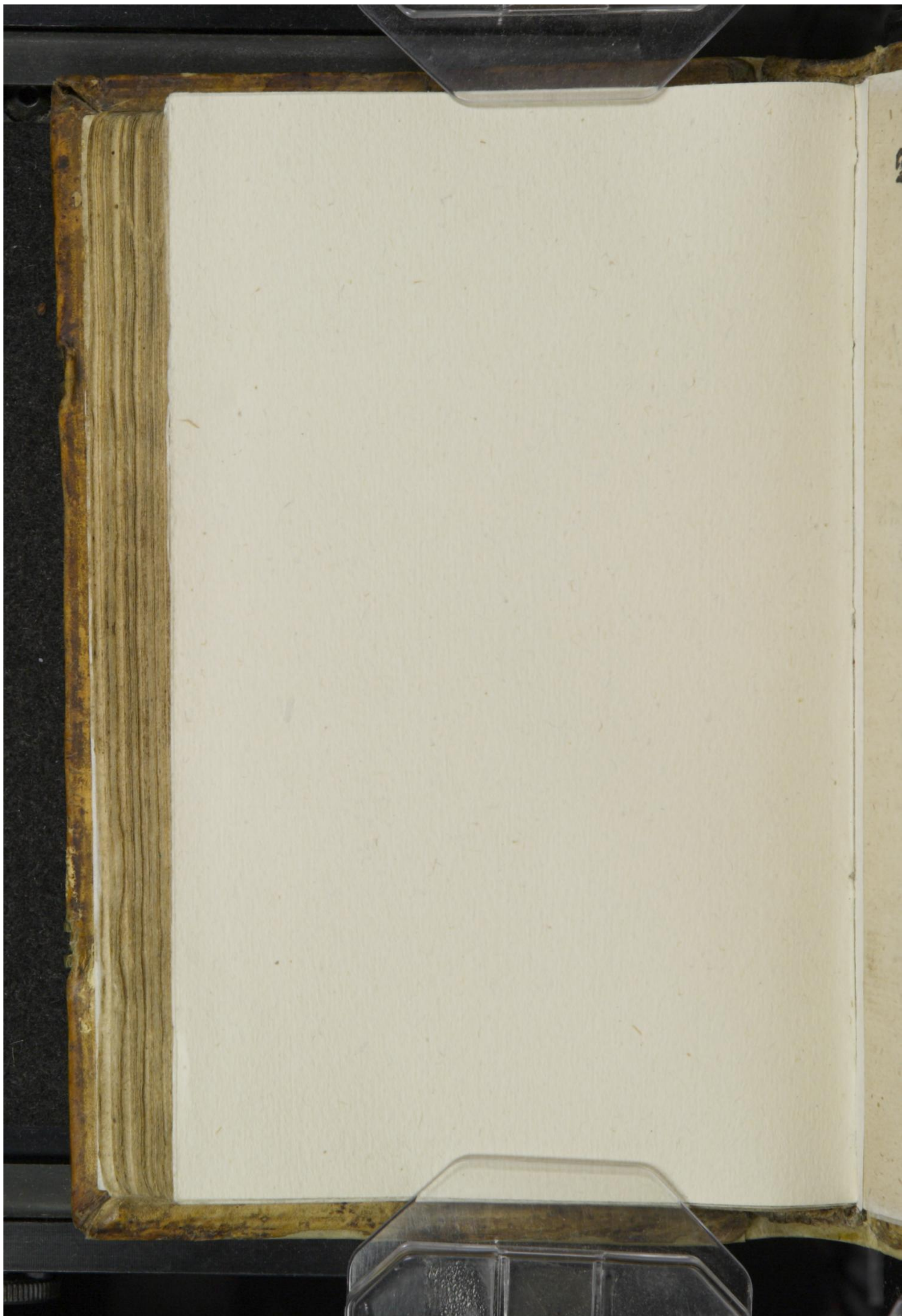
Vdi dette Slag bleffue nedlagde hen ved femten tusinde Christne Mennisker/ etc.

Huad skade Tyrcken haffuer baade tilforne/ oc der effter giort oc vdrettet/ oc huorledis hand aff Guds tilladelse/ for vore Synders skyld/ holder hus met arme Christne Mennisker/ finder mand mange Historier/ oc mange Bøger der om fuld screffne.

Derfaare er det høyt paa tiden/ at wi fly saadan Dieffuelens Banckct/ oc aldelis det foracte/ vdi huilcke der brugis allehaande slemme Synder oc Laster: Oc der imod lade oss findis vdi det herlige oc skøne Bryllup oc Giestebud/ som Gud haffuer bered oss ved sin Søn/ at wi kunde aff hans Ord oc Sacramenternis rette brug/ som oss bliffuer faarebaaret/ bekomme de rette Bryllups klæder/ som er en stadig Tro/ oc en god Samuittighed/ paa det wi kunde bliffue fast behuldne vdi Guds Naade/ oc bliffue salige met hannem.

Der





Der til hielpe oss Gud Fader/
for sin kiere Søns JESV
CHRISTI skyld/
met den verdige
hellig Aand/
Amen.



F I N I S.





Prentet i Kiøbenhaffn/
hos Andream Gut-
teruitz.

Paa Baltzer Kausis / Borgeris
oc Bogeføreris der sammesteds
Bekaastning.

Oc findis hos hannem
til kiøbs.



ANNO

M. D. LXXXI.

